

ชุมชนเมืองในเขตเทศบาล จ.ราชบุรี

จากการศึกษาในบทก่อนชี้ให้เห็นว่า จ.ราชบุรี มีศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญ ๓ ศูนย์กลาง ให้การบริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนโดยรอบ เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูง ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความได้เปรียบในด้านเส้นทางคมนาคม ที่ตั้ง ประกอบกับในเขตอำเภอที่เป็นที่ตั้ง ของศูนย์กลางชุมชนนั้นมีการประกอบการอุตสาหกรรมขนาด เล็กถึงขนาดใหญ่ ซึ่งมีการจ้างงานสูงกว่า บริเวณอื่น ๆ ที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเหตุนี้บริเวณศูนย์กลางชุมชนจึงมีการประกอบการค้า บริการต่าง ๆ หนาแน่นและมีประชากรหนาแน่นสูง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในเขตชุมชน จึง ควรที่จะมีการวางแผน หรือโครงการไว้ล่วงหน้า ในแต่ละศูนย์กลางชุมชน ดังนั้นในบทนี้จึงได้มีการ ศึกษาและเปรียบเทียบในรายละเอียด ในแต่ละศูนย์กลางชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนต่อไป และเพื่อเป็นการเลือกหาพื้นที่ชุมชนเมืองที่เหมาะสมที่สุด ที่ควรจะเน้นการพัฒนาเป็นพิเศษ ชุมชนเมือง ใน จ.ราชบุรี ทั้ง ๓ ชุมชน ได้แก่

๑. ชุมชนเมืองบริเวณเขตเทศบาลเมืองราชบุรี
๒. ชุมชนเมืองบริเวณเขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง
๓. ชุมชนเมืองบริเวณเขตเทศบาลโพธาราม

ทั้ง ๓ ชุมชนเมือง เป็นเทศบาลระดับเทศบาลเมือง^๑ ซึ่งต่างจากชุมชนเทศบาลอื่น ๆ โดยทั่วไป โดยปกติทั่วไป บริเวณที่เป็นที่ตั้งของตัวจังหวัดเท่านั้น จะเป็นบริเวณเขตเทศบาลเมืองเทศบาลอื่น ๆ ในจังหวัดเดียวกันส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้น จะเป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมืองใน จ. ราชบุรี แต่ละเทศบาลมีความเหมือนและแตกต่างในด้านต่าง ๆ คือ

ประวัติความเป็นมาและกระบวนการเป็นเมือง (Urbanization)

ท.เมืองราชบุรี หรือเรียกว่า ท.เมือง ตั้งอยู่ใน อ.เมือง ในปี ๒๔๕๔ เป็นเขต ส.ราชบุรี และยกฐานะเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ มีเนื้อที่ ๒.๕ กม.^๒ และเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ มีเนื้อที่ทั้งสิ้น ๔.๙๖ กม.^๒ เทศบาลเมืองตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง มีการติดต่อกับบริเวณอื่น ๆ ได้ทั้งทางรถไฟ รถยนต์ และทางเรือ มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครในบริเวณสถานีขนส่งสายใต้ ประมาณ ๑๐๐ กม. อยู่ห่างที่ศาลากลางของเทศบาลเมืองนครปฐมประมาณ ๔๐ กม. อยู่ห่างที่ศเหนือของเทศบาลเมืองเพชรบุรีประมาณ ๕๐ กม. อยู่ห่างตะวันออกเฉียงเหนือของ ท.เมืองสมุทรสงครามประมาณ ๓๐ กม. อยู่ห่างตะวันออกเฉียงใต้ของ ท. เมืองกาญจนบุรีประมาณ ๑๐๐ กม. บริเวณเขต ท.เมือง

^๑เทศบาลมี ๓ ระดับ

ก. เทศบาลนคร คือ บริเวณที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป มีความหนาแน่นประชากร ๓,๐๐๐ คน/กม.^๒

ข. เทศบาลเมือง คือ บริเวณที่ตั้งศาลากลางทุกแห่ง หรือเป็นบริเวณที่มีใช้ที่ตั้งศาลากลางที่มีพลเมืองตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไป มีความหนาแน่นประชากร ๓,๐๐๐ คน/กม.^๒ มีรายได้เพียงพอ

ค. เทศบาลตำบล คือ พื้นที่ที่มีพลเมืองหนาแน่นพอสมควร มีรายได้เพียงพอ

พื้นที่เขตเทศบาลถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วน โดยเส้นทางรถไฟสายใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ทางด้าน
ที่เป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟ (แผนที่ที่ ๒๔) การตั้งถิ่นฐานของประชากรส่วนใหญ่อยู่บริเวณหน้าสถานี
รถไฟ ด้านที่ติดกับแม่น้ำแม่กลอง ในบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณศูนย์กลางชุมชน เทศบาลนี้แต่เดิมเป็น
ชุมชนที่มีความสำคัญในการเป็นเมืองผ่าน เนื่องจากมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ ผ่านเข้ามา
ในเขตเทศบาล ต่อมาหลังจากมีการเปิดเส้นทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี-ปากท่อ ขึ้นใช้ในปี ๒๕๑๖
เป็นการลดระยะการเดินทางจากจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้เข้าสู่กรุงเทพฯ ได้มาก ซึ่งเป็นผลให้
การใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ น้อยลง เป็นการลดความสำคัญของเทศบาลลง ในด้านการ
ตั้งถิ่นฐานประชากรในเขตเทศบาลมีวิวัฒนาการตั้งตั้งแต่ปี ๒๔๙๔-๒๕๑๗ ดังนี้ (แผนที่ที่ ๒๔)

พ.ศ. ๒๔๙๔ ประชากรส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดตั้งถิ่นฐานในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง
ในขนาดพื้นที่ประมาณ ๖๓ ha หรือ ๖๓๐,๐๐๐ ตารางเมตร มีบางส่วนอาศัยอยู่ในบริเวณอื่น ๆ ซึ่งส่วน
ที่อาศัยในบริเวณอื่น ๆ ในเขตเทศบาลมีลักษณะ เป็นกลุ่มในบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมผ่าน ซึ่งอยู่ทาง
ด้านทิศตะวันตกและทิศตะวันออกเฉียงใต้ไกลสุดทางจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๒.๑๕ กม. ไป
ทางทิศตะวันตกมีพื้นที่รวมได้ประมาณ ๔๐ ha โดยรวมแล้วในปี ๒๔๙๔ ประชากรในเขตเทศบาล
ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ประมาณ ๑๐๓ ha

พ.ศ. ๒๕๑๐ การตั้งถิ่นฐานได้ขยายออกไปเป็นเนื้อที่ทั้งสิ้น ๑๘๘ ha คิดเป็นพื้นที่ที่
ขยายออกไปประมาณ ๘๕ ha ลักษณะการใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งจะขยายจากบริเวณชุมชนเดิม อีกส่วนหนึ่ง
จะตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ใหม่ ในบริเวณพื้นที่ริมเส้นทางคมนาคม จากบริเวณชุมชนเดิมในปี ๒๔๙๔ มีการ
ขยายการใช้พื้นที่ออกไปประมาณ ๔๘.๓ ha หรือประมาณ ๖๙% ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด และมีชุมชน
ใหม่เป็นเนื้อที่ประมาณ ๒๖.๗ ha หรือประมาณ ๓๑% ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด การขยายการใช้พื้นที่
ส่วนใหญ่ขยายออกไปทางด้านตะวันออกและตะวันตก มีระยะทางขยายออกไปจากศูนย์กลางชุมชนเดิม
ไกลสุดประมาณ ๒.๘๕ กม. ทางทิศตะวันตก ซึ่งไกลจากบริเวณที่มีการใช้ที่ดินไกลสุดในปี ๒๔๙๔
ประมาณ ๗๐๐ เมตร และขยายออกไปทางทิศตะวันออก ในระยะทางไกลสุดประมาณ ๑.๘ กม.
ซึ่งห่างจากบริเวณที่มีการใช้ที่ดินไกลสุดในปี ๒๔๙๔ ประมาณ ๕๐๐ เมตร

พ.ศ. ๒๕๑๗ มีการขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารออกไปจนสุดเขตเทศบาล ทั้งทางทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ และทิศตะวันตก โดยการขยายพื้นที่ไปตามแนวเส้นทางคมนาคมคิดเป็นพื้นที่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๓๔๔ ha ซึ่งเป็นพื้นที่ขยายใหม่ ประมาณ ๑๖๑ ha หรือประมาณ ๔๖% ของพื้นที่ทั้งหมด การขยายพื้นที่ออกไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๕๔ ha หรือประมาณ ๓๔% ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด และขยายไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๑๐๗ ha หรือประมาณ ๖๖% ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด การขยายการใช้พื้นที่มีลักษณะขยายจากชุมชนเดิมในแต่ละชุมชนย่อย ๆ เชื่อมต่อกันเป็นบริเวณชุมชนเดียวกัน โดยมีเส้นทางคมนาคมเป็นแนวการขยายการใช้พื้นที่ การใช้พื้นที่ในเขตเทศบาลทางด้านทิศเหนือมีการใช้พื้นที่โดยทั่วไป บริเวณที่ว่างเป็นบริเวณใหญ่มีน้อย ส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่ว่างขนาดเล็กในขนาดพื้นที่ประมาณ ๒๐๐-๔๐๐ ม.^๒ ส่วนใหญ่บริเวณที่ว่างจะปรากฏทางด้านทิศตะวันตก ในบริเวณที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมผ่าน

เทศบาลเมืองบ้านโป่ง หรือเรียกว่า ท.บ้านโป่ง ตั้งอยู่ใน อ.บ้านโป่ง ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง ในปี ๒๔๕๕ เป็นสุขาภิบาลบ้านโป่ง และยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองบ้านโป่ง เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ มีเนื้อที่ ๒.๕๑ กม.^๒ เทศบาลนี้ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของท.เมือง มีระยะห่างประมาณ ๔๐ กม. โดยทางรถยนต์ และเทศบาลบ้านโป่งห่างจาก กรุงเทพฯ นับจากบริเวณสถานีขนส่งสายใต้ประมาณ ๕๐ กม. มีการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ได้โดยทางรถยนต์ รถไฟและทางเรือ ทางรถยนต์ ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินสาย บ้านโป่ง-กาญจนบุรี ซึ่งตัดผ่านเขตเทศบาล ทางรถไฟ มีทางรถไฟสายใต้ผ่านในเขตเทศบาล และทางน้ำใช้แม่น้ำแม่กลองเป็นเส้นทางคมนาคม จากการที่มีทางรถไฟสายใต้ผ่านเขตเทศบาลรวมทั้งทางรถไฟสาย กรุงเทพฯ-กาญจนบุรี ผ่านเป็นเหตุให้พื้นที่เขตเทศบาลถูกแบ่งเป็น ๓ ส่วน (แผนที่ที่ ๒๕) โดยพื้นที่ด้านหน้าสถานีรถไฟบ้านโป่ง เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดใน ๓ ส่วน และพื้นที่ทางฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟมีขนาดเล็กที่สุด ชุมชนในเขตเทศบาลตั้งอยู่ในบริเวณหน้าสถานีรถไฟ ในบริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟชุมชนเบาบาง จากการศึกษาวิวัฒนาการของ ท.บ้านโป่ง ตั้งแต่ปี ๒๔๕๕-๒๕๑๗ ทราบถึงลักษณะการขยายตัวการใช้พื้นที่ต่าง ๆ เป็นลำดับ คือ

พ.ศ. ๒๔๔๕ ชุมชนเกิดขึ้นในบริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง บ้านหน้าสถานีรถไฟ บ้านโป่ง เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานประมาณ ๔๔.๑๕ ha และมีชุมชนขนาดเล็กในบริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานประมาณ ๗.๘๑ ha โดยส่วนรวมแล้ว การตั้งถิ่นฐานมีขึ้นในบริเวณหน้าสถานีรถไฟโดยเฉพาะในบริเวณริมเส้นทางรถยนต์ และการตั้งถิ่นฐานใช้พื้นที่ประมาณ ๖๖ ha หรือประมาณร้อยละ ๒๓ ของพื้นที่

พ.ศ. ๒๕๑๐ มีการใช้พื้นที่เพิ่มมากขึ้น เป็นพื้นที่รวมทั้งสิ้น ๑๐๘ ha เพิ่มจากปี ๒๔๔๕ ประมาณ ๔๒ ha หรือเพิ่มจากเดิมประมาณร้อยละ ๗๔ ซึ่งส่วนใหญ่ ขยายการใช้พื้นที่ออกไปทางด้านตะวันออกและทางด้านทิศเหนือ การขยายการใช้พื้นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการขยายการใช้พื้นที่ในเขต ท.เมือง กล่าวคือ มีการขยายการใช้พื้นที่จากชุมชนเดิมออกไปตามแนวเส้นทางคมนาคมและบางส่วนมีการขยายการใช้พื้นที่โดยตั้งชุมชนใหม่ขึ้นในบริเวณอื่น ๆ ทั้งนี้ โดยมีเส้นทางคมนาคมเป็นหลักเช่นกัน โดยขยายการใช้พื้นที่จากบริเวณชุมชนเดิมออกไปทางด้านเหนือเป็นเนื้อที่ประมาณ ๒๖.๒ ha หรือประมาณร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด และขยายการใช้พื้นที่ไปทางด้านตะวันออก เป็นเนื้อที่ประมาณ ๓๑.๑ ha หรือประมาณร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด รวมเป็นพื้นที่ที่ขยายออกไปทางด้านเหนือและด้านตะวันออกทั้งสิ้น ๕๗.๓๐ ha หรือประมาณร้อยละ ๓๓ ของพื้นที่ที่ขยายออกไปทั้งหมด และปรากฏชุมชนใหม่ในบริเวณด้านตะวันออกห่างจากบริเวณที่มีการใช้พื้นที่ต่อเนื่องจากบริเวณเดิมเป็นเนื้อที่ ๑๑.๑๐ ha หรือร้อยละ ๒๑ ของการขยายพื้นที่ทั้งหมด และในบริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟมีการขยายการใช้พื้นที่ออกจากชุมชนเดิมประมาณ ๑.๖๐ ha หรือประมาณร้อยละ ๓ ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด โดยขยายออกไปทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ การขยายการใช้พื้นที่ไปทางด้านเหนือมีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๑.๘ กม. และการขยายพื้นที่ไปทางด้านตะวันออกมีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนเป็นระยะทางประมาณ ๑.๔ กม.

พ.ศ. ๒๕๑๗ ชุมชนขยายการใช้พื้นที่ออกไปทางด้านเหนือ ทางด้านตะวันออก และทางด้านใต้ เป็นเนื้อที่ที่ขยายออกไปรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๐๓ ha หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๖ ของการ

ขยายการใช้พื้นที่ทั้งหมด แสดงถึงวิวัฒนาการการใช้พื้นที่ในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๗ มีการพัฒนาการใช้พื้นที่มากขึ้น ชุมชนส่วนใหญ่ขยายการใช้พื้นที่ไปทางด้านเหนือของศูนย์กลางชุมชนตามแนวถนนแสงชูโต เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณพื้นที่ราบและมีขนาดใหญ่กว่าพื้นที่อื่น ๆ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๕๐% ของพื้นที่เขตเทศบาล การขยายการใช้พื้นที่มีลักษณะการใช้พื้นที่ต่อเนื่องเป็นพื้นที่เดียวกับชุมชนเดิม นอกจากนี้ยังมีปรากฏชุมชนเล็ก ๆ ในบริเวณสุดเขตเทศบาล ทางด้านเหนือต่อเนื่องกับชุมชนขนาดเล็กที่มีอยู่เดิมในด้านการขยายการใช้พื้นที่ พบว่ามีการขยายการใช้พื้นที่ไปทางด้านเหนือเป็นเนื้อที่รวมทั้งสิ้น ๘๓.๕๔ ha หรือประมาณร้อยละ ๗๔ ของการขยายการใช้พื้นที่ทั้งหมด การใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ ๕๗.๓๔ ha ทางด้านตะวันออกมีการขยายการใช้พื้นที่ออกไปจนสุดเขตเทศบาลไกลจากบริเวณชุมชนไกลสุดในปี ๒๕๑๐ ประมาณ ๒๐๐ เมตร การขยายการใช้พื้นที่มีลักษณะเช่นเดียวกับทางด้านเหนือ การขยายการใช้พื้นที่จะขยายออกไปตามแนวเส้นทางถนนทรงพล และขยายต่อเนื่องกับบริเวณชุมชนที่มีอยู่เดิม เป็นพื้นที่ที่ใช้เพิ่มขึ้น ๒๑.๑๒ ha หรือประมาณร้อยละ ๑๔ ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด และมีการขยายการใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งออกไปทางด้านใต้ของศูนย์กลางชุมชน ในบริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ เป็นเนื้อที่ ๘.๒๔ ha หรือประมาณร้อยละ ๗ ของการขยายการใช้พื้นที่ทั้งหมด โดยทั่วไปบริเวณด้านเหนือมีพื้นที่ว่างเป็นบริเวณใหญ่ ๆ มากกว่าบริเวณอื่น ๆ

เทศบาลเมืองโพธาราม หรือเรียกว่า ท.โพธาราม ตั้งอยู่ใน อ.โพธาราม ทางด้านฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นฝั่งแม่น้ำฝั่งเดียวกับ ท.บ้านโป่ง เป็นเขตสุขาภิบาล ในปี ๒๕๕๔ และยกฐานะเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๗๔ มีเนื้อที่ ๒.๖๐ กม.^๒ เป็นเทศบาลที่ตั้งอยู่ระหว่าง ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง โดยมีระยะห่างจาก ท.เมือง ไปทางทิศใต้ประมาณ ๒๔ กม. โดยทางรถยนต์ และห่างจาก ท.บ้านโป่ง ไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ ๒๒ กม. โดยทางรถยนต์ มีการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางเรือ เช่นเดียวกับ ๒ เทศบาลข้างต้น เทศบาลนี้เป็นเทศบาลเดียวที่ไม่มีเส้นทางหลวงแผ่นดินตัดผ่าน การเดินทางติดต่อกับพื้นที่ต่างจังหวัด ต้องใช้เส้นทางหลวงจังหวัด ทางหลวงชนบทออกจาก

เขตเทศบาลไปเชื่อมกับเส้นทางหลวงแผ่นดิน ในบริเวณ ต.บ้านเลือก พื้นที่เขตเทศบาลถูกแบ่ง เป็น ๒ ส่วน โดยเส้นทางรถไฟสายใต้ เป็นเดียวกับ ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง โดยที่บริเวณ หน้าสถานีรถไฟจะเป็นบริเวณชุมชนหนาแน่น ส่วนบริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ จะเป็นชุมชนเบา บาง จากการศึกษาวิวัฒนาการของเทศบาลนี้ตั้งแต่ปี ๒๔๔๕-๒๕๑๗ ทราบถึงการพัฒนาการ การใช้ พื้นที่มาเป็นลำดับ คือ

พ.ศ. ๒๔๔๕ การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่อยู่บริเวณหน้าสถานีรถไฟ ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ แม่งลอง เป็นพื้นที่ประมาณ ๓๔ ha และปรากฏการใช้พื้นที่ในบริเวณอื่น ๆ อีกประมาณ ๑๓ ha รวมเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการตั้งถิ่นฐานทั้งสิ้น ๔๗ ha หรือ ๔๗๐,๐๐๐ ม^๒

พ.ศ. ๒๕๑๐ การตั้งถิ่นฐานของประชากรมีลักษณะเป็นแนวขนานกับเส้นทางรถไฟสาย ใต้ และแม่น้ำแม่งลอง นั่นคือมีการขยายการใช้พื้นที่เป็นแนวยาวตามแนวเหนือใต้ ในปี ๒๕๑๐ มีการขยายการใช้พื้นที่ออกไปจากบริเวณชุมชนเดิมเป็นเนื้อที่ ๒๑ ha คิดเป็นร้อยละ ๗๕ ของ พื้นที่ทั้งหมด โดยขยายการใช้พื้นที่ไปทางด้านตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นระยะห่าง จากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๘๐๐ เมตร, ๘๐๐ เมตร ตามลำดับ และมีการขยายการใช้พื้นที่ ประมาณอีก ๗ ha หรือร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด โดยขยายการใช้พื้นที่ออกจากบริเวณ ชุมชนเดิมไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นบริเวณชุมชนเล็ก ๆ ตามแนวเส้นทางคมนาคมมีระยะ ห่างจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๑.๕ กม.

พ.ศ. ๒๕๑๗ ชุมชนมีการขยายตัวออกไปจากเดิมเป็นพื้นที่ประมาณ ๒๔ ha หรือประมาณ ร้อยละ ๒๕ ของการขยายการใช้พื้นที่ทั้งหมด อัตราการขยายตัวการใช้พื้นที่ในปี ต่ำกว่าอัตราการ ขยายตัวการใช้พื้นที่ของ ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง การขยายการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ขยายออก จากชุมชนเดิมไปทางด้านใต้ เป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๔.๒ ha หรือประมาณร้อยละ ๕๙ ของพื้นที่ที่ ขยายทั้งหมด มีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๖๕๐ เมตร และขยายพื้นที่ไปทางด้านทิศ ตะวันออกตามแนวถนนสายโพธาราม-บ้านเลือก เป็นเนื้อที่ ๑.๔ ha หรือร้อยละ ๒๓ ของพื้นที่ที่

ขยายทั้งหมด และ ๖.๕ ha หรือประมาณร้อยละ ๒๒ ของพื้นที่ที่ขยายออกไปทั้งหมด ขยายออกไปทางเหนือจนสุดเขตเทศบาล และ ๑.๕ ha หรือประมาณร้อยละ ๕ ของพื้นที่ที่ขยายทั้งหมด ขยายการใช้พื้นที่ออกไปทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ การใช้พื้นที่จะอยู่ในบริเวณริมเส้นทางคมนาคม เป็นส่วนใหญ่

เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และสภาพปัจจุบันของทั้ง ๓ เทศบาล พบว่า เทศบาลทั้ง ๓ ตั้งเป็นเทศบาลในปี ๒๔๗๘ มีที่ตั้งอยู่ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองทั้งสิ้น กล่าวคือ ท.เมือง ตั้งอยู่ในบริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ส่วน ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง โดย ท.บ้านโป่ง ตั้งอยู่ทางด้านเหนือสุด รองมาคือ ท.โพธาราม และ ท.เมือง ตามลำดับ ระยะห่างจาก ท.เมือง ถึง ท.โพธาราม และ ท.บ้านโป่ง ประมาณ ๒๔ และ ๔๐ กม. ตามลำดับ และ ท.โพธาราม มีระยะห่างจาก ท.บ้านโป่ง ประมาณ ๒๒ กม. ท.เมือง มีพื้นที่มากที่สุด รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ลักษณะการเติบโตของชุมชน ในช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ โดยเฉลี่ย ท.เมือง มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงที่สุดมากกว่า ท.โพธาราม ซึ่งมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่ำสุด ประมาณ ๒ เท่า รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ต่อมาในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ท.บ้านโป่ง มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงสุด รองมา คือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ นั่นคือ ท.โพธาราม มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่ำสุดทั้ง ๒ ช่วงปี การตั้งถิ่นฐานประชากรมีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้ง ๓ ชุมชน กล่าวคือ จะมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมผ่าน บริเวณที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมผ่านส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ว่างหรือพื้นที่สีเขียว เกี่ยวกับทิศทางการขยายตัวของชุมชน พบว่า เทศบาลเมืองราชบุรี ส่วนใหญ่ขยายไปทางด้านตะวันตก ตามแนวเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ และคาดว่าจะมีการขยายการใช้พื้นที่ออกไปทางด้านตะวันออก เนื่องจากมีพื้นที่ว่างเป็นบริเวณกว้าง เป็นที่น่าสังเกตคือ ในระยะปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ชุมชนนี้มีการขยายตัวช้ากว่า ท.บ้านโป่ง ในเทศบาลเมืองบ้านโป่ง การตั้งถิ่นฐานประชากรส่วนใหญ่อยู่ทางด้านหน้าสถานีรถไฟ และมีการขยายการใช้พื้นที่ออกไปทางด้านเหนือ และทางด้านตะวันออก โดยเฉพาะทางตอนเหนือเป็นบริเวณพื้นที่ขนาดใหญ่ ในช่วงปี

๒๕๑๐-๒๕๑๗ มีการขยายการใช้พื้นที่ออกไปทางเหนือ และคาดว่าจะมีการขยายการใช้พื้นที่ทางตอนเหนือเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากยังมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่อีกมาก เป็นที่น่าสังเกตในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ชุมชนเทศบาลบ้านโป่ง น่าจะมีการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ เป็นผลให้ชุมชนมีการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นจากเดิมมาก การเติบโตของชุมชนในเขต ท.โพธาราม ส่วนใหญ่มีทิศทางการเติบโต ไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นบริเวณพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งไม่มีการใช้พื้นที่ในการตั้งถิ่นฐาน ต่างจากบริเวณอื่นๆ ที่มีการใช้พื้นที่ตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่น การขยายตัวของการใช้พื้นที่มีน้อย เป็นที่คาดว่าชุมชนจะขยายตัวต่อไปทางด้านตะวันออกและทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ ผ่าน ในบริเวณพื้นที่นอกเขตที่อยู่ต่อเนื่องกับบริเวณดังกล่าว เป็นปัจจัยส่งเสริมให้มีการขยายการใช้พื้นที่เพิ่มมากขึ้น เกี่ยวกับการเติบโตของชุมชน โดยสรุป พบว่า ในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๑๐ เทศบาลเมือง มีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยสูงสุด แต่ต่อมาในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๗ เทศบาลบ้านโป่ง มีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยสูงสุด (ตารางที่ ๑๔)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๙ แสดงการใช้พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองเทศบาล จ.ราชบุรี พ.ศ.๒๕๕๕,
๒๕๖๐ และ พ.ศ. ๒๕๖๗

ขนาดพื้นที่ เขตพื้นที่	การใช้พื้นที่			การขยายตัวการใช้พื้นที่			
	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๗	๒๕๕๕-๒๕๖๐		๒๕๖๐-๒๕๖๗	
	ha	ha	ha	ha	อัตราการ เติบโตเฉลี่ย	ha	อัตราการ เติบโตเฉลี่ย
ท. เมือง	๖๓.๐	๑๘๘	๓๔๙	๘๒	๗.๕๖	๑๖๑	๙.๒๔
ท.บ้านโป่ง	๖๖.๐	๑๑๘	๒๓๑	๕๒	๓.๙๕	๑๑๓	๑๐.๐๗
ท.โพธาราม	๔๗.๐	๗๕	๑๐๔	๒๘	๓.๑๗	๓๗	๔.๗๘

ที่มา จากแผนที่ที่ ๒๔-๒๖

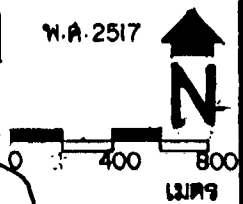
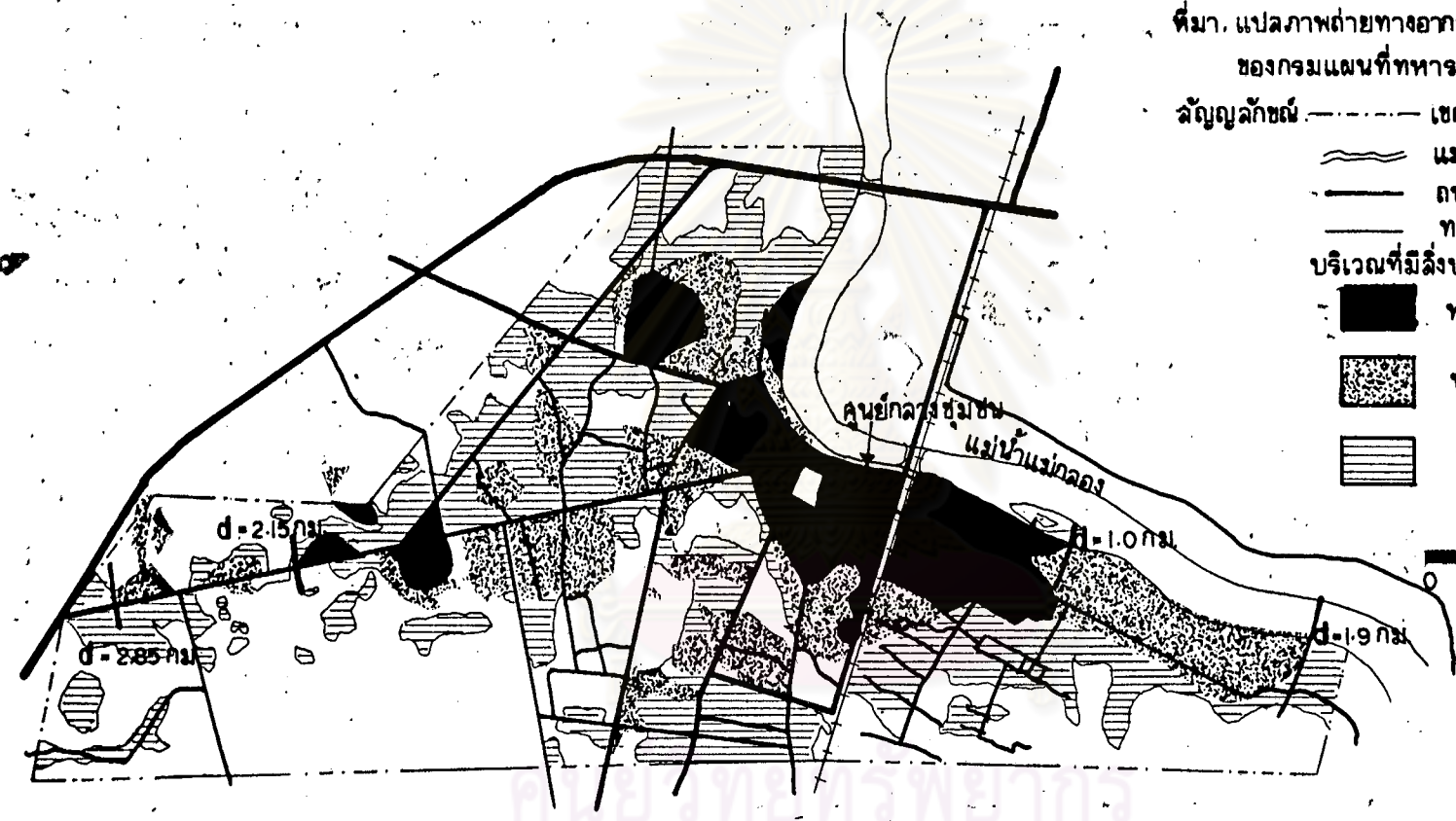
จากตารางที่ ๒.๑ ภาคผนวก

อัตราการขยายตัว การใช้พื้นที่ คำนวณโดยใช้สูตรในบทที่ ๑ หน้า ๗๙

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่เขตเทศบาลเมืองราชบุรี
แสดงบริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้าง
พ.ศ. 2495 2510 และ พ.ศ. 2517
ที่มา. แปลภาพถ่ายทางอากาศ
ของกรมแผนที่ทหาร

- สัญลักษณ์ ----- เขตเทศบาล
- ~~~~~ แม่น้ำ
- ถนน
- ทางรถไฟ
- บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้าง
- พ.ศ. 2495
- ▨ พ.ศ. 2510
- ▧ พ.ศ. 2517

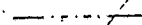

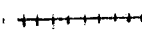
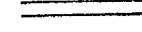

d = ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน ● สถานีรถไฟ

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่เขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง
แสดง บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้าง

พ.ศ. 2495, 2510 และ พ.ศ. 2517

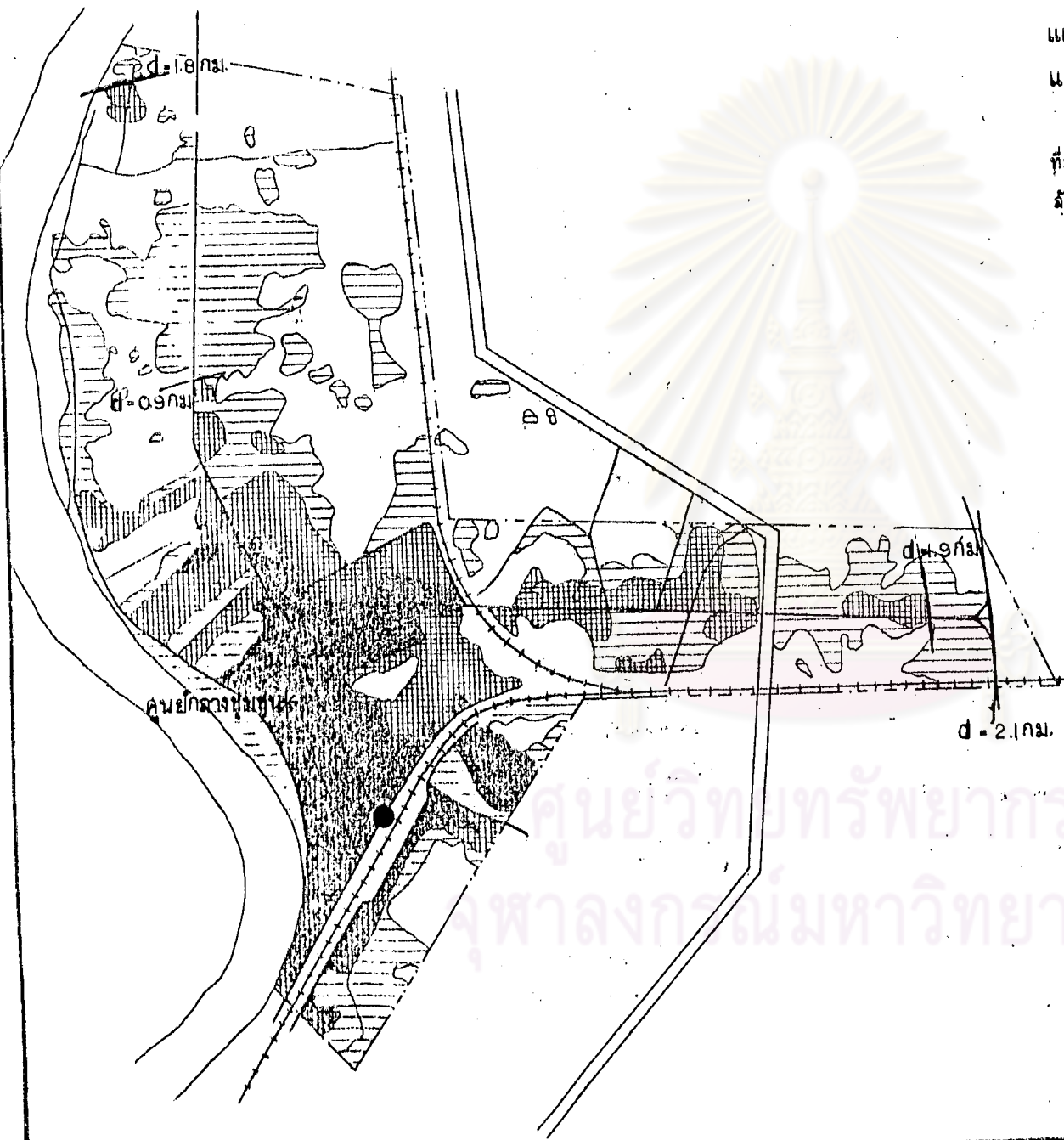
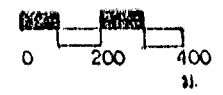
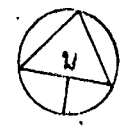
ที่มา: แปลจากภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร

- สัญลักษณ์ :
- เขตเทศบาล
 - แม่น้ำ
 - ถนน
 - ทางรถไฟ
 - คลองชลประทาน
 - บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้าง

- พ.ศ. 2495
- พ.ศ. 2510
- พ.ศ. 2517

d = ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

● สถานีรถไฟ

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่เขตเทศบาลเมืองโพธาราม

แสดง บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้าง

พ.ศ. 2495 2510 และพ.ศ. 2517

ที่มา. แปลจากภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร

สัญลักษณ์: - - - - - เขตเทศบาล

~~~~~ แม่น้ำ

———— ถนน

+++++ ทางรถไฟ

==== คลองชลประทาน

บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้าง

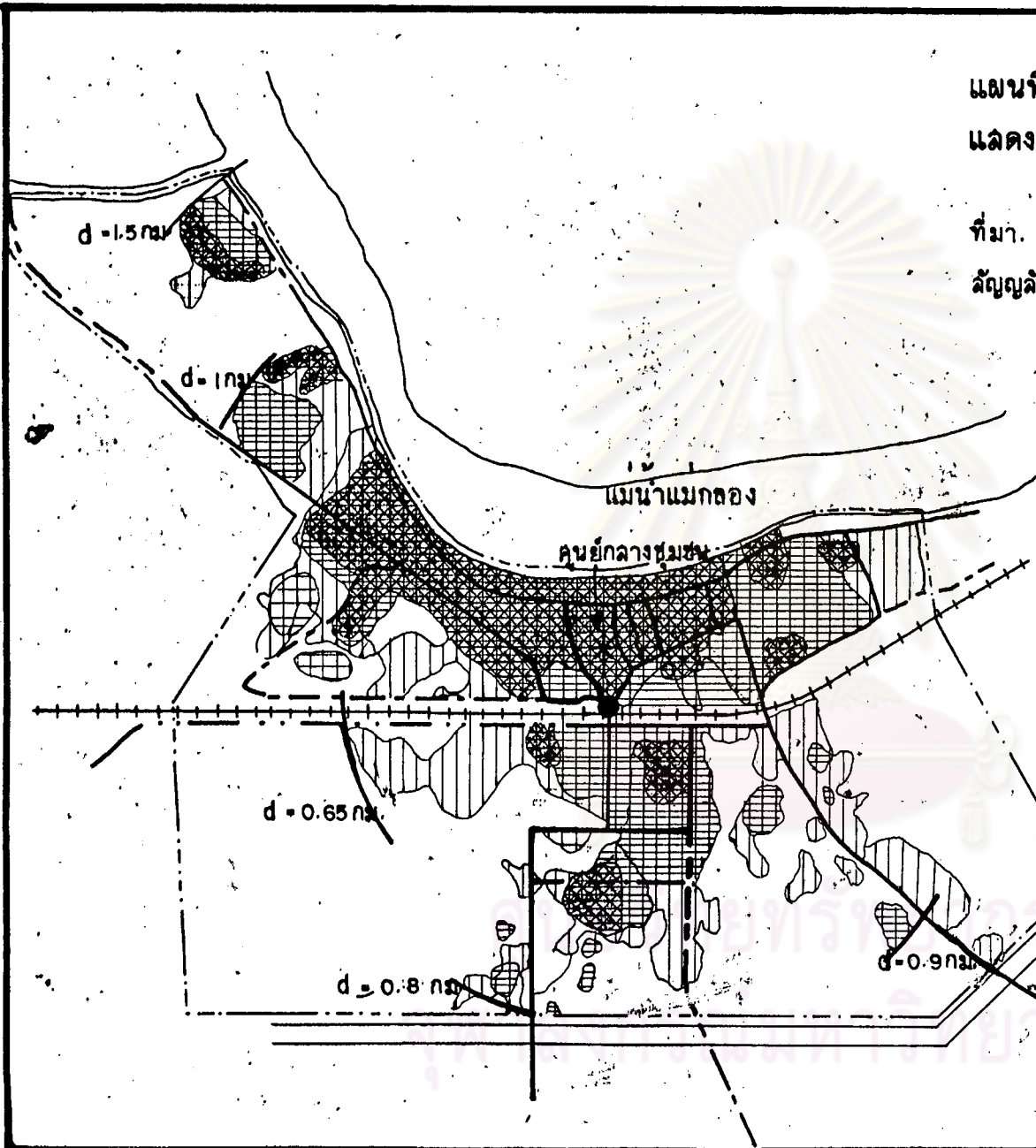
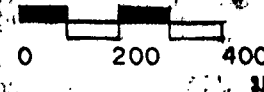
พ.ศ. 2495

พ.ศ. 2510

พ.ศ. 2517

d - ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

● สถานีรถไฟ

ประชากร (รูปที่ ๑ หน้า ๔๐-๔๙)

~~๑. ประชากรในเขตเทศบาล จังหวัดราชบุรี (ตารางที่ ๒.๒๒๒.๔ ภาคผนวก)~~

ท. เมืองราชบุรี

ในปี ๒๕๒๐ มีจำนวนประชากร ๓๘,๓๕๑ คน หรือ ๒๓% ของประชากรทั้งอำเภอหรือ ๖.๒๙% ของประชากรทั้งจังหวัด มีความหนาแน่นประชากร ๗,๗๓๒ คน/กม.^๒ แต่เดิมในปี ๒๕๑๐ มีจำนวนประชากร ๓๐,๗๒๔ คน หรือ ๒๗% ของประชากรทั้งอำเภอ หรือ ๖.๔๒% ของประชากรทั้งจังหวัด มีความหนาแน่นประชากร ๖,๑๙๔ คน/กม.^๒ แสดงถึงอัตราส่วนประชากรของ ท.เมือง ต่อประชากรทั้งหมดในจังหวัดมีค่าต่ำลงในปี ๒๕๒๐ แต่อัตราส่วนประชากร ท.เมือง ต่อประชากรทั้งอำเภอ คงเดิม ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๒๐ ประชากรเพิ่มขึ้น ๗,๖๒๗ คน หรือเพิ่มจากปี ๒๕๑๐ ประมาณ ๒๕% การเพิ่มประชากรมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติแทบทั้งสิ้น คือ มีการเกิดมากกว่าการตาย ประมาณ ๒๗ เท่าในปัจจุบัน และการเพิ่มตามธรรมชาติ (เกิด-ตาย) มากกว่าการขาดดุลการย้ายถิ่น (ย้ายออก-ย้ายเข้า) เป็น ๑.๒ เท่า ในเขตเทศบาลการย้ายออก และการเกิด มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (แผนภาพที่ ๑๔) และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่วนการย้ายเข้า และการตาย มีลักษณะคงตัวเปลี่ยนแปลงน้อย แสดงถึงแนวโน้มในอนาคต เทศบาลนี้จะมีการเพิ่มตามธรรมชาติ (เกิด-ตาย) มากกว่าการขาดดุลการย้ายถิ่น (ย้ายออก-ย้ายเข้า) ในอัตราที่ใกล้เคียงกับอัตราที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในช่วงปี (๒๕๑๔-๒๕๒๐) เทศบาลนี้มีอัตราการเพิ่มประชากรเฉลี่ยร้อยละ ๑.๘๕ ต่อปี

ท.บ้านโป่ง ในปี ๒๕๒๐ มีจำนวนประชากร ๒๔,๒๓๕ คน หรือ ๑๙% ของประชากรทั้งอำเภอ หรือ ๓.๙๘% ของประชากรทั้งจังหวัด มีความหนาแน่นประชากร ๘,๓๒๔ คน/กม.^๒ ความหนาแน่นประชากรสูงกว่า ท.เมือง แต่เดิมในปี ๒๕๑๐ มีจำนวนประชากร ๒๐,๔๐๘ คน หรือ ๒๐% ของประชากรทั้งอำเภอ และเป็น ๔.๒๗% ของประชากรทั้งจังหวัด มีความหนาแน่นประชากร ๗,๐๑๓ คน/กม.^๒ แสดงถึงอัตราส่วนประชากรของ ท.บ้านโป่ง ต่อประชากรทั้งอำเภอ และอัตราส่วนต่อประชากรทั้งจังหวัด ในปี ๒๕๒๐ ต่ำกว่าปี ๒๕๑๐ นั่นคือ บริเวณอื่น ๆ ในอำเภอบ้านโป่ง จะต้องมีการเพิ่มประชากรสูงขึ้นเป็นเหตุให้อัตราส่วนประชากรในเขต ท.บ้านโป่งลดลง ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๒๐ มีประชากรเพิ่มขึ้นจำนวน ๓,๘๒๗ คน ส่วนใหญ่มาจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ

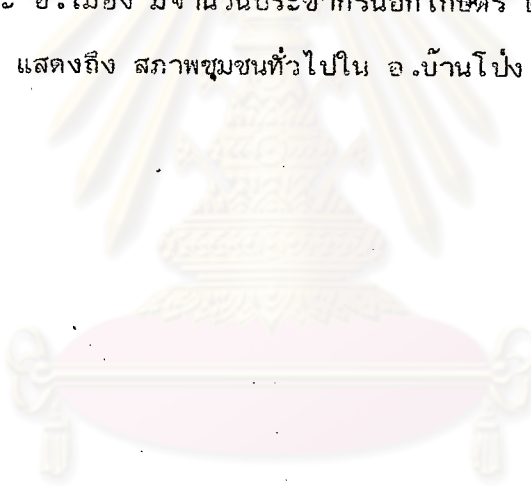
คือ จากการเกิดมากกว่าตาย ๗.๔ เท่า ในเขต ท.บ้านโป่ง มีการย้ายถิ่นสูงทั้งกันย้ายเข้า และย้ายออก แตกต่างจาก ท.เมือง ซึ่งมีแต่การย้ายออกสูง เป็นผลให้ ท.เมือง ขาดดุลย์การย้ายถิ่นตลอดมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ และการขาดดุลย์การย้ายถิ่นเพื่อยสูงขึ้นทุกปี ใน ท.บ้านโป่ง การขาดดุลย์การย้ายถิ่นมีน้อยนอกจากนี้ในบางปี ได้แก่ ปี ๒๕๑๓, ๒๕๑๖ และปี ๒๕๑๗ ได้ดุลย์การย้ายถิ่น กล่าวคือ มีการย้ายเข้าสูง ย้ายออกต่ำ และหลังจากปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา มีการขาดดุลย์การย้ายถิ่น โดยเฉพาะในปี ๒๕๑๕-๒๕๒๐ การขาดดุลย์การย้ายถิ่นเพิ่มสูงขึ้น (แผนภาพที่ ๑๔) เนื่องจากในระยะเวลาทั้งกล่าวเป็นช่วงเวลาที่การอุตสาหกรรมกำลังประสบผลสำเร็จ การอุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอุตสาหกรรมน้ำตาล ซึ่งส่งผลต่อการจ้างแรงงานด้านอุตสาหกรรม และแรงงานด้านการเกษตร เป็นผลให้มีการย้ายเข้าสูง แต่ต่อมาในระยะหลังปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา เกิดปัญหาด้านการเมือง การปกครองมากขึ้น ไม่มีหลักประกันด้านการลงทุน ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ราคาน้ำตาลในตลาดโลกตกต่ำ ส่งผลให้การอุตสาหกรรมในเขต อ.บ้านโป่ง ไม่เจริญก้าวหน้าดังที่เคยเป็นมา การจ้างงานด้านต่าง ๆ ลดลง การย้ายเข้าจึงลดต่ำลง ในสภาวะการณ์เช่นนี้ ถ้ามีการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น คาดว่าจะมีประชาชนย้ายเข้าเพิ่มขึ้น แต่ถ้าไม่มีการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรม สภาพการย้ายถิ่นจะมีการย้ายออกมากกว่าการย้ายเข้าดังเช่นปัจจุบัน ส่วนด้านการเกิด ในระหว่างปี ๒๕๑๑-๒๕๑๗ เป็นต้นมา ในเขตเทศบาลมีการเกิดเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้คาดว่าเนื่องมาจากประชากรที่ย้ายเข้าเป็นประชากรวัยแรงงานที่อยู่ในภาวะเจริญพันธุ์ ในด้านการตาย ส่วนใหญ่มีลักษณะคงที่ โดยสรุปใน ท.บ้านโป่ง โดยทั่วไป การเพิ่มตามธรรมชาติ (เกิด-ตาย) มากกว่าการขาดดุลย์การย้ายถิ่น (ย้ายออก-ย้ายเข้า) เป็น ๑.๔ เท่า และคาดว่าในอนาคต ถ้ามีการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรมจะเป็นผลให้เกิดการได้ดุลย์การย้ายถิ่น และคาดว่าจะการเกิดจะมีสูงขึ้น เนื่องจากประชากรที่ย้ายเข้าเป็นประชากรที่อยู่ในภาวะเจริญพันธุ์ การตายมีการเปลี่ยนแปลงน้อย อัตราการเพิ่มประชากรในเขตเทศบาล ในช่วงเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา (๒๕๑๕-๒๕๒๐) เฉลี่ยร้อยละ ๑.๔ ต่อปี

ท.โพธาราม ปี ๒๕๒๐ มีจำนวนประชากร ๑๐,๕๒๐ คน หรือ ๑๐% ของประชากรทั้งอำเภอ หรือ ๑.๗๓% ของประชากรทั้งจังหวัด เป็นอัตราส่วนประชากรที่ต่ำสุด ในระหว่างอัตราส่วนประชากรในเขตเทศบาล ต่อประชากรทั้งจังหวัด มีความหนาแน่นประชากร ๔,๐๘๖ คน/กม.^๒

เป็นความหนาแน่นประชากรต่ำสุดในระหว่าง ๓ เทศบาล แต่เดิมในปี ๒๕๑๐ มีจำนวนประชากร ๔,๑๗๒ คน หรือ ๑๑% ของประชากรทั้งอำเภอ หรือ ๑.๔๒% ของประชากรทั้งจังหวัด มีความหนาแน่นประชากร ๓,๕๒๗ คน/กม.^๒ แสดงถึงอัตราส่วนประชากรต่อประชากรทั้งอำเภอ หรือประชากรทั้งจังหวัดลดลงจากปี ๒๕๑๐ นั่นคือ ประชากรในเขตเทศบาลในระยะช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๒๐ เพิ่มต่ำกว่าประชากรโดยทั่วไปในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๒๐ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ๑,๓๔๔ คน ส่วนใหญ่มาจากการเพิ่มตามธรรมชาติ มีการเกิดมากกว่าการตายประมาณ ๔.๓ เท่า และการเพิ่มตามธรรมชาติมากกว่าการขาดดุลย์การย้ายถิ่น ๑.๓ เท่า ในเขตเทศบาลมีการย้ายถิ่นสูง โดยเฉพาะการย้ายออก โดยทั่วไปมีการขาดดุลย์การย้ายถิ่นเว้นแต่ปี ๒๕๑๖ ได้ดุลย์การย้ายถิ่น (แผนภาพที่ ๑๖) ทั้งนี้คาดว่าเนื่องมาจากการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในปี ๒๕๑๗ การย้ายออกในเขตเทศบาลในระยะหลังปี ๒๕๑๗ ก่อนข้างคงที่ การย้ายเข้าลดลง ในด้านการเกิดหลังปี ๒๕๑๔ มีการเกิดสูงขึ้นต่างจากช่วงเวลาก่อนปี ๒๕๑๔ การเกิดก่อนข้างคงที่ นั่นคือ ในเขตเทศบาลมีแนวโน้มจะมีการเกิดของประชากรเพิ่มมากขึ้น และการเพิ่มประชากรโดยรวมจะมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติทั้งสิ้น อัตราเพิ่มประชากร ในช่วง ๕ ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๒๐) เฉลี่ยร้อยละ ๑.๔๔ ต่อปี

โดยสรุป ในด้านประชากรทั้ง ๓ เทศบาล เทศบาลเมืองมีประชากรมากที่สุด รองมา ได้แก่ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ท.เมือง มีอัตราส่วนประชากรต่ออัตราส่วนประชากรทั้งจังหวัดสูงสุด รองมา คือ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ คือ ๖.๒๕ , ๓.๔๔ และ ๑.๗๓% ของประชากรทั้งจังหวัด ทั้ง ๓ เทศบาลมีค่าอัตราส่วนประชากรต่อประชากรทั้งจังหวัดลดลงจากปี ๒๕๑๐ การเพิ่มประชากรทั้ง ๓ เทศบาล ส่วนใหญ่มาจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ ท.เมือง มีการขาดดุลย์การย้ายถิ่นตลอดมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ ท.บ้านโป่ง ในบางปีมีการได้ดุลย์การย้ายถิ่น ทั้งนี้เป็นผลมาจากอิทธิพลด้านการจ้างงานสาขาอุตสาหกรรม และการเกษตร ที่ผลผลิตเป็นวัตถุดิบของการอุตสาหกรรม ส่วน ท.โพธาราม การเพิ่มประชากร มีลักษณะเช่นเดียวกับ ท.เมือง ยกเว้นปี ๒๕๑๖ มีการได้ดุลย์การย้ายถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลด้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกสภาเทศบาล โดยเหตุนี้ในเขต ท.เมือง และ ท.โพธาราม จึงมีแนวโน้มการเพิ่ม

ประชากรมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติแทบทั้งสิ้น ส่วน ท.บ้านโป่ง แนวโน้มการเพิ่มประชากรส่วนหนึ่งมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติ และส่วนหนึ่งมาจากการย้ายถิ่น ในลักษณะนี้จะเป็นผลให้ ท.บ้านโป่ง มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วผิดธรรมชาติ ในกรณีที่มีการย้ายเข้ามา ในด้านอัตราเพิ่มประชากร โดยเฉลี่ย ท.บ้านโป่ง มีอัตราเพิ่มประชากรสูงสุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ โดยมีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ย ร้อยละ ๑.๙๐, ๑.๘๕ และ ๑.๔๔ ต่อปีตามลำดับ เกี่ยวกับเรื่องประชากรที่ควรพิจารณาคือ สัดส่วนประชากรนอกเขตต่อประชากรรวม ๑,๐๐๐ คน ในแต่ละอำเภอพบว่า อ.บ้านโป่ง มีสัดส่วนประชากรนอกเขตต่อประชากรรวม ๑,๐๐๐ คน สูงสุดคือ ๔๐๙ คน รองมาคือ อ.โพธาราม และ อ.เมือง มีจำนวนประชากรนอกเขต ๒๑๔ และ ๑๕๗ คน ต่อประชากรรวม ๑,๐๐๐ คน ตามลำดับ แสดงถึง สภาพชุมชนทั่วไปใน อ.บ้านโป่ง แสดงลักษณะชุมชนเมืองมากที่สุด

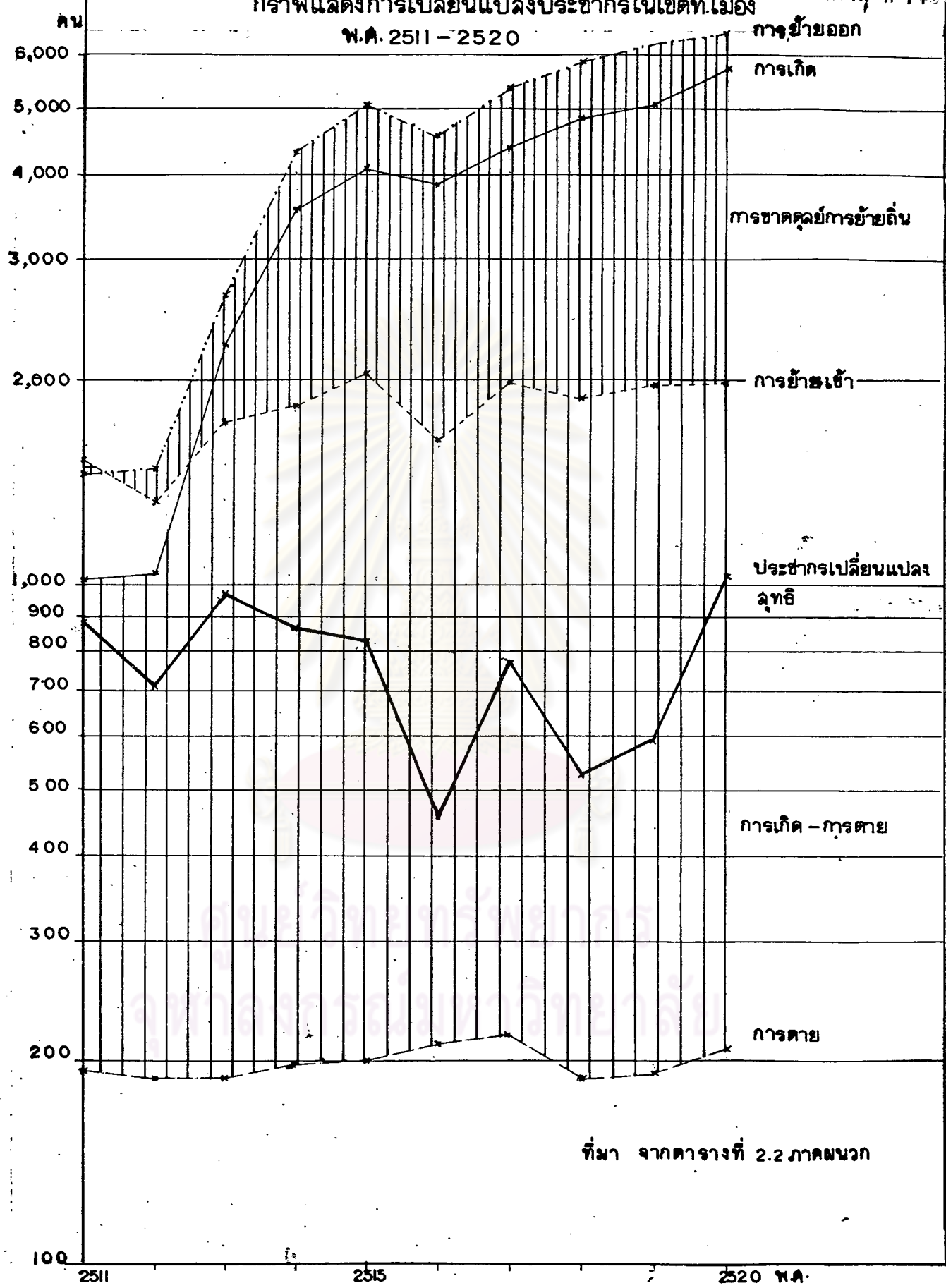
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

๑ เป็นค่าอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๐

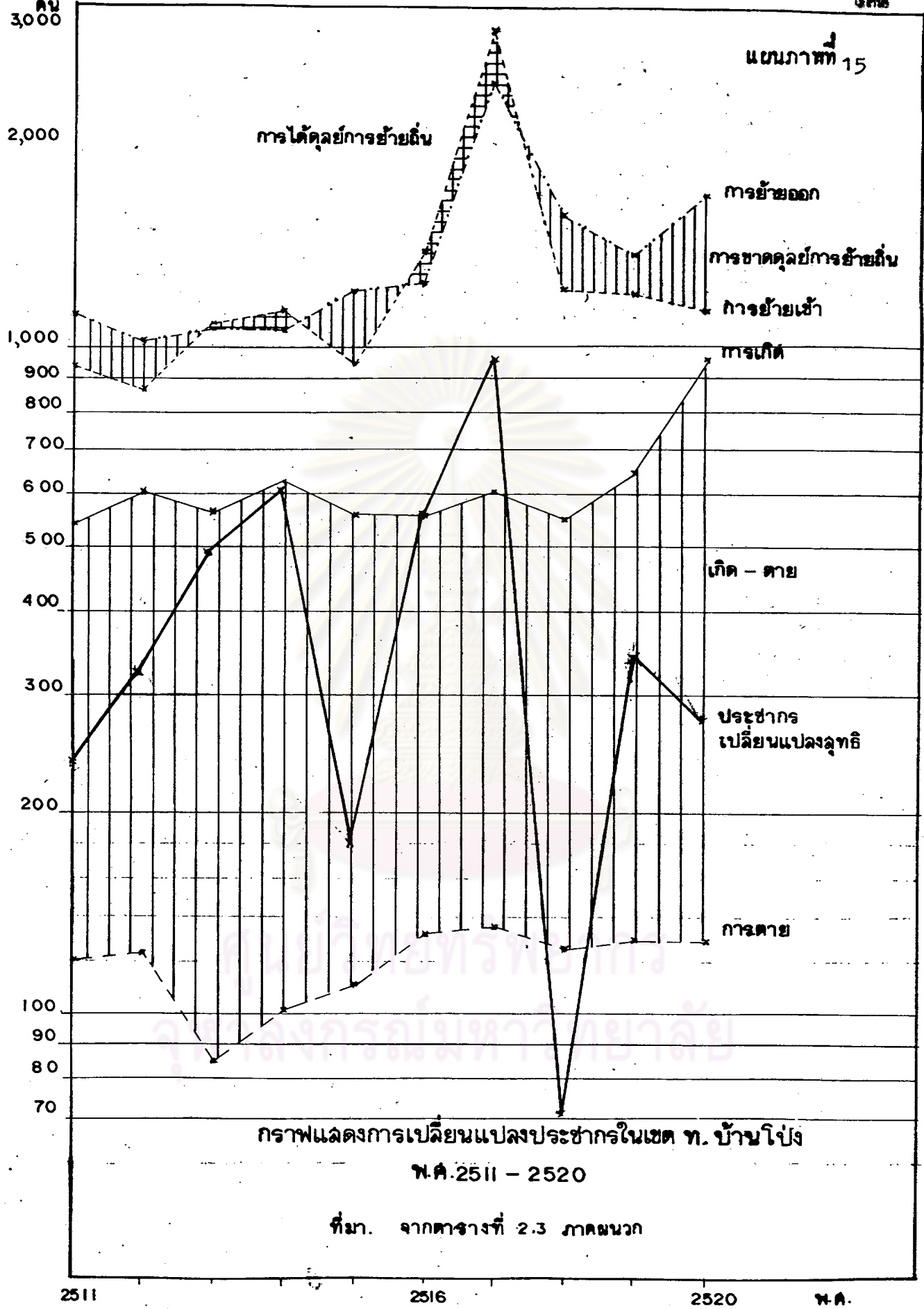
กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตท.เมือง
พ.ศ. 2511 - 2520

แผนภาพที่ 14

ที่มา จากตารางที่ 2.2 ภาคผนวก

2511

2516

2520

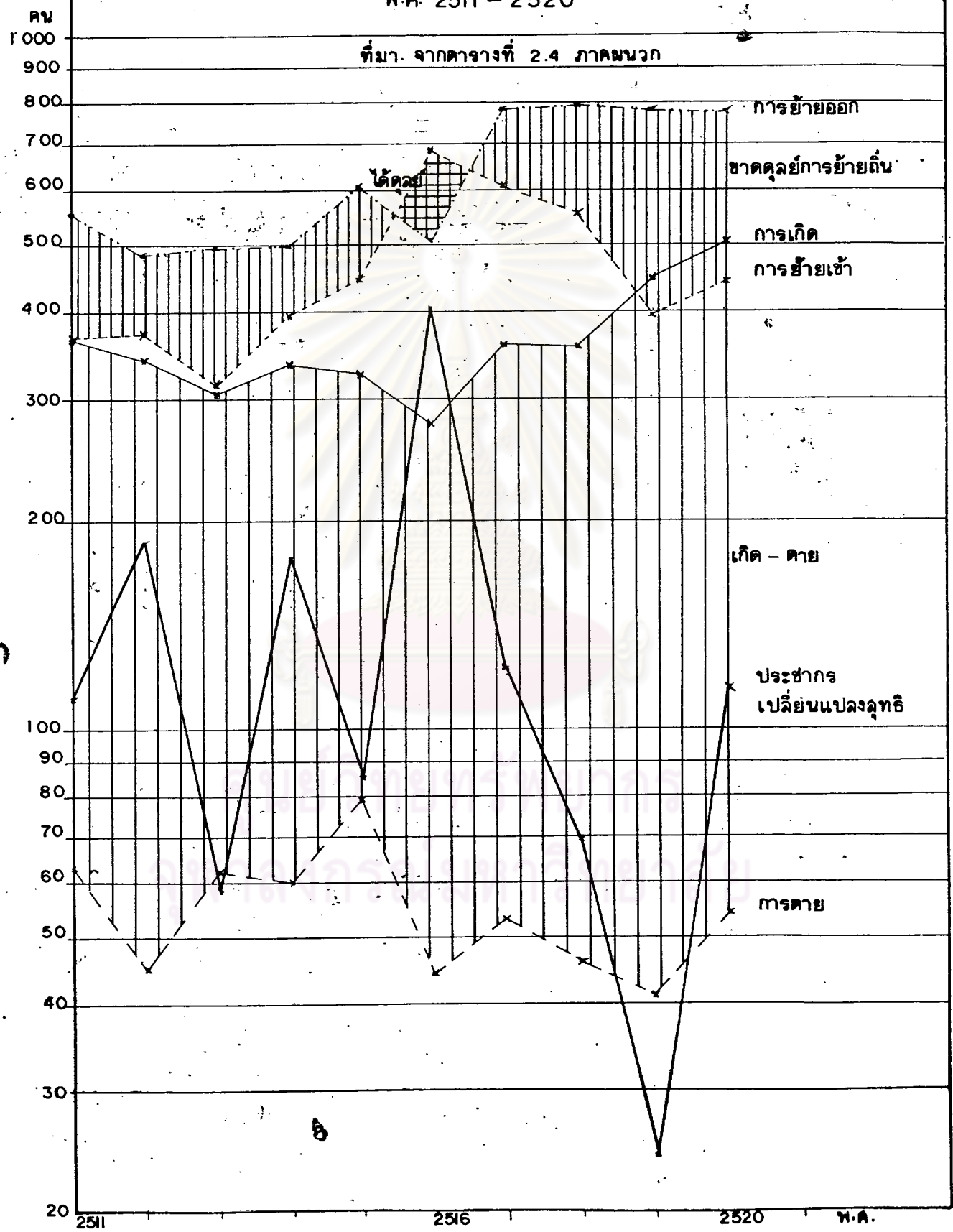
พ.ศ.

แผนภาพ ที่ 16

การเปลี่ยนแปลงประชากรในเขต ท.โพธาราม

พ.ศ. 2511 - 2520

ที่มา: จากตารางที่ 2.4 ภาคผนวก

๘

๒. ประชากรนอกเขตเทศบาล (เฉพาะเขตการปกครองอำเภอ)

นอกเขต ท.เมือง ประชากรนอกเขตมีมากกว่าประชากรในเขตประมาณ ๒.๖ เท่า การเพิ่มประชากรส่วนใหญ่ คล้ายคลึงกับลักษณะการเพิ่มประชากรในเขต โดยการเพิ่มประชากรนอกเขตมากเป็น ๒-๓ เท่า ของการเพิ่มประชากรในเขต เว้นปี ๒๕๑๙ ซึ่งการเพิ่มของประชากรนอกเขตมากเป็น ๘.๙ เท่า ของประชากรในเขต พิจารณาในด้านอัตราเพิ่มประชากร พบว่า บริเวณนอกเขต-ในเขต แตกต่างกัน กล่าวคือในปีที่บริเวณในเขตเทศบาล มีอัตราเพิ่มประชากรเพิ่มขึ้น บริเวณนอกเขต จะมีอัตราเพิ่มประชากรลดลง และในปีที่ในเขตเทศบาลมีอัตราเพิ่มประชากรลดลง บริเวณนอกเขตเทศบาล จะมีอัตราเพิ่มประชากรเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปก่อนปี ๒๕๑๖ บริเวณในเขตเทศบาล มีอัตราเพิ่มประชากรสูงกว่าบริเวณนอกเขตเทศบาล และหลังปี ๒๕๑๖ บริเวณนอกเขตมีอัตราเพิ่มประชากรสูงกว่าในเขตเทศบาล โดยเฉพาะในปี ๒๕๑๙ อัตราเพิ่มประชากรในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๒ และ ๕.๕๔ ต่อปี ตามลำดับ นั่นคือ อัตราเพิ่มประชากรนอกเขตสูงกว่าอัตราเพิ่มประชากรในเขต คาดว่าคงเนื่องมาจากการเปิดเส้นทางสายธนบุรี-ปากท่อ ทำให้ในเขตเทศบาลมีอัตราเพิ่มประชากรลดลง และน้อยกว่าอัตราเพิ่มประชากรนอกเขต และคาดว่าบริเวณนอกเขตมีการพัฒนา หรือมีปัจจัยดึงดูดให้มีประชากรเพิ่มมากขึ้นเป็นพิเศษในปี ๒๕๑๙ แต่เป็นระยะเวลาสั้น ต่อมาในปี ๒๕๒๐ การเพิ่มประชากรเข้าสู่ภาวะปกติ (ตารางที่ ๒.๕ ภาคผนวก) โดยทั่วไปนอกเขต ท.เมือง มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยร้อยละ ๑.๙๔ ต่อปี (ค่าที่ใช้ในการคาดคะเน) แต่ในช่วงปี ๒๕๑๕-๒๕๒๐ นอกเขต ท.เมือง มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยร้อยละ ๒.๔๖ ต่อปี สูงกว่าอัตราเพิ่มประชากรในเขตเทศบาล ในช่วงเวลาเดียวกัน (ตารางที่ ๒.๕ ภาคผนวก)

นอกเขต ท.บ้านโป่ง ประชากรนอกเขตมีมากกว่าประชากรในเขตประมาณ ๔ เท่า สูงกว่าอัตราส่วนประชากรใน-นอกเขต ท.เมือง การเพิ่มประชากรบริเวณนอกเขตเทศบาลมีลักษณะค่อนข้างคงที่มากกว่าบริเวณในเขตเทศบาล กล่าวคือ ในเขตเทศบาล จำนวนประชากรเพิ่มแต่ละปีแตกต่างกันมาก (ตารางที่ ๒.๖ ภาคผนวก) ส่วนบริเวณนอกเขต มีจำนวนประชากรเพิ่มแต่ละปี

แตกต่างกันน้อยกว่า ทั้งนี้เนื่องจากมีประชากรเพิ่มขึ้นในแต่ละปีมากกว่าในเขต เมื่อเทียบสัดส่วนแล้ว ในเขตจึงมีการเพิ่มประชากรในลักษณะที่มีความแตกต่างกันมากกว่า เมื่อพิจารณาอัตราเพิ่มประชากรพบว่า อัตราเพิ่มประชากรบริเวณนอกเขตจะเป็นลักษณะตรงข้ามกับอัตราเพิ่มประชากรในเขต เช่นเดียวกับลักษณะของอัตราเพิ่มใน-นอกเขต ท.เมือง อัตราเพิ่มประชากรนอกเขตเทศบาลโดยทั่วไปมีค่าสูง และสูงกว่าบริเวณเขตเทศบาล ยกเว้นปี ๒๕๑๐ และปี ๒๕๑๗ ซึ่งในเขตเทศบาลมีอัตราเพิ่มประชากรสูงกว่าบริเวณนอกเขตเทศบาลมาก ทั้งนี้คาดว่า การที่บริเวณนอกเขตเทศบาลมีอัตราเพิ่มประชากรสูง ซึ่งโดยทั่วไปสูงกว่าอัตราเพิ่มประชากรนอกเขต ท.เมือง นั้นเนื่องจากบริเวณนอกเขต ท.บ้านโป่ง นอกจากมีการประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตรแล้ว ยังมีการประกอบการอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่แทบทั้งสิ้น และเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดการจ้างงานขนาดใหญ่กว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ใน จ.ราชบุรี โดยเหตุนี้จึงเป็นผลให้มีอัตราเพิ่มประชากรสูง และในปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา อัตราการเพิ่มประชากรเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เกิดความแตกต่างในอัตราเพิ่มประชากรมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ด้านการเมือง การปกครองไม่มีเสถียรภาพมากนัก ประกอบกับเป็นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นผลกระทบต่อการอุตสาหกรรม และการจ้างงาน ส่วนอัตราเพิ่มประชากรในเขตเทศบาลที่แตกต่างกันนั้นคาดว่าคงเนื่องมาจากอิทธิพลของอุตสาหกรรม ในเขต-นอกเขตเทศบาล โดยที่การพัฒนาด้านการอุตสาหกรรมจะเป็นผลให้ประชากรภายนอกเขตเทศบาลเพิ่มมากขึ้น และประชากรเหล่านั้นจะเข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเป็นผลให้บริเวณเขตเทศบาลมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากวิวัฒนาการในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ คือในปี ๒๕๑๐ มีประชากรเพิ่มมากขึ้น และเริ่มเพิ่มในอัตราที่ลดลงเป็นลำดับ ในขณะที่บริเวณนอกเขตมีประชากรเพิ่มมากขึ้น และต่อมาในปี ๒๕๑๗ ประชากรในเขตเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปีนี้เป็นปีที่มีการย้ายเข้าสูง คาดว่าประชากรได้รับแรงดึงดูดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเขตเทศบาล โดยเฉพาะในด้านการค้าบริการ จึงเดินทางเข้ามาเพื่อประกอบการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น และเริ่มมีการย้ายเข้าน้อยลงในปีต่อไป ในลักษณะเช่นนี้ คาดว่า ถ้ามีการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรม จะทำให้มีประชากรเพิ่มมากขึ้นทั้ง ใน-นอกเขตเทศบาล โดยทั่วไปนอกเขต ท.บ้านโป่ง มีอัตรา

เพิ่มประชากรเฉลี่ย ๒.๓๔% ต่อปี (ค่าที่ใช้ในการคาดคะเน) แต่ในช่วงปี ๒๕๑๕-๒๕๒๐ นอกเขต ท.บ้านโป่ง มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ย ๒.๖๗% ต่อปี สูงกว่าในเขต ท.บ้านโป่ง ในช่วงเวลาเดียวกัน และปัจจุบันทราบว่า บริเวณใน-นอกเขต เทศบาลจะมีอัตราเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ย ๒.๓๑, ๒.๖๔% ตามลำดับ

นอกเขต ท.โพธาราม ประชากรนอกเขตเทศบาลมากกว่าประชากรในเขตเทศบาล ประมาณ ๔-๕ เท่า เป็นอัตราส่วนประชากรใน-นอกเขตเทศบาลสูงที่สุดใน ๓ เทศบาล ลักษณะการเติบโตของประชากรส่วนใหญ่ มีลักษณะคงที่คล้ายคลึงกับการเติบโตของประชากรในเขต โดยที่บริเวณนอกเขตมีการเพิ่มประชากรในแต่ละปีมากกว่าการเพิ่มประชากรในเขตเป็น ๑๐ เท่าขึ้นไป ปีที่มีความแตกต่างในการเพิ่มประชากรระหว่างนอกเขต-ในเขต มากที่สุดคือ ปี ๒๕๑๓, ๒๕๑๔ โดยบริเวณนอกเขตมีประชากรเพิ่มมากกว่าการเพิ่มประชากรในเขตถึง ๓๓ และ ๕๐ เท่าตามลำดับ. เมื่อพิจารณาในด้านอัตราเพิ่มประชากรบริเวณนอกเขตเทศบาล มีอัตราเพิ่มประชากรสูงกว่าบริเวณเขตเทศบาลแทบทุกปี ยกเว้นปี ๒๕๑๒ และปี ๒๕๑๖ โดยเฉพาะปี ๒๕๑๖ ในเขตเทศบาลมีประชากรเพิ่มมากอัตราเพิ่มประชากรสูงถึง ๔.๑๓% ในขณะที่บริเวณนอกเขตมีอัตราเพิ่มประชากร ๐.๕๖% ทั้งนี้เนื่องจากในเขตเทศบาลได้รับอิทธิพลจากการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในปี ๒๕๑๗ (ตารางที่ ๒.๗ ภาคผนวก) นอกเขตมีอัตราเพิ่มประชากรสูงกว่าในเขตเสมอมา แสดงถึงการอึดตัวของประชากรในเขตเทศบาล นั่นคือ ไม่มีการพัฒนาในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้น ทำให้มีประชากรเพิ่มน้อย และส่วนใหญ่การเพิ่มประชากรมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติแทบทั้งสิ้น ซึ่งจะ เป็นผลให้ ท.โพธาราม มีความสำคัญต่อชุมชนนอกเขตเทศบาลน้อยลงทุกขณะ ถ้าไม่มีการพัฒนาพื้นที่เขตเทศบาล ดังจะปรากฏจากการที่มีประชากรย้ายออกเพิ่มขึ้น และย้ายเข้าลดลง โดยทั่วไป นอกเขต ท.โพธาราม มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ย ๑.๕๔% ต่อปี (ค่าที่ใช้ในการคาดคะเน) แต่ในช่วงปี ๒๕๑๕-๒๕๒๐ นอกเขต ท.โพธาราม มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ย ๒.๐๔% ต่อปี ซึ่งสูงกว่าในเขต ท.โพธาราม เวลาเดียวกัน

โดยสรุป ในด้านจำนวน-การเปลี่ยนแปลง-อัตราเพิ่มประชากรบริเวณใน-นอกเขต ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง มีลักษณะที่น่าสนใจมากกว่าของใน-นอกเขต ท.โพธาราม ทั้งนี้เนื่องจากในบางที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะใน-นอกเขต ท.บ้านโป่ง

ซึ่งเป็นบริเวณที่การอุตสาหกรรมมีอิทธิพลต่อประชากรในพื้นที่มาก รองมาคือ ใน-นอกเขต
ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับในด้านอัตราเพิ่มประชากร (ที่ใช้ในการคาดคะเน) พบว่า
นอกเขต ท.บ้านโป่ง มีอัตราเพิ่มประชากรสูงสุด รองมาคือ บริเวณนอกเขต ท.เมือง และ
ท.โพธาราม ตามลำดับ ซึ่งการเพิ่มประชากรบริเวณนอกเขตเทศบาลโดยทั่วไป จะมีผลต่อ
การค่าบริการต่าง ๆ ในเขตเทศบาล ดังนั้นในเขต ท.บ้านโป่ง จะได้รับอิทธิพลจากการเพิ่ม
ประชากรบริเวณนอกเขตเทศบาลมากที่สุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม

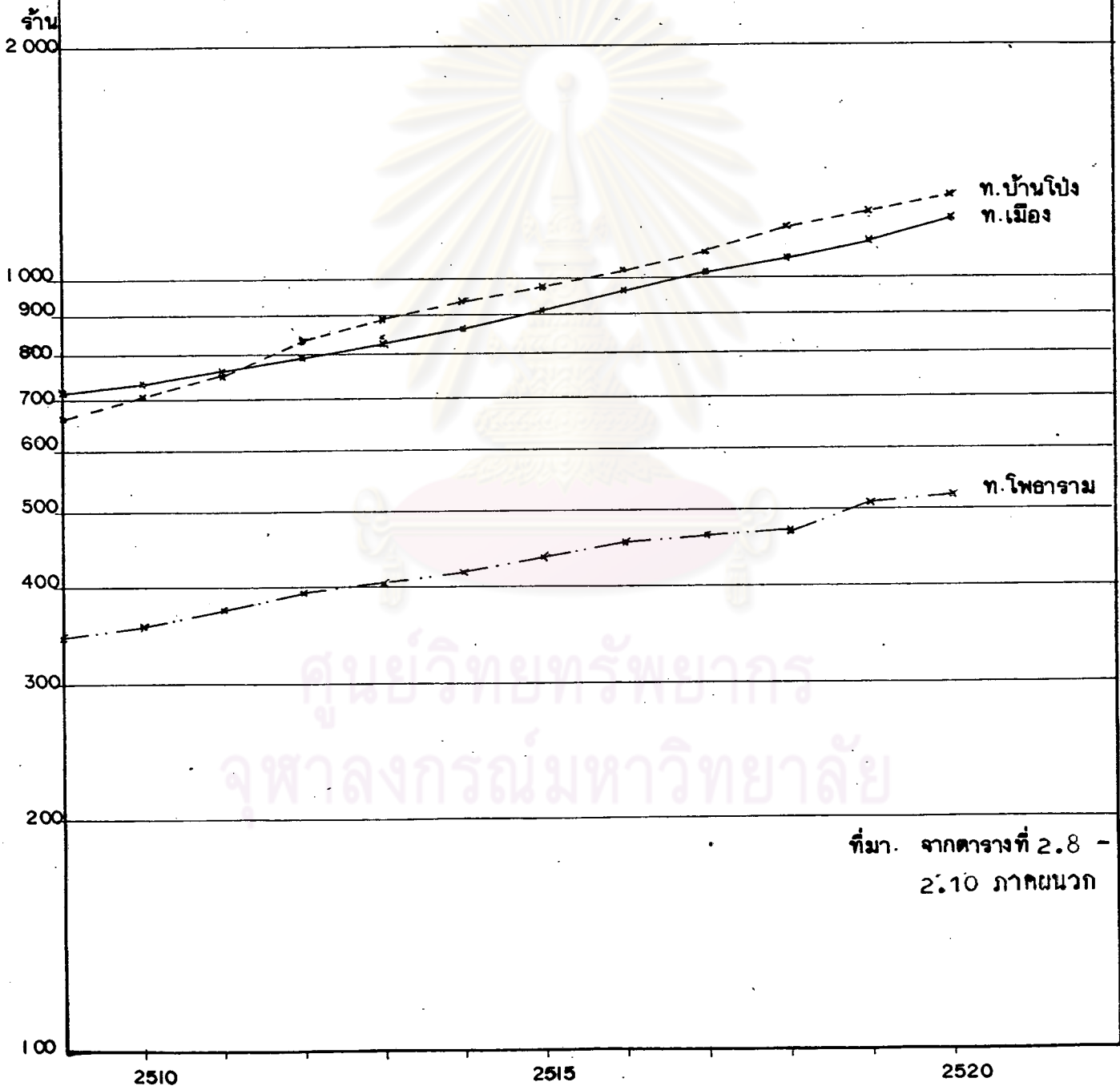
โดยสรุป สภาพกายภาพและประชากร เทศบาลเมืองมีเนื้อที่มากที่สุด รองมาคือ
ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ในด้านที่ตั้ง เมื่อเดินทางโดยทางรถไฟสายใต้
จะถึง ท.บ้านโป่ง ท.โพธาราม และ ท.เมือง ตามลำดับ โดยเส้นทางรถไฟสายใต้ จะแบ่ง
พื้นที่เทศบาลเป็น ๒ ส่วน และทั้ง ๓ เทศบาลจะมีชุมชนหนาแน่นในบริเวณหลังสถานีรถไฟด้าน
ที่ติดกับริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เทศบาลบ้านโป่ง มีความแตกต่างจากเทศบาลอื่น ในกรณีที่มีเส้น
ทางรถไฟสาย กรุงเทพฯ-กาญจนบุรี ตัดผ่านพื้นที่เทศบาลเป็นผลให้พื้นที่เขตเทศบาลถูกแบ่ง
เป็น ๓ ส่วน แต่ในบริเวณพื้นที่ที่ถูกตัดไป มีเส้นทางหลักเป็นแนวเชื่อมต่อพื้นที่จึงไม่เป็นเหตุ
ให้มีการใช้พื้นที่น้อยลง ดังเช่นในบริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟของทั้ง ๓ เทศบาล ซึ่งมีชุมชน
เบาบาง ในด้านที่ตั้งของ ๓ เทศบาล เทศบาลเมือง และ ท.บ้านโป่ง ได้เปรียบกว่า
ท.โพธาราม ในกรณีที่พื้นที่เขตเทศบาลเป็นทางผ่านของการติดต่อระหว่างจังหวัด มีเส้นทาง
หลวงแผ่นดินสายสำคัญผ่าน โดยเฉพาะเทศบาลบ้านโป่ง เส้นทางหลวงแผ่นดินที่ตัดผ่านมีปริมาณ
การจราจรสูง เนื่องจากบริเวณตั้งแต่ ต.ท่าผา ขึ้นไปจนถึง จ.กาญจนบุรี มีกิจการอุตสาหกรรม
ขนาดใหญ่หลายแห่ง และ จ.กาญจนบุรี เป็นจังหวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว การเดินทางจะต้อง
ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินสายที่ผ่าน ท.บ้านโป่ง ต่างกับเส้นทางหลวงแผ่นดินสาย เพชรเกษม
ที่ผ่าน ท.เมือง มีความสำคัญลดลง เนื่องจากการเดินทางติดต่อระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ทาง
ภาคใต้ กับจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศ สามารถใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินสาย ธนบุรี-ปากท่อ
แทน จากความได้เปรียบในด้านที่ตั้งคาดว่าจะมีผลถึงการตั้งถิ่นฐานประชากร ทั้งนี้ เนื่องจาก
ในเขต ท.บ้านโป่ง มีประชากรหนาแน่นมากที่สุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม
ตามลำดับ โดยเหตุผลที่ว่า เมื่อมีการเดินทางติดต่อมาก การเป็นเมืองผ่านย่อมสามารถประกอบ

การค้าและบริการ กับผู้เดินทางผ่านได้มากเท่านั้น นอกจากนี้การที่ อ.บ้านโป่ง เป็นพื้นที่ที่มีการประกอบการด้านอุตสาหกรรมมากที่สุด การจ้างงานด้านอุตสาหกรรมประมาณ ๖๒% ของการจ้างงานด้านอุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัดอยู่ใน อ.บ้านโป่ง จะเป็นเหตุให้เขต ท.บ้านโป่ง มีประชากรหนาแน่น เพราะในเขตเทศบาลจะทำหน้าที่ให้บริการด้าน ต่าง ๆ แก่แรงงาน และสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่อยู่นอกเขต และในเขตเทศบาล **จัดยกทั่วไป** ท.บ้านโป่ง มีอัตราเพิ่มประชากรสูงสุดคือ ๒.๓๑% รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม คือ ๒.๒๔%, ๑.๓๗% อัตราเพิ่มประชากรในเขต ท.บ้านโป่ง, ท.โพธาราม ต่ำกว่าอัตราเพิ่มประชากรนอกเขต ส่วนอัตราเพิ่มประชากรในเขต ท.เมือง สูงกว่าอัตราเพิ่มประชากรนอกเขต จากแนวโน้มที่เป็นมา และที่จะเกิดขึ้นคาดว่า บทบาทของ ท.เมือง และ ท.โพธาราม จะลดลง เป็นลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากในเขต ท.เมือง หลังจากมีการเปิดเส้นทางสาย ธนบุรี-ปากท่อแล้ว อัตราเพิ่มประชากรลดลง ประกอบกับบริเวณนอกเขต สภาพชุมชนส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบทที่มีการประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และขนาดกลาง เป็นอุตสาหกรรมพื้นเมือง เป็นสินค้าเพื่อตลาดภายในประเทศ ระยะทางไม่ไกลนัก ต่างจากอุตสาหกรรมในเขต อ.บ้านโป่ง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบ ดังนั้นอัตราเพิ่มประชากรนอกเขต ท.เมือง จึงมีแนวโน้มลดลง ดังนั้นบทบาทของเทศบาลต่อชุมชนรอบนอกจะลดลงตามด้วย ส่วนในเขต ท.โพธาราม เนื่องจากเป็นเมืองปิด ไม่มีเส้นทางหลวงแผ่นดินผ่าน และการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ผลิตสินค้าประเภทต่างๆ เพื่อตลาดภายในประเทศ เป็นส่วนใหญ่ดังนั้นการค้าบริการในเขตเทศบาลจะสนองความต้องการของประชากรในเขต และประชากรนอกเขต ที่มีอาชีพหลักด้านการเกษตร โดยเหตุผลดังกล่าว คาดว่าเขต ท.บ้านโป่ง จะมีประชากรหนาแน่นเพิ่มขึ้น และมีการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะการเพิ่มประชากรมีความสัมพันธ์กับการขยายตัวการใช้พื้นที่ซึ่งจะส่งผลต่อไปถึงปัญหาการขยายตัว การใช้พื้นที่ในเขตเทศบาลบ้านโป่ง ส่วน ท.เมือง และ ท.โพธาราม คาดว่าปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นช้ากว่า เพราะมีการเติบโตของประชากรต่ำกว่าการเพิ่มประชากรส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้น เป็นการเพิ่มตามธรรมชาติ ประกอบกับบริเวณนอกเขต ท.บ้านโป่ง มีอัตราเพิ่มประชากรสูงกว่า ซึ่งมีผลต่อการขยายตัวทางการค้าบริการต่าง ๆ ในเขตเทศบาล

กราฟแสดงจำนวนรถจักรยานยนต์การค้าในเขตเทศบาล จ.ราชบุรี

แผนภาพที่ 17

พ.ศ. 2509 - 2520

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา. จากตารางที่ 2.8 - 2.10 ภาคผนวก

ตารางที่ ๒๐ แสดงอัตราการเพิ่มสถานธุรกิจ-ประชากร ในเขตเทศบาล จังหวัดราชบุรี

	อัตราเพิ่มจำนวนธุรกิจเฉลี่ย								อัตราเพิ่ม สถาน ประกอบการ	อัตราเพิ่ม ประชากร
	๒๕๐๙ - ๒๕๑๔				๒๕๑๕ - ๒๕๒๐					
	ส่วนบุคคล	ท.จ.ก.	บริษัท	รวม	ส่วนบุคคล	ท.จ.ก.	บริษัท	รวม	๒๕๐๙- ๒๕๒๐	
ท. เมือง	๓.๐๐	๒๑.๕	๑๔.๕	๓.๖๘	๕.๖๔	๓.๗๙	๑๑.๘๕	๕.๖๐	๔.๘๓	๒.๒๕
ท. บ้านโป่ง	๖.๘๓	๑๖.๙๕	๕.๙๒	๗.๑๒	๕.๕	๔.๙๐	๘.๕๕	๕.๕๑	๖.๐๙	๒.๐๖
ท. โพธาราม	๓.๖๔	๕๕.๑๙	-	๕.๐๓	๓.๕๕	๘.๕๕	-	๓.๗๑	๓.๘๘	๑.๕๐

~~.....~~

ที่มา   นำค่าจากตารางที่ ๒.๘, ๒.๑๐ (ภาคผนวก) มาคำนวณโดยใช้สูตรในบทที่ ๑ หน้า ๗๔
 หมายเหตุ เครื่องหมาย - หมายถึงไม่มี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธุรกิจการค้าบริการ (แผนภาพที่ ๑๑๓)

ชุมชนเมืองเทศบาลทั้ง ๓ แห่ง มีการประกอบการค้าและบริการแก่ประชากรในเขตเทศบาล และประชากรในบริเวณใกล้เคียง ในจำนวนที่แตกต่างกันตามความสำคัญ และความสามารถในการบริโภคของแต่ละพื้นที่ชุมชน (ตารางที่ ๒.๘, ๒.๑๐ ภาคผนวก) ในระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดยเฉลี่ย ท.บ้านโป่ง มีอัตราการเติบโตของสถานธุรกิจสูงสุด (ตารางที่ ๒๐) รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย ๖.๐๙%, ๔.๗๔% และ ๓.๘๘% ตามลำดับ สถานประกอบการค้าและบริการในเขตเทศบาล แบ่งตามประเภทกิจการได้ ๓ ประเภท คือ กิจการเจ้าของคนเดียว หรือกิจการส่วนบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด โดยที่ ท.บ้านโป่ง มีสถานประกอบการประเภทส่วนบุคคล และบริษัทมากที่สุด ท.เมือง มีสถานประกอบการประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือห้างหุ้นส่วนจำกัดมากที่สุด โดยรวมแล้ว ท.บ้านโป่ง มีจำนวนสถานประกอบการค้าบริการมากที่สุด (ตารางที่ ๒.๙ ภาคผนวก) จากการศึกษารายรับของแต่ละสถานประกอบการค้าบริการ ในปี ๒๕๐๙ (ตารางที่ ๒๑) พบว่า โดยเฉลี่ยในเขต ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง มีอัตราส่วนของร้านค้าจำแนกตามขนาดรายรับใกล้เคียงกัน แต่อัตราส่วนของร้านค้าจำแนกตามขนาดรายรับในเขต ท.โพธาราม ส่วนใหญ่เป็นอัตราส่วน of ร้านค้าที่มีรายรับต่ำกว่า ๔๔,๐๐๐ บาท/๑ สถานประกอบการ ดังนั้นในเขต ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง มีขนาดร้านค้าไม่แตกต่างกัน ส่วน ท.โพธาราม ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าที่มีขนาดเล็กกว่า เมื่อพิจารณาถึงรายรับรวมของร้านค้าในแต่ละเทศบาล ในปี ๒๕๐๙ ได้ว่า โดยเฉลี่ยสัดส่วนรายรับรวมของร้านค้าต่อประชากรในเขตเทศบาลเมืองสูงสุด รองมาคือสัดส่วนรายรับรวมของร้านค้าต่อประชากรในเขต ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ (ตารางที่ ๒๒) แสดงถึงปริมาณการซื้อและกำลังทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปในเขต ท.เมือง สูงสุด รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการณ์ทั่วไปในเขตเทศบาล กล่าวคือ ในช่วงเวลาดังกล่าว บริเวณเขต ท.เมือง เป็นชุมชนเมืองที่มีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ ผ่าน เชื่อมการคมนาคมติดต่อระหว่างภาคผ่าน เป็นผลให้เศรษฐกิจการค้าบริการในเขต ท.เมือง เจริญกว่า

เทศบาลอื่น รองมาคือ ท.บ้านโป่ง กล่าวคือ บริเวณเขต ท.บ้านโป่ง เป็นชุมชนเมือง ที่มีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๒๓ ผ่าน เชื่อมการคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัด เป็นผลให้เศรษฐกิจการค้าบริการในเขต ท.บ้านโป่ง เจริญกว่า ท.โพธาราม ซึ่งเป็นเทศบาลที่ไม่มีเส้นทางหลวงแผ่นดินผ่าน แต่ในเวลาต่อมาเศรษฐกิจการค้าบริการในเขต ท.บ้านโป่ง เจริญก้าวหน้าขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมที่มีขึ้นในบริเวณ อ.บ้านโป่ง และคาดว่าปริมาณการซื้อและกำลังทางเศรษฐกิจทั่วไปในเขต ท.บ้านโป่ง จะสูงกว่าเทศบาลอื่น ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ในบริเวณ อ.บ้านโป่ง ช่วยให้ประชากรมีรายได้สูงขึ้น และเนื่องจากมีจำนวนสถานธุรกิจการค้า และบริการเพิ่มมากขึ้น

ในด้านธุรกิจการค้า สิ่งสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบการค้า คือ ทุน โดยเฉพาะทุนหมุนเวียนที่สำคัญคือ ธนาคาร ในชุมชนเมืองที่มีการประกอบการค้า และบริการส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้น มีธนาคารเป็นสถาบันการเงิน ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชากรในเขต และร้านค้าต่าง ๆ ในเขต ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง มีสาขาของธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินต่าง ๆ ตั้งอยู่ประมาณ ๑๐ แห่ง (ตารางที่ ๒.๑๑ ภาคผนวก) ท.โพธาราม มีสาขาธนาคารต่าง ๆ จำนวน ๑๕ แห่ง เป็นธนาคารพาณิชย์ (๖) แห่ง ในปี ๒๕๒๐ ธนาคารในเขต ท.บ้านโป่ง มีปริมาณเงินฝาก และเงินกู้มากที่สุด (ตารางที่ ๒๓) รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ทั้งนี้พิจารณาแต่ธนาคารพาณิชย์ ไม่รวมธนาคารออมสิน แต่เดิมในปี ๒๕๑๐ และ ๒๕๑๕ ธนาคารพาณิชย์ในเขต ท.บ้านโป่ง มีปริมาณเงินฝากและปริมาณเงินให้กู้ยืมสูงกว่า ท.เมือง^๑ คือ ยอดเงินฝากในธนาคารใน ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง ปี ๒๕๑๐ มีจำนวน ๗๘,๔๕๕ และ ๕๓,๗๗๗ พันบาท ตามลำดับ และมีจำนวน ๒๑๐,๕๖๐ และ ๑๕๘,๕๐๔ พันบาท ในปี ๒๕๑๕ ส่วนยอดเงินให้กู้ในธนาคาร ในเขต ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง มีจำนวน ๔๒,๐๕๐ และ ๒๘,๔๐๗ พันบาท ในปี ๒๕๑๐ ตามลำดับ และมียอดเงินกู้ในธนาคาร จำนวน

^๑ไม่มีข้อมูลด้านเงินฝาก และเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ ในเขต ท.โพธาราม

ทั้งนี้เนื่องจากมีจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ไม่ถึง ๓ แห่ง

๑๕๓,๙๙๙ ๖๔,๒๕๓ พันบาท ในปี ๒๕๑๕ แสดงถึง ระบบการเงินในเขต ท.บ้านโป่ง เกินสะพัด ดีกว่าการเงินใน ท.เมือง และ ท.โพธาราม นั่นคือ ในเขต ท.บ้านโป่งมีการค้า เศรษฐกิจดีกว่า เทศบาลอื่น และเป็นศูนย์กลางทางการเงินให้แก่ประชากรที่อยู่โดยรอบ

โดยสรุป ในด้านการค้าและบริการ ในเขต ท.บ้านโป่ง มีเศรษฐกิจการค้าและบริการ ดีกว่าเทศบาลอื่น รองมา คือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ทั้งนี้พิจารณาได้เด่นชัดจาก จำนวน - ขนาดรายรับ - อัตราการเติบโต ของสถานประกอบการค้าและบริการประกอบกับระบบ การเงินในธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งจำนวนธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่ในแต่ละเทศบาล

ตารางที่ ๒๑ แสดงอัตราส่วนขนาดรายรับของสถานประกอบการค้าและบริการ ในเขต เทศบาล จ.ราชบุรี พ.ศ. ๒๕๐๙

เปอร์เซ็นต์ เขตพื้นที่	ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ บาท	๓,๐๐๐- ๙,๙๙๙ บาท	๑๐,๐๐๐- ๔๙,๙๙๙ บาท	๕๐,๐๐๐- ๙๙,๐๐๐ บาท	๑๐๐,๐๐๐- ๔๙๙,๙๙๙ บาท	๕๐๐,๐๐๐- ๙๙๙,๙๙๙ บาท	๑,๐๐๐,๐๐๐ และมากกว่า	รวม %
๑. ท.เมือง	๒	๑๓	๕๓	๑๖	๑๓	๑	๒	๑๐๐
๒. ท.บ้านโป่ง	๒	๑๓	๕๕	๑๓	๑๓	๒	๒	๑๐๐
๓. ท.โพธาราม	๘	๑๘	๕๘	๑๖	๗	๒	๑	๑๐๐

ที่มา สำนะโนธุรกิจทางการค้า หรือบริการ พ.ศ.๒๕๐๙ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ ๒๒ แสดงสัดส่วนรายได้ของสถานประกอบการค้า และบริการ ในเขตเทศบาล
ต่อประชากรในเขตเทศบาล จ.ราชบุรี พ.ศ. ๒๕๐๔

เขตพื้นที่	ประชากร (คน)	รายรับรวมของสถาน ธุรกิจการค้าบริการ (พันบาท)	สัดส่วนรายได้กับประชากร บาท/คน
๑. ท.เมือง	๓๐,๐๑๓	๑๘๔,๒๔๓	๖,๑๔๐.๕๔
๒. ท.บ้านโป่ง	๑๔,๓๖๓	๘๗,๒๑๑	๔,๕๐๔.๐๐
๓. ท.โพธาราม	๔,๐๒๔	๒๔,๕๖๔	๓,๒๗๖.๓๔

ที่มา สัมมะโนธุรกิจทางการค้า หรือบริการ พ.ศ. ๒๕๐๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

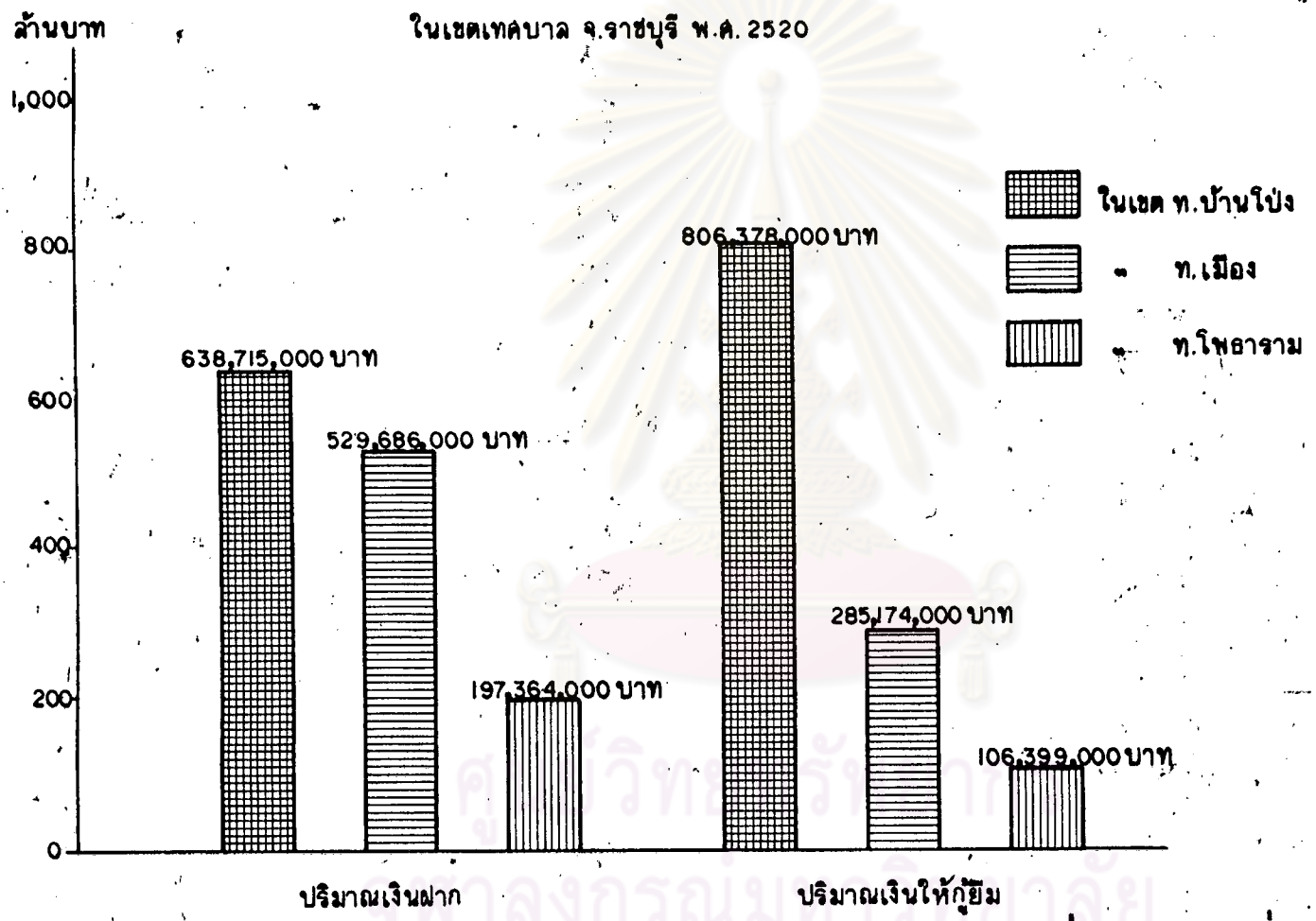
ตารางที่ ๒๓ แสดงจำนวนธนาคาร-ปริมาณเงินฝาก-เงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์
ในเขตเทศบาล จ.ราชบุรี พ.ศ.๒๕๒๐

เขตพื้นที่	จำนวนสาขา ธนาคาร	ปริมาณเงินฝาก		ปริมาณเงินให้กู้ยืม	
		พันบาท	%	พันบาท	%
๑. ท.เมือง	๔	๕๒๔,๖๘๖	๓๘.๗๘	๒๘๕,๑๗๔	๒๓.๘๑
๒. ท.บ้านโป่ง	๔	๖๓๘,๗๑๕	๔๖.๗๗	๘๐๖,๓๗๘	๖๗.๓๑
๓. ท.โพธาราม	๕	๑๙๗,๓๖๔	๑๔.๔๕	๑๐๖,๓๔๘	๘.๘๘
รวม	๒๓	๑,๓๖๐,๗๖๕	๑๐๐.๐๐	๑,๑๙๗,๘๙๑	๑๐๐.๐๐

ที่มา กองควบคุมธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ จำนวนสาขาธนาคาร ไม่รวมธนาคารออมสิน และสถาบันเงินทุน

กราฟแสดง ปริมาณเงินฝาก-ปริมาณเงินให้กู้ยืม ของธนาคารพาณิชย์
ในเขตเทศบาล จ.ราชบุรี พ.ศ. 2520

ที่มา จากตารางที่ 23

การอุตสาหกรรม

ในเขตเทศบาลทั้ง ๓ เทศบาล มีการประกอบการอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็ก และขนาดกลาง อุตสาหกรรมในเขตเทศบาลเมือง ส่วนใหญ่ ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา สิ่งทอ โรงพิมพ์ ปะยาง และซ่อมเครื่อง ในเขต ท.บ้านโป่ง ส่วนใหญ่ ได้แก่ ตู้ซ่อมและต่อรถ ปะยาง ซ่อมเครื่อง โรงเลื่อย และในเขต ท.โพธาราม ได้แก่ อุตสาหกรรมน้ำปลา นอกจากนี้ในบริเวณใกล้เคียง คือ ในเขตปกครองอำเภอ มีการประกอบการอุตสาหกรรมหลายชนิดใน อ.บ้านโป่ง มีทั้งอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จนถึงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีขนาดการจ้างแรงงานใหญ่ที่สุด รองมา คือ อ.เมือง และ อ.โพธาราม ซึ่งมีการจ้างแรงงานประมาณร้อยละ ๖๖, ๒๖ และ ๖ ของแรงงานทั้งหมดในจังหวัด ตามลำดับ ซึ่งอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้ว จะมีผลโดยตรงต่อการจ้างแรงงาน และมีผลต่อเศรษฐกิจการค้าในเขตเทศบาล

โดยสรุป ในเขต ท.บ้านโป่ง เป็นเทศบาลที่ได้รับอิทธิพลจากการอุตสาหกรรมมากที่สุด ทั้งทางด้านแรงงาน และเศรษฐกิจภายในเขตเทศบาล ทั้งนี้เนื่องจากการอุตสาหกรรม มีอัตราค่าจ้างแรงงานสูงกว่าอัตราค่าจ้างแรงงานในอาชีพอื่น เป็นผลให้ประชากรมีความสามารถในการบริโภคสูงขึ้น และรองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ

โดยสรุป สภาพการณ์ประชากร เศรษฐกิจการค้าบริการ และอุตสาหกรรม ของ ๓ เทศบาล พบว่า ท.บ้านโป่ง มีลักษณะเด่นในด้านต่าง ๆ มากที่สุด รองมา คือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ กล่าวคือ จากความหนาแน่นประชากร การขยายตัวการใช้พื้นที่ในด้านจำนวนอัตราเพิ่มของสถานธุรกิจการค้าบริการ ปริมาณเงินฝาก และเงินให้กู้ยืมในระบบธนาคารพาณิชย์ จำนวน-ขนาดสถานประกอบการอุตสาหกรรมใน-นอกเขตเทศบาล รวมถึงการจ้างงานในด้านอุตสาหกรรมใน อ.บ้านโป่ง มีมากกว่าอำเภออื่น ๆ รองมาคือ อ.เมือง และ อ.โพธาราม ตามลำดับ การที่ชุมชนเมืองมีปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ มากขึ้น ย่อมมีความซับซ้อน รวมทั้งมีปัญหาและซับซ้อน ดังนั้นชุมชนเมืองทั้ง ๓ แห่ง จึงมีปัญหาในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา โดยเฉพาะในเขต ท.บ้านโป่ง จะมีปัญหามากกว่าเทศบาลอื่น ประกอบกับบริเวณโดยรอบรวมทั้งในเขตเทศบาลมีการอุตสาหกรรมเป็นอาชีพหลัก ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ตามการเปลี่ยน

แปลงด้านอุตสาหกรรมต่างจากพื้นที่ที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร หรือพื้นที่ที่มีการประกอบอุตสาหกรรมขนาดเล็กซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงช้ากว่าการเกษตรขนาดเล็กและน้อยกว่า โดยที่แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๔ ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมไว้ ความว่า

๑. มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิต เพื่อส่งออกให้เพิ่มขึ้นอย่างสอดคล้องกับภาวะการมีตลาด เช่น อุตสาหกรรมน้ำตาล สิ่งทอ และปูนซีเมนต์ เป็นต้น
๒. มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจากผลผลิตทางการเกษตร ให้เกิดขึ้นได้มากที่สุดตามเป้าหมาย เช่น อุตสาหกรรมกระดาษ อาหารกระป๋อง อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบอื่น ๆ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสนับสนุนการผลิตในด้านการเกษตร และการจ้างงานในส่วนภูมิภาค
๓. เร่งรัดส่งเสริม อุตสาหกรรมขนาดย่อมที่มีจุดมุ่งหมายในการทดแทนการนำเข้าสูง แต่ต้องใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ให้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สามารถสนองความต้องการภายในประเทศ เช่น อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนของเครื่องจักร เครื่องยนต์ ขนาดเบา และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับโลหะ และอโลหะทั้งหลาย

จากเป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ อุตสาหกรรมที่มีอยู่ใน อ. บ้านโป่ง อยู่ในข่ายการส่งเสริมตามแผนพัฒนาฉบับที่ ๔ ประกอบกับในบริเวณพื้นที่ต่อเนื่อง คือ บริเวณ อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี มีอุตสาหกรรมที่อยู่ในข่ายการส่งเสริมเช่นเดียวกัน อุตสาหกรรมดังกล่าวที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรมน้ำตาล ซึ่งมีอยู่ใน อ.บ้านโป่ง ๔ โรงงาน มีกำลังการผลิตรวมทั้งสิ้น ๓๖,๕๐๐ ตัน/วัน หรือร้อยละ ๒๒ ของกำลังผลิตทั้งหมดที่มีอยู่ในภาคตะวันตก (ตารางที่ ๒๔) และจำนวน ๑๑ โรงงาน กำลังการผลิตรวมทั้งสิ้น ๔๒,๑๐๐ ตัน/วัน หรือร้อยละ ๔๔ ของกำลังการผลิตทั้งหมดที่มีอยู่ในภาคตะวันตก อยู่ใน จ.กาญจนบุรี ในบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องกับ อ.บ้านโป่ง กำลังการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลที่มีอยู่ในบริเวณ อ.บ้านโป่ง และบริเวณ จ.กาญจนบุรี คิดเป็นร้อยละ ๕๓ ของกำลังการผลิตทั้งประเทศ ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่า อ.บ้านโป่ง ในปัจจุบันมีฐานะเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมศูนย์กลางหนึ่งของภาคตะวันตก และจะทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในอนาคต คาดว่าอุตสาหกรรมน้ำตาลจะขยายขึ้นในพื้นที่นี้ ทั้งทางด้านจำนวนโรงงานและกำลังผลิต เนื่องจากโดยหลักการแล้ว การลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่มีกิจกรรมการผลิตอย่างเดียวกัน

หรือที่ส่งเสริมร่วมกันอยู่ก่อนแล้ว จะเป็นการประหยัดการลงทุนด้านต่างๆ (External economy) การรวมตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในรูปแบบเช่นนี้ จะนำมาซึ่ง การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม และการค้าบริการต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนแล้วในเรื่องของสาธารณูปโภค อาทิ การขยายพื้นผิว การจราจร บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๒๓ (สายบ้านโป่ง-กาญจนบุรี) จากเดิม ๒ ช่องทาง มาเป็น ๔ ช่องทาง ซึ่งเป็นข้อสนับสนุนประการหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลมุ่งส่งเสริมบริเวณดังกล่าว ให้มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น

โดยเหตุนี้ ท.บ้านโป่งซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการส่งเสริม ให้มีการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรม ตามแผนพัฒนาฉบับที่ ๔ จะมีบทบาทในการให้บริการด้านการค้าบริการและบริการอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น บทบาทของเทศบาลเมืองบ้านโป่งต่อชุมชนต่างๆ ในจ. ราชบุรี และชุมชนในบริเวณใกล้เคียงจะมีมากและ ท.บ้านโป่งมีความสำคัญมากกว่าท. เมืองราชบุรีและท. โพธาราม ซึ่งมีบทบาทจำกัดกว่าคือ เป็นชุมชนที่ทำหน้าที่ให้บริการด้านการค้าบริการและบริการอื่นๆแก่ชุมชน เกษตรกรรม เป็นส่วนใหญ่ในจ. ราชบุรี เท่านั้น จึงเป็นข้อสนับสนุนว่า ท.บ้านโป่ง เป็นเทศบาลที่มีความสำคัญมากที่สุดและมีศักยภาพในการพัฒนาสูงสุด ในระหว่าง ๓ เทศบาล ของจังหวัดราชบุรี

ตารางที่ ๒๔ แสดงจำนวน สถานที่ตั้ง กำลังการผลิต ของโรงงานน้ำตาล
ในภาคตะวันตก พ.ศ. ๒๕๒๐

เขตพื้นที่	จำนวนโรงงาน	กำลังการผลิต (ตัน/วัน)	
		จำนวนเต็ม	ร้อยละ
๑. จ.กาญจนบุรี	๑๑	๘๒,๑๐๐	๕๕
๒. จ. ราชบุรี	๕	๓๖,๕๐๐	๒๒
๓. จ.นครปฐม	๑	๑๓,๕๓๐	๘
๔. จ. ประจวบคีรีขันธ์	๒	๑๕,๗๐๔	๑๐
๕. จ. สุพรรณบุรี	๒	๖,๕๐๐	๔
๖. จ. เพชรบุรี	๑	๑,๕๐๐	๑
รวม	๒๒	๑๖๖,๒๓๔	๑๐๐

ที่มา จากเอกสารของสำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย (ธันวาคม ๒๕๒๐)

ตารางที่ ๒๔ แสดงรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภท ของเทศบาลเมือง, เทศบาลบ้านโป่ง และเทศบาลโพธาราม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๑๙

ประเภทการจัดเก็บภาษี	ท. เมือง		ท. บ้านโป่ง		ท.โพธาราม	
	จำนวนเงิน	%	จำนวนเงิน	%	จำนวนเงิน	%
๑. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	๙๑๓,๙๘๐.๖๘	๑๓.๗๔	๔๒๑,๘๗๘.๙๐	๗.๘๓	๑๔๔,๘๒๐	๔.๐๑
๒. ภาษีบำรุงท้องที่	๒๔๑,๘๕๖.๘๐	๓.๖๔	๑๑๒,๒๒๔.๕๕	๒.๐๘	๘๗,๙๗๓	๒.๔๔
๓. ภาษีการค้า	๑,๕๒๗,๙๕๐.๐๐	๒๒.๙๗	๑,๓๑๙,๕๓๐.๐๐	๒๔.๕๐	๒๐๙,๒๐๐	๕.๘๐
๔. ภาษีสรรพสามิตและเครื่องดื่ม	๒๔๖,๖๓๙.๐๐	๓.๗๑	๑๓๔,๒๙๐.๐๐	๒.๔๙	๕๙,๑๙๐	๑.๖๔
๕. ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์หรือล้อเลื่อน	๓,๑๘๐,๙๘๓.๖๘	๔๗.๘๓	๒,๙๗๒,๔๐๗.๖๖	๕๕.๑๙	๒,๙๗๒,๔๐๗	๘๒.๕๐
๖. ภาษีป้าย	๑๓๘,๕๓๘.๒๐	๒.๐๘	๑๒๓,๕๙๑.๙๐	๒.๒๙	๑๕,๕๒๑	๐.๔๓
๗. อากรมหรสพ	๗๐,๐๖๒.๑๖	๑.๐๕	๓๘,๓๐๙.๐๔	๐.๗๑	๑,๒๙๒	๐.๐๔
๘. ภาษีการพนัน	-	-	๔๙,๑๕๙.๙๕	๐.๙๑	-	-
๙. อากรฆ่าสัตว์	๒๗๗,๗๘๖.๐๐	๔.๑๗	๑๙๙,๓๐๗.๐๐	๓.๗๐	๑๐๕,๕๘๒	๒.๙๓
๑๐. ภาษีบำรุงเทศบาลที่เก็บจากบรรดาชาว	๕๓,๖๒๔.๐๐	๐.๘๑	๑๕,๖๔๐.๐๐	๐.๓๐	๑๑,๓๑๐	๐.๓๑
รวม	๖,๖๕๐,๕๒๐.๕๒	๑๐๐.๐๐	๕,๓๘๖,๒๓๘.๙๐	๑๐๐.๐๐	๓,๖๐๗,๒๐๕	๑๐๐.๐๐

ที่มา. -แผนกคลัง เทศบาลเมืองราชบุรี, เทศบาลเมืองบ้านโป่ง และแผนกคลัง ท.เมืองโพธาราม

หมายเหตุ เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่มีการจัดเก็บภาษีประเภทดังกล่าว

ตารางที่ ๒๕ แสดงอัตราการจัดเก็บภาษีอากรต่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔

ปีงบประมาณ	เทศบาลเมือง			เทศบาลเมืองบ้านโป่ง			เทศบาลเมืองโพธาราม		
	จำนวนประชากร	รายได้จาก ภาษีอากร	ค่าเฉลี่ย รายได้ บาท/คน	จำนวนประชากร	รายได้จาก ภาษีอากร	ค่าเฉลี่ย รายได้ บาท/คน	จำนวนประชากร	รายได้จาก ภาษีอากร	ค่าเฉลี่ย รายได้ บาท/คน
๒๕๑๐	๓๐,๗๒๔	๓,๑๐๔,๑๕๐	๑๐๑.๐๓	๒๐,๔๐๘	๒,๐๘๕,๔๑๖	๑๐๒.๑๙	๙,๑๗๒	๑,๔๙๘,๔๙๔	๑๖๓.๓๘
๒๕๑๑	๓๑,๕๙๖	๒,๙๔๕,๔๗๒	๙๓.๒๒๒	๒๐,๖๔๓	๑,๙๖๗,๓๑๐	๙๕.๔๐	๙,๒๘๒	๑,๒๐๒,๐๔๙	๑๒๙.๕๐
๒๕๑๒	๓๒,๓๐๘	๒,๘๗๑,๖๘๙	๘๘.๘๘	๒๐,๙๖๗	๑,๙๓๐,๔๕๐	๙๒.๐๗	๙,๔๖๘	๑,๑๑๓,๘๔๗	๑๑๗.๖๔
๒๕๑๓	๓๓,๒๗๘	๓,๑๐๙,๔๖๐	๙๓.๔๔	๒๑,๔๕๘	๑,๙๙๕,๕๓๓	๙๓.๐๐	๙,๕๒๗	๑,๓๑๕,๗๔๓	๑๓๘.๑๑
๒๕๑๔	๓๔,๑๔๓	๓,๖๓๑,๓๓๐	๑๐๖.๓๖	๒๑,๘๕๖	๒,๔๗๔,๓๙๑	๑๑๓.๒๑	๙,๗๐๓	๑,๔๔๘,๕๘๓	๑๔๙.๒๙
๒๕๑๕	๓๔,๙๖๖	๓,๖๗๐,๗๐๐	๑๐๕.๙๘	๒๒,๐๓๖	๒,๑๘๐,๐๙๙	๙๘.๙๓	๙,๗๘๘	๗๔๑,๓๕๑	๗๕.๗๔
๒๕๑๖	๓๕,๔๑๗	๓,๓๑๘,๙๐๐	๙๓.๗๑	๒๒,๕๙๕	๒,๑๗๑,๓๘๗	๙๖.๑๐	๑๐,๑๙๒	๑,๑๓๙,๖๗๕	๑๑๑.๘๒
๒๕๑๗	๓๖,๑๙๑	๔,๓๘๒,๑๐๐	๑๒๑.๐๘	๒๓,๕๓๕	๓,๖๘๔,๗๕๗	๑๕๖.๕๖	๑๐,๓๑๔	๒,๓๕๖,๑๘๙	๒๒๗.๔๘
๒๕๑๘	๓๖,๗๒๐	๔,๖๐๔,๖๒๔	๑๒๕.๔๐	๒๓,๖๐๖	๔,๖๑๗,๓๘๓	๑๙๕.๖๐	๑๐,๓๘๓	๒,๙๔๗,๐๙๒	๒๘๓.๘๔
๒๕๑๙	๓๗,๓๑๕	๖,๖๕๑,๔๒๑	๑๗๘.๒๖	๒๓,๙๖๕	๕,๓๘๖,๒๓๙	๒๒๔.๗๕	๑๐,๕๐๕	๓,๖๐๗,๒๐๕	๓๔๖.๖๘

- ที่มา - สำนักงานเทศบาลเมืองราชบุรี
 - สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านโป่ง
 - สำนักงานเทศบาลเมืองโพธาราม

การจัดเก็บภาษีในเขตเทศบาล จ.ราชบุรี

โดยทั่วไปในเขตเทศบาลมีการจัดเก็บภาษีรายได้ ๑๐ ประเภท (ตารางที่ ๒๔) แต่ในบางเทศบาลอาจจัดเก็บภาษีรายได้ไม่ครบตามประเภทของภาษี ทั้งนี้เนื่องจากในเทศบาลนั้น ๆ ไม่มีการประกอบการตรงตามประเภทที่กำหนดในภาษีรายได้ ดังใน ท.เมือง ท.โพธาราม ไม่มีการจัดเก็บภาษีการพนัน แต่ใน ท.บ้านโป่ง มีการจัดเก็บภาษีการพนัน การจัดเก็บภาษีใน ๓ เทศบาล เมื่อไม่รวมถึงภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ หรือล้อเลื่อนแล้ว ประเภทภาษีรายได้ที่จัดเก็บได้มากที่สุดคือ ภาษีการค้า ท.เมือง เก็บภาษีการค้าได้มากที่สุด เมื่อเฉลี่ยต่อกิจการแล้ว ท.เมือง ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม จัดเก็บภาษีรายได้ ได้ประมาณ ๑,๒๗๙ และ ๑,๐๓๔ และ ๔๐๐ บาท/ร้านค้า ตามลำดับ รองมาคือ ภาษีโรงเรือน และที่ดิน ท.เมือง เก็บภาษีได้มากกว่า ทั้งนี้เนื่องจาก ท.เมือง มีพื้นที่ดินและอาคารมากกว่าเทศบาลอื่น รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ โดยรวมแล้ว ท.เมือง จัดเก็บภาษีได้มากที่สุด รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ซึ่งการจัดเก็บภาษีรายได้ของเทศบาล จะแสดงถึงความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากเงินที่ทางเทศบาลจัดนำมาพัฒนาท้องถิ่น เป็นเงินจากรายได้ภาษีอากรแทบทั้งสิ้น ดังนั้นจากการจัดเก็บภาษีจะได้ค่าเฉลี่ยต่อบุคคลที่ทางเทศบาลสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ แก่ประชากรในเขต ซึ่งการจัดเก็บภาษีตั้งแต่ปี ๒๕๑๐-๒๕๑๕ เมื่อนำมาเฉลี่ยต่อหัวประชากรได้ว่า ท.โพธาราม มีทุนในการพัฒนาพื้นที่และพัฒนาประชากร ๑ คน สูงกว่าเทศบาลอื่น ๆ แต่ที่น่าสังเกต คือ เงินภาษีในเขต ท.โพธาราม ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากภาษี และค่าธรรมเนียมรถยนต์ หรือล้อเลื่อนประมาณร้อยละ ๘๒ ของรายได้จากภาษีอากร และเทศบาลบ้านโป่ง เทศบาลเมือง มีทุนในการพัฒนาเฉลี่ยต่อประชากร ๑ คน รองมาตามลำดับ (ตารางที่ ๒๕)

โดยสรุปในด้านการจัดเก็บภาษี ท.โพธาราม มีความได้เปรียบที่สามารถจัดเก็บภาษีต่อหัวประชากรได้สูงสุด รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง ซึ่งจะ เป็นทุนในการพัฒนาพื้นที่เทศบาลในโอกาสต่อไป

การขยายการใช้พื้นที่ปลูกสร้าง^๑

เทศบาลทั้ง ๓ แห่ง มีการใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคาร สิ่งปลูกสร้างในขนาดพื้นที่แตกต่างกัน แสดงถึงความแตกต่างในการพัฒนาของทั้ง ๓ เทศบาล เพื่อทราบถึงการขยายตัว ในการใช้พื้นที่ ได้ทำการศึกษาพื้นที่ ๓ เทศบาล จากภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ.๒๕๔๕, ๒๕๑๐ และ พ.ศ. ๒๕๑๗ แต่เนื่องจากภาพถ่ายทางอากาศมีมาตราส่วน ๑:๑๕,๐๐๐ ซึ่งมีขนาดเล็กมาก การศึกษาการขยายตัวการใช้พื้นที่ สามารถศึกษาได้คือ ศึกษาเปรียบเทียบถึงการขยายตัว การใช้พื้นที่อาคารต่อพื้นที่ว่าง โดยแบ่งพิจารณาเป็น ๕ ประเภท คือ

- บริเวณอาคารหนาแน่นมาก หมายถึง บริเวณที่มีอาคารคลุมดินคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ขึ้นไป
- บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง หมายถึง บริเวณที่มีอาคารคลุมดินเป็นร้อยละ ๔๐-๖๐ ของพื้นที่
- บริเวณอาคารหนาแน่นน้อย หมายถึง บริเวณที่มีอาคารคลุมดินเป็นร้อยละ ๑๐-๓๐ ของพื้นที่
- บริเวณที่ว่าง ที่สวน ที่นา หมายถึง บริเวณที่มีอาคารคลุมดินน้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่หรือ หมายถึง บริเวณพื้นที่ว่าง พื้นที่สวน ที่นา
- บริเวณพื้นที่ถนน ทางรถไฟ รวมเขตรถไฟ หมายถึง พื้นที่ถนน รถไฟ และ เขตรถไฟที่ปรากฏเห็นได้ชัดจากภาพถ่ายทางอากาศ

จากการศึกษาการ ขยายตัว การใช้พื้นที่ ในช่วงปี ๒๕๔๕-๒๕๑๐ ทั้ง ๓ เทศบาล พบว่า ทั้ง ๓ เทศบาลมีอัตราการใช้พื้นที่ว่างเพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างในอัตราส่วนไม่แตกต่างกัน

^๑ อนุบทที่ ๒ หัวข้อ ประวัติความเป็นมา และกระบวนการเป็นเมือง หน้า ๑๑๔

มากนัก พื้นที่ว่างที่สวน ทุ่งนา มีอัตราการลดลงประมาณร้อยละ ๑-๒ และมีการใช้พื้นที่ว่าง เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้นทั้ง ๓ เทศบาล ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ โดยเฉพาะ ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง มีอัตราการลดลงของพื้นที่ว่างโดยเฉลี่ยมากที่สุดเป็นลำดับคือ มีอัตราการลดลงของพื้นที่ว่างที่สวน ทุ่งนา เฉลี่ยร้อยละ ๑๖.๓๔, ๑๑.๑๔ และ ๓.๒๔ ต่อปี ตามลำดับ แสดงถึงการพัฒนาเมืองในด้านการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างมีมากในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ทั้ง ๓ เทศบาล โดย ท.บ้านโป่ง มีการพัฒนาสูงสุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ซึ่งแต่ละเทศบาลมีการขยายตัว การใช้พื้นที่ ในรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ ๒.๑ ภาคผนวก)

ท. เมือง

การขยายตัว การใช้พื้นที่ ระหว่างปี ๒๕๔๕-๒๕๑๐ ในปี ๒๕๔๕ มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเป็นพื้นที่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๐๓ ha หรือ ร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีการใช้พื้นที่หนาแน่นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นบริเวณศูนย์กลางชุมชน และมีการใช้พื้นที่หนาแน่นเบาบางลงเป็นลำดับ ในพื้นที่ที่ต่อเนื่องจากศูนย์กลางชุมชน การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ ขยายออกไปทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ ตามแนวฝั่งแม่น้ำ โดยมีถนนสายมนตรีสุริยวงค์ เป็นแนวขยายการใช้พื้นที่ (แผนທີ່ที่ ๒๗) ระยะทางไกลสุดของบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง ที่ห่างจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๔๕๐ เมตร บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางบางส่วนขยายจากบริเวณศูนย์กลางชุมชนไปทางด้านตะวันตก และบริเวณโดยรอบ ในระยะรัศมี ๕๐๐ เมตร และมีอาคารหนาแน่นปานกลางปรากฏอยู่โดด ๆ ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของศูนย์กลางชุมชน ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง มีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๔๕๐ เมตร และปรากฏชุมชนเบาบางในบริเวณอื่น ๆ ไม่ต่อเนื่องกับบริเวณศูนย์กลางชุมชน ส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้นปรากฏอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ-ใต้ ของศูนย์กลางชุมชน ในบริเวณที่มีเส้นทางรถยนต์ผ่าน มีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนมากที่สุดประมาณ ๑.๒๓ กม. และ ๑.๘๕ กม. ตามลำดับ ต่อมาในปี ๒๕๑๐ มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ว่าง พื้นที่สวน ทุ่งนา ลดลงคิดเป็นอัตราการการใช้พื้นที่ว่างเพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเฉลี่ยร้อยละ ๑.๖๓ ต่อปี ในปีนี้มีการใช้พื้นที่รวมทั้งสิ้น ๑๘๘ ha เพิ่มจากเดิมในปี ๒๕๔๕ ประมาณ ๘๔ ha บริเวณอาคารหนาแน่น

มาก มีเพิ่มขึ้นคิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๘.๕๑ คือปี โดยขยายบริเวณอาคารหนาแน่นมากออกจากบริเวณเดิมในปี ๒๔๙๕ ออกไปตลอดแนวถนนที่ขนานกับทางรถไฟสายใต้ (แผนที่ที่ ๒๔) ทางด้านทิศใต้ นอกจากนี้ในบริเวณอาคารหนาแน่นน้อย ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านตะวันตก ของศูนย์กลางชุมชนในระยะห่างประมาณ ๑.๘๘ กม. ในปี ๒๔๙๕ ได้เปลี่ยนเป็นบริเวณอาคารหนาแน่นมากในปี ๒๕๑๐ ทั้งนี้คาดว่าคงเนื่องมาจากอิทธิพลของถนนที่ตัดเชื่อมต่อระหว่างทางสาย เพชรเกษม เก่า-ใหม่ และอิทธิพลของสถาบันการศึกษาที่เพิ่มขึ้นในบริเวณดังกล่าว บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง เพิ่มขึ้นน้อยกว่าบริเวณอาคารหนาแน่นมาก อัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๒.๓ ต่อปี ส่วนใหญ่ ปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในระยะทางไกลสุดจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๑.๕ กม. ทางด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ ปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางเป็นส่วนน้อย มีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนไกลสุดประมาณ ๑.๘ กม. ตามแนวถนนสาย เพชรเกษม เก่า และปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นน้อยโดยทั่วไป ส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้น บริเวณอาคารหนาแน่นน้อยปรากฏทางด้านตะวันตก และตะวันตกเฉียงเหนือ-ใต้ ของศูนย์กลางชุมชน ระยะทางไกลสุดจากศูนย์กลางชุมชนไปทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๑.๖ กม. ๓.๑ กม. และ ๑.๔ กม. ตามลำดับ และปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นน้อยต่อเนื่องบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ ของศูนย์กลางชุมชน มีระยะห่างจากศูนย์กลางไกลสุดประมาณ ๑.๘๔ กม. ซึ่งบริเวณอาคารหนาแน่นน้อยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๓.๔ ต่อปี

โดยสรุป ในช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการใช้พื้นที่ในบริเวณที่มีการปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างอยู่เดิม และบริเวณต่อเนื่องกับบริเวณที่มีการใช้พื้นที่อยู่เดิม มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ใหม่น้อย

การขยายตัว การใช้พื้นที่ ปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ในปี ๒๕๑๗ มีการใช้พื้นที่หนาแน่นมากขึ้นและกระจายโดยทั่วไปในเขตเทศบาล พื้นที่ว่าง ที่สวน ที่นามีเหลือน้อยประมาณร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเฉลี่ยบริเวณที่ว่าง ที่สวน ที่นา ลดลงร้อยละ ๑๑.๑๔ ต่อปี ซึ่งมากกว่าช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ มีการใช้พื้นที่หนาแน่นเป็นแห่ง ๆ บริเวณอาคารหนาแน่นมากมี เพิ่มขึ้นหลายแห่ง

ซึ่งมีบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง และหนาแน่นน้อยปรากฏต่อเนื่อง อัตราการเพิ่มบริเวณอาคารหนาแน่นมากร้อยละ ๘.๔๗ ต่อปี ใกล้เคียงกับช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ แสดงถึงการเพิ่มบริเวณอาคารหนาแน่นมาก โดยเฉลี่ยก่อนช่วงครั้งที่ การเพิ่มในแต่ละปีไม่แตกต่างกันนัก บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางมีมากขึ้น อัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๘.๓๗ ต่อปี สูงกว่าช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ มาก แสดงถึงการเพิ่มขึ้นที่หนาแน่นปานกลางมีมากขึ้น ในระยะหลัง ซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นบริเวณอาคารหนาแน่นมากในเวลาต่อไป ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้นปรากฏต่อเนื่องกับบริเวณอาคารหนาแน่นมาก (แผนที่ที่ ๒๕) บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางมีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนไปทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ทางด้านใต้ตามแนวถนนเพชรเกษมสายเก่าประมาณ ๑.๓ กม. และ ๓.๔ กม. ตามลำดับ และปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นน้อย โดยทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้นปรากฏต่อเนื่องกับบริเวณดังกล่าวข้างต้น อัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๑๒.๒๘ ต่อปี สูงกว่าช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ เช่นเดียวกัน บริเวณอาคารหนาแน่นน้อยปรากฏต่อเนื่องออกไปจนสุดเขตเทศบาลทั้งทางด้านเหนือ ตะวันตกเฉียงเหนือ และด้านอื่น ๆ ยกเว้นทางด้านทิศใต้ของเขตเทศบาล แสดงถึงการที่หนาแน่นที่เทศบาลส่วนใหญ่ขยายไปทางด้านทิศเหนือ ตะวันออกและด้านตะวันตก ซึ่งเป็นบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ผ่าน

โดยสรุป ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ มีการใช้พื้นที่เพิ่มมากขึ้น พื้นที่ว่าง ที่สวน ที่นา ลดลงมาก การใช้พื้นที่มีอยู่ทั่วไปจนสุดเขตเทศบาล มีบริเวณที่ว่างที่สวน ที่นา เหลืออยู่ประมาณ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

ท.บ้านโป่ง

การขยายตัวการใช้พื้นที่ ระหว่างปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ ในปี ๒๔๙๕ มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้าง เป็นพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ ๖๖ ha หรือร้อยละ ๒๓ ของพื้นที่ทั้งหมด การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองด้านหลังสถานีรถไฟ การใช้พื้นที่เกิดขึ้นเป็นบริเวณต่อเนื่องกัน โดยมีบริเวณอาคารหนาแน่นมาก ที่บริเวณศูนย์กลางและมีบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางหรือหนาแน่นน้อยปรากฏต่อเนื่องออกไป โดยบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางปรากฏอยู่ในระยะรัศมีไกลสุดประมาณ

๖๐๐-๗๐๐ เมตร ส่วนใหญ่ปรากฏในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง (แผนที่ที่ ๓๐) บริเวณอาคารหนาแน่นน้อยมีน้อย ปรากฏอยู่ในบริเวณถนนทรงพล ไกลจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๙๕๐ เมตร และปรากฏอยู่ทางด้านทิศใต้ มีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๘๓๐ เมตร ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นน้อยโดด ๆ ห่างจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๑.๗๗ กม. เป็นบริเวณเล็ก ๆ ต่อมาในปี ๒๕๑๐ มีการใช้พื้นที่เพิ่มมากขึ้น พื้นที่ว่าง ที่สวน ที่นาลดน้อยลง อัตราการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเฉลี่ยร้อยละ ๑.๗๗ ต่อปี สูงกว่าอัตราการเพิ่มพื้นที่ในเขต ท.เมือง ในช่วงเวลาเดียวกัน การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่แทบทั้งหมด คงเกาะกลุ่มกันอยู่ในบริเวณศูนย์กลางชุมชนและบริเวณต่อเนื่อง (แผนที่ที่ ๓๑) ในปีที่ บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางที่มีอยู่เดิมในปี ๒๔๙๕ เปลี่ยนมาเป็นบริเวณอาคารหนาแน่นมากขึ้น ส่วนบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางที่ปรากฏต่อเนื่องกับบริเวณศูนย์กลางชุมชน บริเวณอาคารหนาแน่นมากมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๒.๒๓ ต่อปี น้อยกว่าอัตราการเพิ่มในเขต ท.เมือง และปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางต่อเนื่องกับบริเวณศูนย์กลางชุมชนเป็นบางส่วน และบางส่วนปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ไกลจากศูนย์กลางชุมชน ระยะทางไกลสุดจากศูนย์กลางชุมชนไปตามแนวถนนทรงพล และถนนแสงชูโต เป็นระยะทาง ๑.๙๘ กม. และ ๗๕๐ เมตร ตามลำดับ บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๔.๓๖ ต่อปี มากกว่าอัตราเพิ่มในเขต ท.เมือง และบริเวณอาคารหนาแน่นน้อยปรากฏอยู่โดยทั่วไป ส่วนใหญ่ปรากฏทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของศูนย์กลางชุมชน ต่อเนื่องกับบริเวณอาคารหนาแน่นมาก และปานกลาง นอกจากนี้บริเวณอาคารหนาแน่นน้อยยังปรากฏขึ้นโดด ๆ โดยทั่วไปมีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนไกลสุดในระยะรัศมี ๑.๗๗ กม. และ ๒ กม. ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ และทางด้านตะวันออกตามลำดับ และทางด้านใต้ปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นน้อยเป็นบริเวณกว้างขึ้นกว่าเดิม การใช้พื้นที่ขยายตามแนวยาวตามแนวถนน ระยะทางไกลสุดจากศูนย์กลางชุมชนประมาณ ๘๕๐ เมตร อัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ ๖.๙๕ ต่อปี สูงกว่าอัตราการเพิ่มในเขต ท.เมือง ในช่วงเวลาเดียวกัน

โดยสรุป ในช่วงปี ๒๔๙๕-๒๕๑๐ ท.บ้านโป่ง มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้พื้นที่ว่างลดลงโดยเฉลี่ยร้อยละ ๑.๗๗ ต่อปี ซึ่งสูงกว่าในเขต ท.เมือง แสดงถึงความต้องการขยายการใช้พื้นที่ในเขต ท.บ้านโป่ง มีมากกว่าเขต ท.เมือง

การขยายตัว การใช้พื้นที่ ปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ในปี ๒๕๑๗ ท.บ้านโป่ง มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างโดยทั่วไป บริเวณที่ว่าง ที่สวน ที่นา มีเหลือน้อยประมาณร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ทั้งหมด น้อยกว่าบริเวณที่ว่าง ที่สวน ที่นา ในเขต ท.เมือง อัตราการใช้พื้นที่เฉลี่ยร้อยละ ๑๖.๓๔ ต่อปี สูงกว่าอัตราการใช้พื้นที่ในเขต ท.เมือง ในช่วงเวลาเดียวกัน และสูงกว่าอัตราการใช้พื้นที่ในช่วงปี ๒๕๔๕-๒๕๑๐ มาก แสดงถึงการพัฒนาเขต ท.บ้านโป่ง ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ มีมาก เป็นผลให้เมืองมีการขยายตัวออกไปจากบริเวณศูนย์กลาง และกระจายไปทั่วเขตเทศบาล ในปี ๒๕๑๗ บริเวณอาคารหนาแน่น ปรากฏอยู่หลายแห่ง (แผนที่ที่ ๓๒) อัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๖.๕๕ ต่อปี สูงกว่าปี ๒๕๔๕-๒๕๑๐ และบริเวณต่อเนื่องบริเวณอาคารหนาแน่นมาก ปรากฏบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางหรือหนาแน่นน้อย ซึ่งมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๑๖.๖๔ และ ๗.๕๗ ต่อปี ตามลำดับ และอัตราเพิ่มดังกล่าวสูงกว่าอัตราเพิ่มในช่วงปี ๒๕๔๕-๒๕๑๐ ทั้งสิ้น เป็นเหตุผลสนับสนุนว่า บริเวณ ท.บ้านโป่ง มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นมากในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง มีระยะห่างไกลสุดจากศูนย์กลางชุมชนไปทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ตามแนวถนนแสงชูโต และทางด้านตะวันออก ตามแนวถนนทรงพล ประมาณ ๑ กม. และ ๑.๕๘ กม. ตามลำดับ และบริเวณอาคารหนาแน่นน้อยส่วนใหญ่ ปรากฏอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ มีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนไกลสุดประมาณ ๑.๘๗ กม. ทางด้านทิศใต้ มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารหนาแน่นปานกลาง และหนาแน่นน้อยจนสุดเขตเทศบาล ทั้งนี้ เนื่องจากทางด้านใต้ เป็นบริเวณพื้นที่ขนาดเล็ก เมื่อเทียบกับบริเวณพื้นที่ทางตอนเหนือและอื่น ๆ

โดยสรุป ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ท.บ้านโป่ง มีการขยายการใช้พื้นที่ในอัตราเฉลี่ยสูงกว่า ท.เมือง ในช่วงเวลาเดียวกัน อัตราการเพิ่มของบริเวณอาคารหนาแน่นมาก ปานกลาง และหนาแน่นน้อย เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๕-๒๕๑๐ ทั้งสิ้น พื้นที่ว่าง ที่สวน ที่นา มีประมาณร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

ท. โพธาราม

การขยายตัว การใช้พื้นที่ ปี ๒๕๔๕-๒๕๑๐ ในปี ๒๕๔๕ มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเป็นเนื้อที่ ๔๗ ha หรือร้อยละ ๑๔ ของพื้นที่ทั้งหมด การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่แทบทั้งสิ้นอยู่

บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองตลอดมาจนถึงบริเวณหน้าสถานีรถไฟศูนย์กลางชุมชนอยู่บริเวณหน้าสถานีรถไฟ ในบริเวณอาคารหนาแน่นมาก (แผนที่ที่ ๓๓) บริเวณอาคารหนาแน่นมากปรากฏอยู่หลายแห่งไม่ต่อเนื่อง เป็นบริเวณเดียวกัน แสดงถึงความสำคัญของ เมืองในระยะแรกไม่อยู่รวม เป็นบริเวณเดียวกัน ดังเช่น ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง บริเวณต่อเนื่องกับบริเวณที่มีอาคารหนาแน่นมาก เป็นบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง ปรากฏต่อเนื่องเชื่อมต่อบริเวณอาคารหนาแน่นมาก เป็นบริเวณเดียวกัน และปรากฏ บริเวณอาคารหนาแน่นน้อยต่อเนื่องบริเวณดังกล่าว และปรากฏขึ้นโดด ๆ ห่างจากศูนย์กลางชุมชนไป ทางด้านตะวันตก ทางด้านทิศเหนือ ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ ฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ และทางด้าน ตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณถนนสาย โพธาราม-บ้านเลือก เป็นระยะทาง ๑.๕๖ กม. ๖๖๐ เมตร ๕๕๐ เมตร และ ๕๖๐ เมตร ตามลำดับ ต่อมาในปี ๒๕๑๐ บริเวณศูนย์กลางชุมชนมีอาคารหนาแน่นเบาบางลง เป็นเหตุให้บริเวณอาคารหนาแน่นมาก แบ่ง เป็น ๒ บริเวณ ทั้งนี้เนื่องจากเกิดอัตรากว้างขึ้น ในบริเวณศูนย์กลางในปี ๒๕๐๙ และมีการเปิดตลาดชั่วคราวขึ้นในบริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ ดังนั้น จึงมีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้นในฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ แต่การใช้พื้นที่ ส่วนใหญ่ คงอยู่ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เป็นแนวยาวตลอดแนวขนานระหว่างแม่น้ำแม่กลองกับ ทางรถไฟสายใต้ ในช่วงปี ๒๕๕๕-๒๕๑๐ พื้นที่อาคารหนาแน่นมาก ปานกลาง และน้อย มีอัตราเพิ่ม เฉลี่ยร้อยละ ๒.๕๒ , ๑.๖๒ และ ๓.๓๗ ต่อปี อัตราการใช้พื้นที่ว่างเพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้าง ประมาณร้อยละ ๐.๕๕ ต่อปี จากศูนย์กลางชุมชนมีอาคารหนาแน่นปานกลาง ปรากฏอยู่ทางด้านตะวันตก และทางด้านตะวันออก บริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ เป็นระยะทาง ๑ กม. และ ๕๐๐ เมตร ตาม ลำดับ บริเวณอาคารหนาแน่นน้อยมีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนไปทางทิศตะวันตก ทางทิศเหนือ และ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ใต้ เป็นระยะทางประมาณ ๑.๓๘ กม. ๖๑๐ ม. ๕๖๐ ม. และ ๗๕๐ เมตร ตามลำดับ (แผนที่ที่ ๓๔)

โดยสรุป ในช่วงปี ๒๕๕๕-๒๕๑๐ มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้น อัตราการใช้ พื้นที่เฉลี่ยร้อยละ ๐.๕๕ ต่อปี ต่ำกว่า ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง ในช่วงเวลาเดียวกัน การใช้พื้นที่ ส่วนใหญ่อยู่บริเวณแนวขนานระหว่างแม่น้ำกับ ทางรถไฟสายใต้ บริเวณฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ ซึ่งเป็น บริเวณพื้นที่ขนาดใหญ่ มีการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างน้อย

การขยายตัว การใช้พื้นที่ ปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ในปี ๒๕๑๗ มีการใช้พื้นที่มากขึ้น เช่นเดียวกับ ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง อัตราการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างเฉลี่ยร้อยละ ๓.๒๔ ต่อปี ต่ำกว่าอัตราการใช้พื้นที่ในเขต ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง ตามลำดับ การใช้พื้นที่ขยายมาข้างฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟมากขึ้น (แผนที่ที่ ๓๕) บริเวณอาคารหนาแน่นมาก มีหลายแห่งที่แสดงถึงการพัฒนาเมือง ในช่วงเวลาดังกล่าวมีแนวโน้มขยายออกมายังฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ ซึ่งเป็นบริเวณที่เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาล สถานศึกษา สถานที่ราชการ บริเวณอาคารหนาแน่นปานกลาง และน้อย ปรากฏอยู่ทั่วไป โดยบริเวณอาคารหนาแน่นปานกลางมีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนไปทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก-ตก เป็นระยะทาง ๕๕๐, ๗๗๐ และ ๗๗๐ เมตร ตามลำดับ บริเวณอาคารหนาแน่นมีระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนไปทางทิศเหนือ-ใต้ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นระยะทางประมาณ ๕๕๐, ๗๗๐ เมตร และ ๑.๑๘ กม. ตามลำดับ บริเวณอาคารหนาแน่นมาก หนาแน่นปานกลาง และบริเวณอาคารหนาแน่นน้อย มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๕๑, ๕.๙๗ และ ๓.๘๗ ต่อปี มากกว่าช่วงปี ๒๕๕๕-๒๕๖๐ ทั้งสิ้น แต่มากกว่าไม่มากนัก

โดยสรุป ในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ ท.โพธาราม มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้น แต่ น้อยกว่า ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง พื้นที่ว่าง ที่สวน ที่นา มีอยู่มากประมาณร้อยละ ๕๗ ของพื้นที่ทั้งหมด เมืองมีแนวโน้มการใช้พื้นที่ออกมาทางฝั่งตรงข้ามสถานีรถไฟ โดยเฉพาะทางด้านตะวันออก ในบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมสาย โพธาราม-บ้านเลือก

โดยสรุป ทั้ง ๓ เทศบาล เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และขยายการใช้พื้นที่ไปในเขตเทศบาล โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่มีความได้เปรียบด้านการคมนาคมติดต่อ จะมีการใช้พื้นที่หนาแน่น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเทศบาล ปรากฏว่า ท.บ้านโป่ง มีการขยายการใช้พื้นที่สูงกว่าเทศบาลอื่น ๆ อัตราการใช้พื้นที่คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๔ ต่อปี รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม มีอัตราการใช้พื้นที่คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๔ และ ๓.๒๔ ต่อปี ตามลำดับ และ ท.บ้านโป่ง มีบริเวณที่ว่างที่สวน ที่นา เหลืออยู่น้อยที่สุด ประมาณ ๒๐% ของพื้นที่ทั้งหมด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม มีบริเวณที่ว่าง ที่สวน ที่นา อยู่ประมาณร้อยละ ๓๐, ๕๗ ของพื้นที่ทั้งหมด และ ท.บ้านโป่ง มีอัตราส่วน

บริเวณอาคารหนาแน่นมาก-ปานกลาง สูงที่สุดประมาณร้อยละ ๕๔ ของพื้นที่ทั้งหมด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม มีอัตราส่วนบริเวณอาคารหนาแน่นมาก-ปานกลาง เท่ากับร้อยละ ๓๖ และ ๒๓ ตามลำดับ จากอัตราการใช้พื้นที่, อัตราส่วนพื้นที่ว่าง ที่สวน ที่นา ที่มีอยู่ อัตราส่วนพื้นที่ที่มีอาคารหนาแน่นมากถึงปานกลาง ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละเทศบาล แสดงถึงการพัฒนาการใช้พื้นที่ชุมชนเมืองเทศบาล ทั้ง ๓ แห่ง แตกต่างกัน โดย ท.บ้านโป่ง มีการพัฒนาการใช้พื้นที่สูงสุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ และจากอัตราส่วนพื้นที่ว่าง ที่สวน ที่นา ที่มีอยู่น้อย แต่มีอัตราการใช้พื้นที่สูง และมีอัตราส่วนบริเวณอาคารหนาแน่นสูง คาดว่า ท.บ้านโป่ง มีแนวโน้มจะประสบปัญหาการขาดแคลนพื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้าง ในระยะเวลาอันสั้นกว่าเทศบาลอื่น รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ

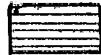

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

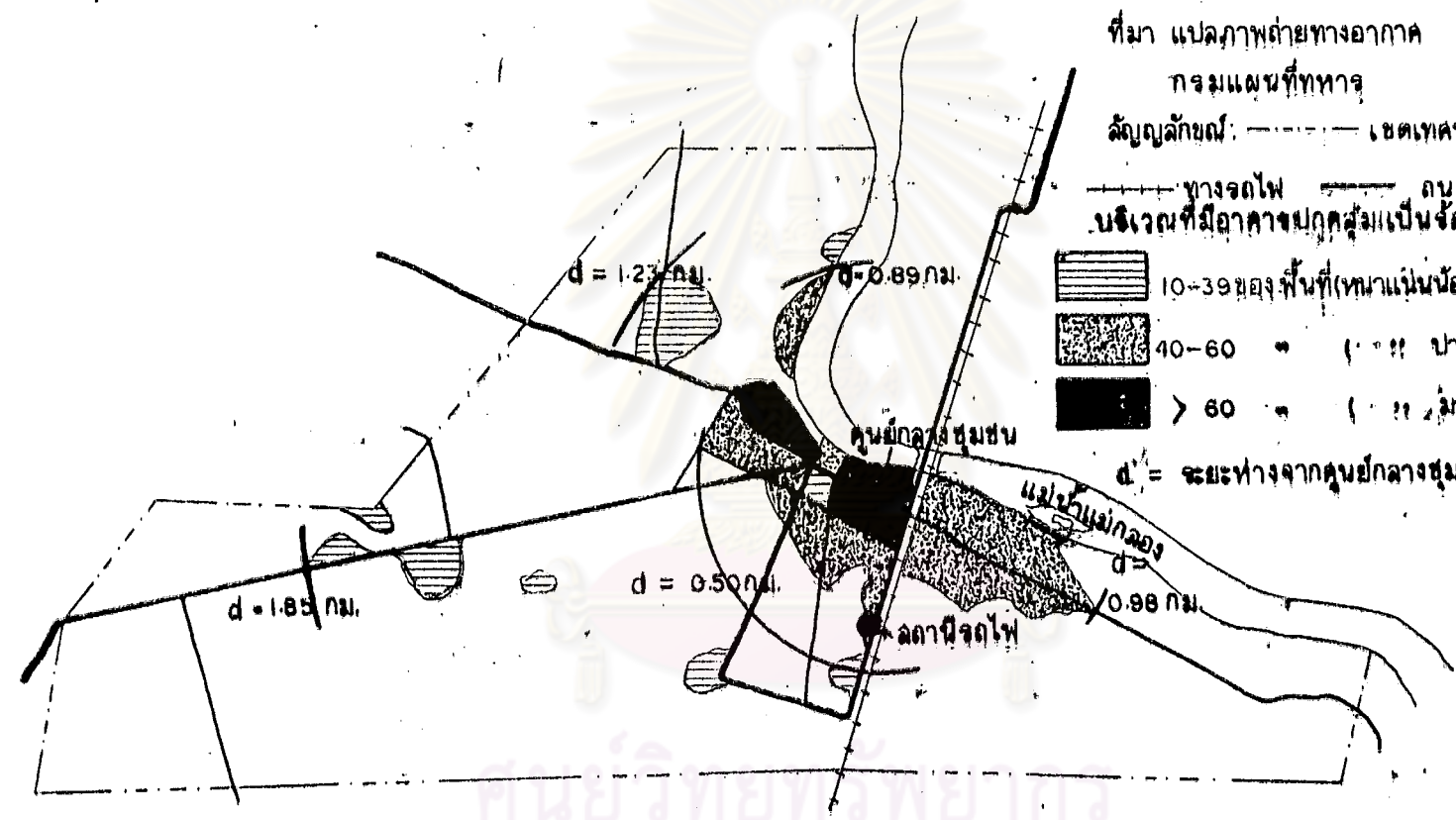
แผนที่เทศบาลเมืองราชบุรี
แสดง บริเวณที่มี อาคารปกคลุม
พ.ศ. 2495 จำแนกตามความหนา
แน่นของอาคารปกคลุม

ที่มา แปลภาพถ่ายทางอากาศ ของ
กรมแผนที่ทหาร
สัญลักษณ์: - - - - - เขตเทศบาล

--- ทางรถไฟ --- ถนน
บริเวณที่มีอาคารปกคลุมเป็นร้อยละ

- 10-39 ของพื้นที่ (หนาแน่นน้อย)
- 40-60 " (ปานกลาง)
- > 60 " (หนาแน่นมาก)

d = ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ ๒๘

แผนที่เทศบาลเมืองราชบุรี
แสดงบริเวณที่มีอาคารปกคลุมจำแนกตาม
ความหนาแน่นของอาคารปกคลุม พ.ศ. ๒๕๑๐

ที่มา แปลสภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร
สัญลักษณ์ : บริเวณที่มีอาคารปกคลุมเป็น
ร้อยละ ของพื้นที่

10 - 39 (เทหนาน้อย)
40 - 60 (" ปานกลาง)
> 60 (" มาก)

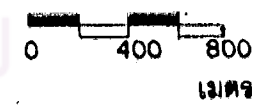
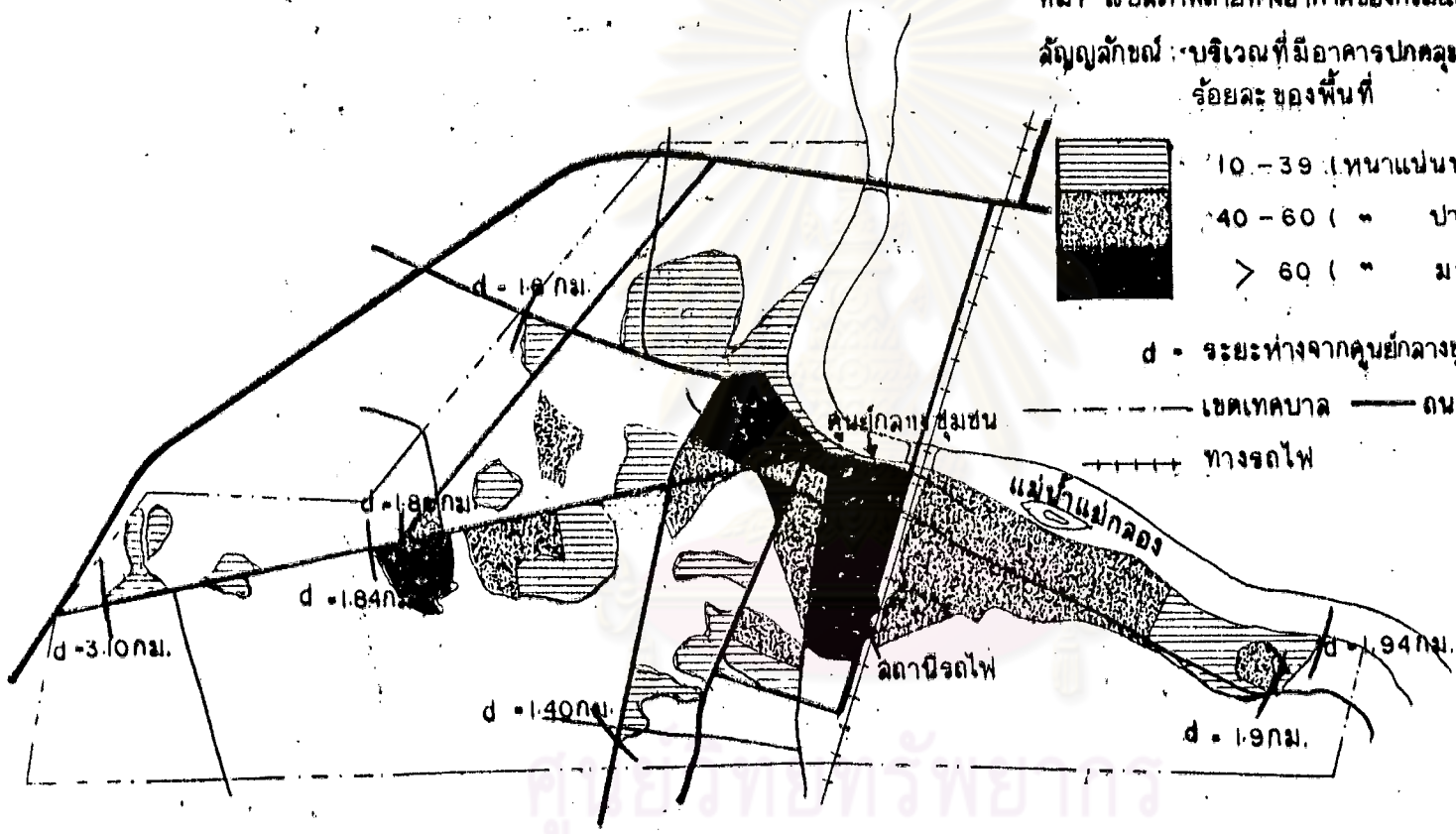
d - ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

เขตเทศบาล ถนน

ทางรถไฟ

แม่น้ำแม่กลอง

สถานีรถไฟ

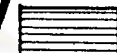

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่เทศบาลเมืองราชบุรี แผนที่ที่ 29

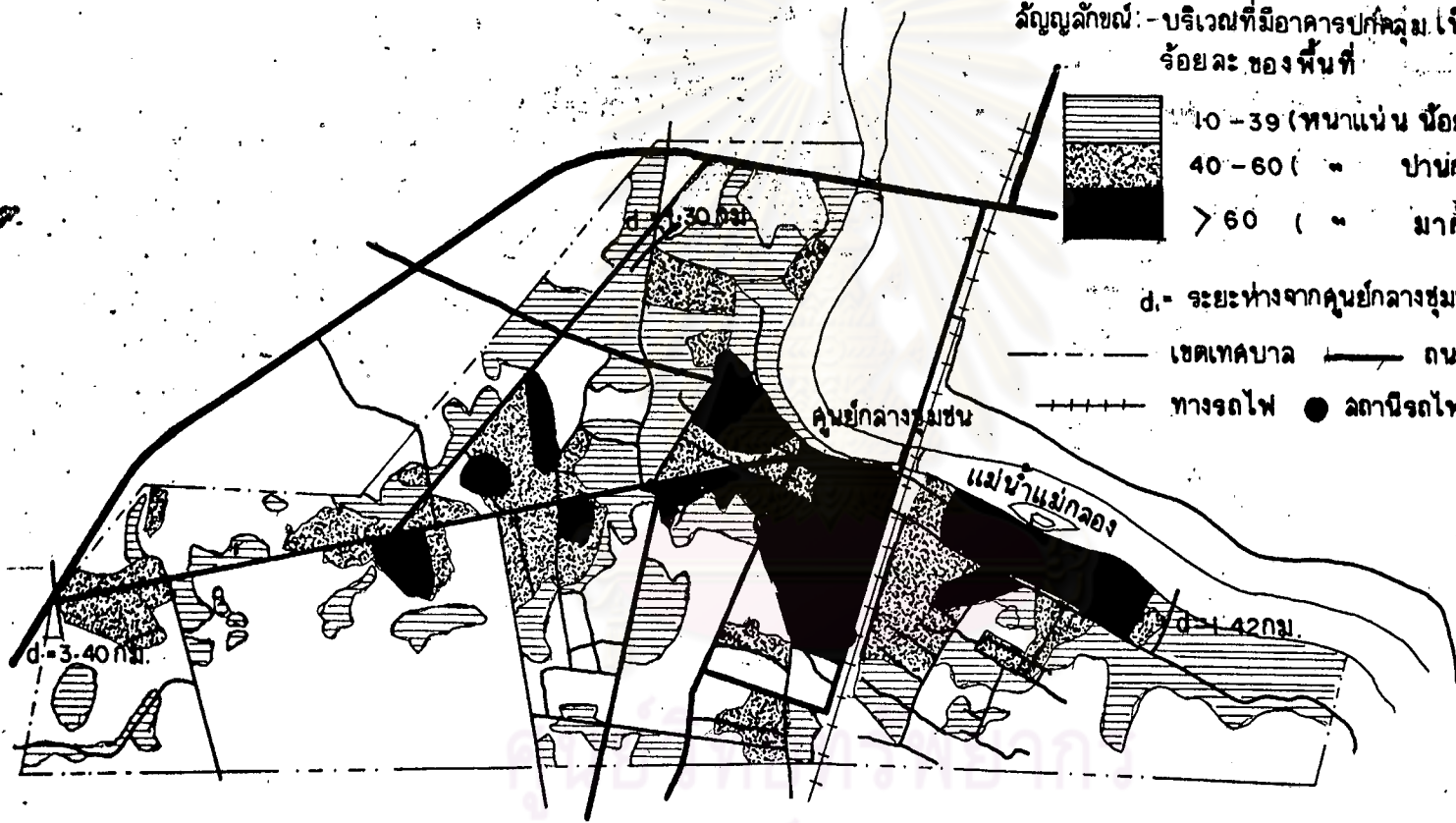
แสดงบริเวณที่มีอาคารปกคลุมพ.ค.2517 จำนวนก
ตามความหนาแน่นของอาคารปกคลุม
ที่มา. แปลภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร

สัญลักษณ์: - บริเวณที่มีอาคารปกคลุม เป็น
ร้อยละ ของพื้นที่

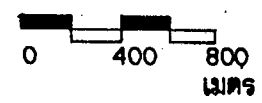
	10 - 39 (หนาแน่น น้อย)
	40 - 60 (ปานกลาง)
	> 60 (มาก)

d. = ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

- เขตเทศบาล
- ถนน
- +++++ ทางรถไฟ
- สถานีรถไฟ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ ที่ 30

แผนที่เทศบาลเมืองบ้านโป่ง
แสดงบริเวณที่มีอาคารปกคลุม พ.ศ. 2495 จำแนก
ตามความหนาแน่นของอาคารปกคลุม

ที่มา: แปลภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร

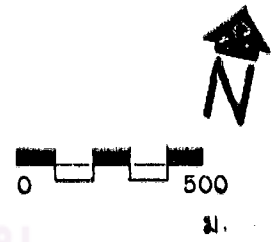
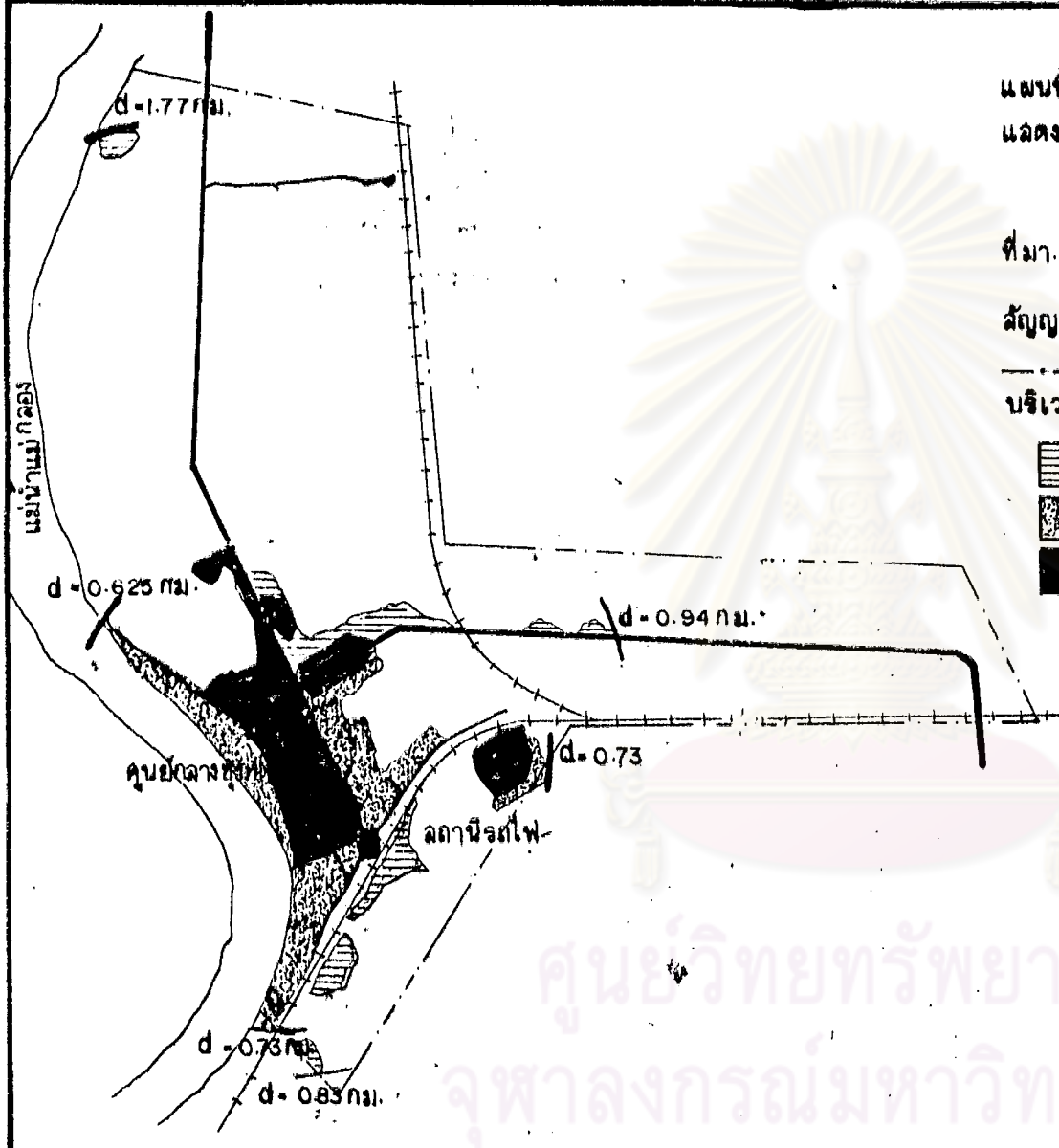
สัญลักษณ์

เขตเทศบาล ถนน
บริเวณที่มีอาคารปกคลุมเป็นร้อยละของพื้นที่

	10 - 39	(ความหนาแน่นน้อย)
	40 - 60	(ปานกลาง)
	> 60	(มาก)

d = ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

++++ ทางรถไฟ

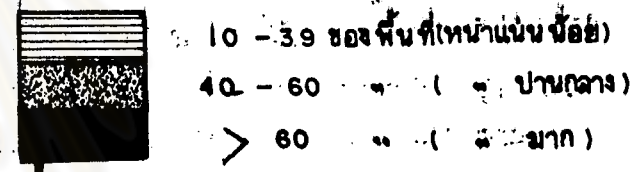

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

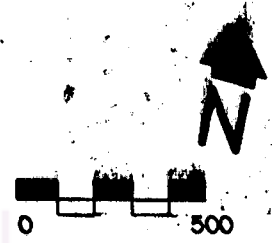
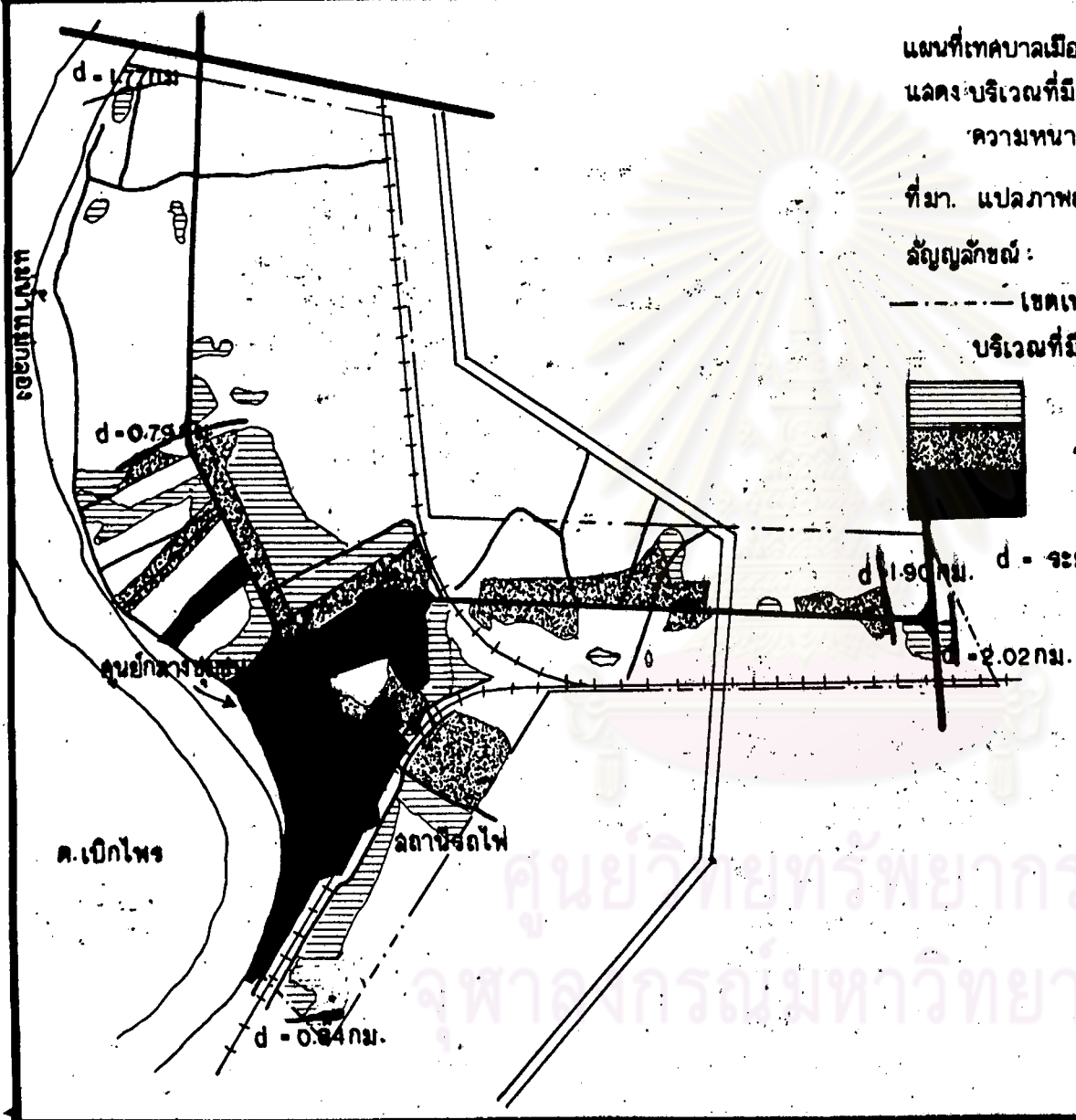
แผนที่เทศบาลเมืองบ้านโป่ง
แสดงบริเวณที่มีอาคารคลุมดิน พ.ศ. 2510 จำแนกตาม
ความหนาแน่นของอาคารคลุมดิน

ที่มา. แปลภาพถ่ายทางอากาศ ของกรมแผนที่ทหาร
สัญลักษณ์ :   = คลองชลประทาน
                  - - - - - เขตเทศบาล   + + + + + ทางรถไฟ   - - - - - ถนน

บริเวณที่มีอาคารคลุมดินเป็นร้อยละ :

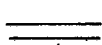
d - ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

แผนที่เทศบาลเมืองบ้านโป่ง

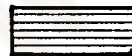
แผนผังบริเวณอาคารปกคลุม พ.ศ. 2517 จำแนกตาม
ความหนาแน่นของอาคารปกคลุม

ที่มา: แปลภาพถ่ายทางอากาศ ของกรมแผนที่ทหาร

สัญลักษณ์: คลองชลประทาน

 เขตเทศบาล ถนน

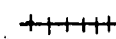

บริเวณที่มีอาคารปกคลุมเป็นร้อยละของพื้นที่

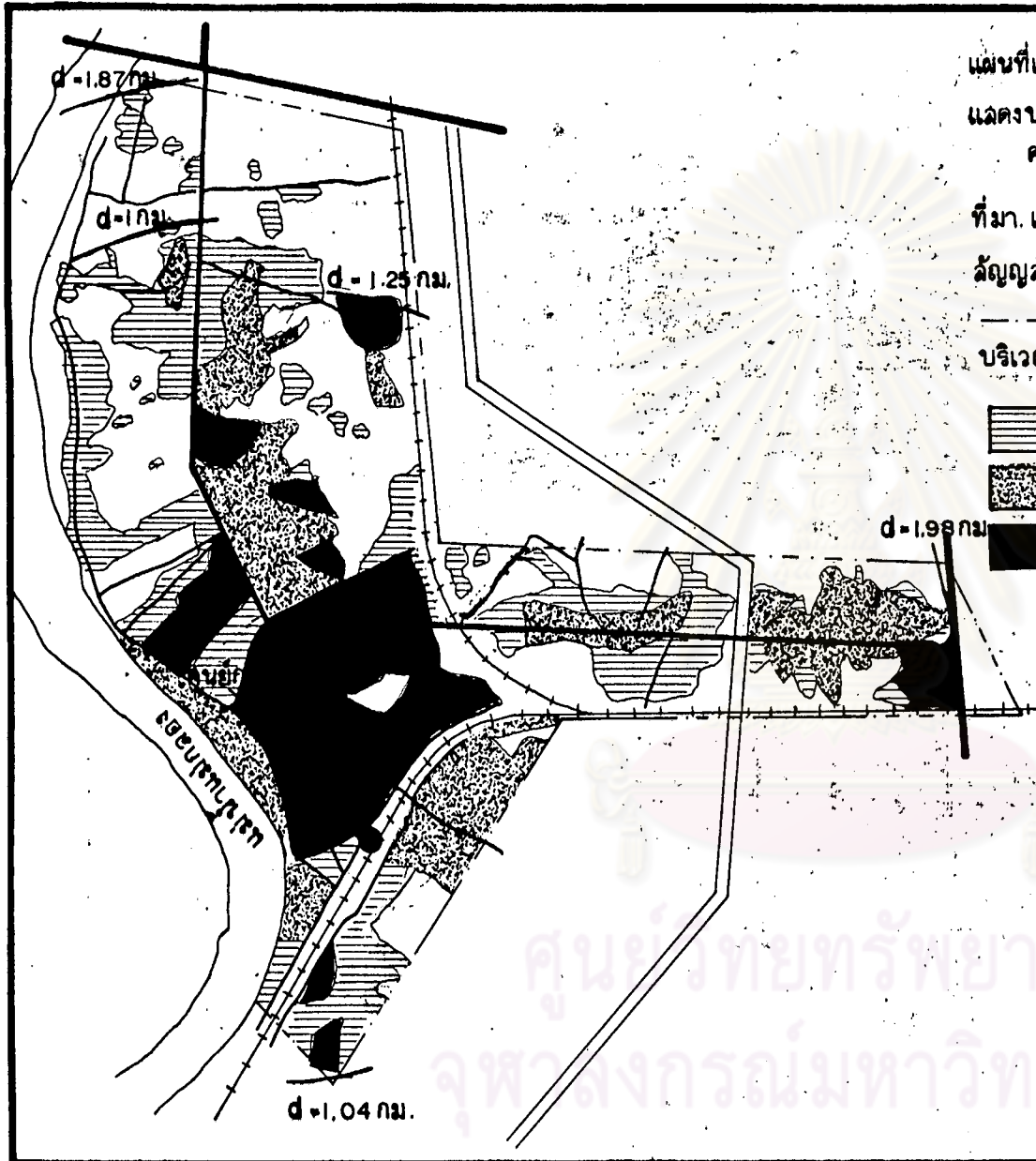
 10-39 (หนาแน่นน้อย)

 40-60 (" ปานกลาง)

 60 (" มาก)

d = ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

 ทางรถไฟ สถานีรถไฟ

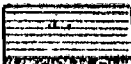

ศูนย์วิทยุตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

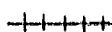
แผนที่ ที่ 33
แผนที่เทศบาลเมือง ภูเก็ต

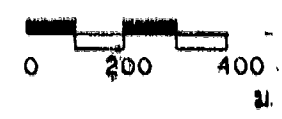
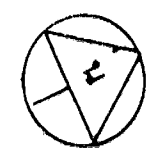
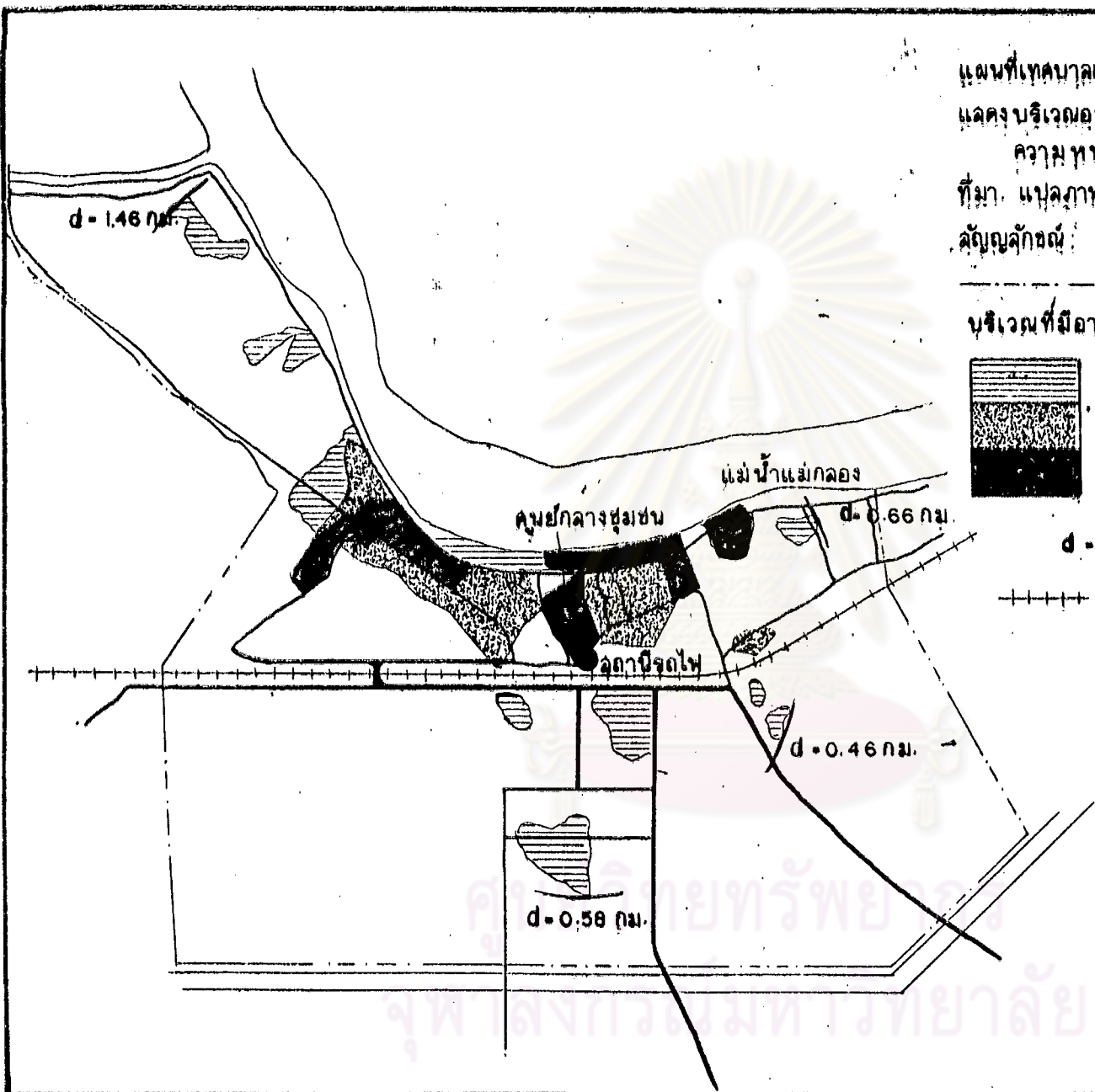
แสดง บริเวณอาคารปกคลุม พ.ศ. 2495 จำแนกตาม
ความหนาแน่นของอาคารปกคลุม
ที่มา: แปลภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร
สัญลักษณ์: คลองชลประทาน

เขตเทศบาล ถนน
บริเวณที่มีอาคารปกคลุมเป็นร้อยละของพื้นที่

	10-30	(หนาแน่น น้อย)
	40-60	(" ปานกลาง)
	60	(" มาก)

d - ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

 ทางรถไฟ

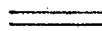

แผนที่ ที่ 34

แผนที่เทศบาลเมืองโพธาราม

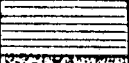

แสดงบริเวณที่มีอาคารปกคลุม พ.ศ. 2510 จำนวน
ตามความหนาแน่นของอาคารปกคลุม

ที่มา. แปลภาพถ่ายทางอากาศ ของกรมแผนที่ทหาร

สัญลักษณ์. คลองชลประทาน

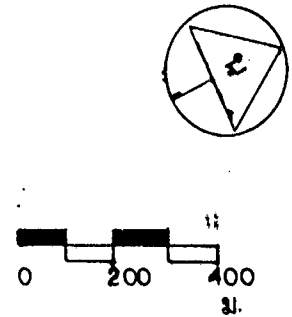
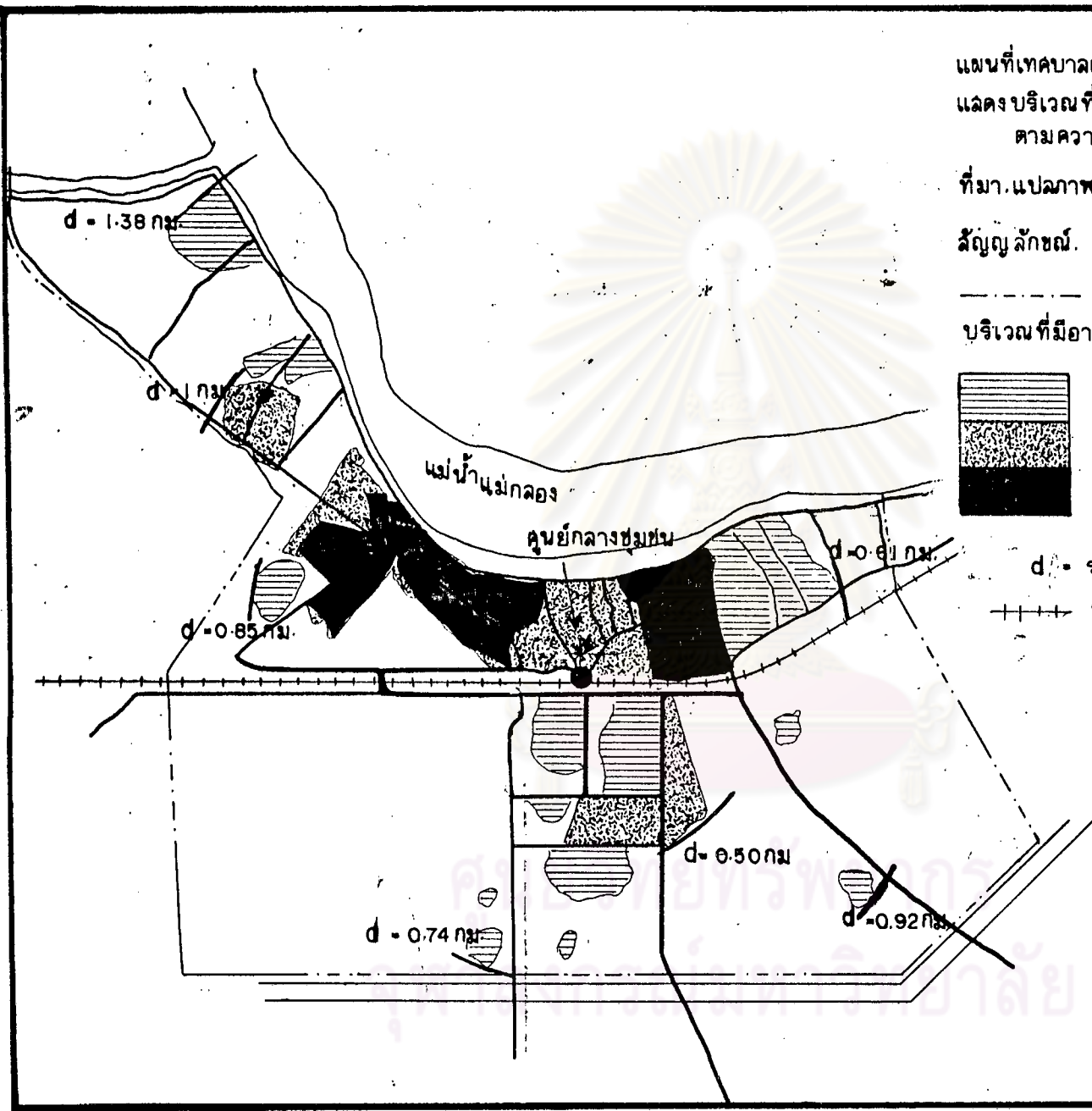
 เขตเทศบาล ถนน

บริเวณที่มีอาคารปกคลุมเป็นร้อยละของพื้นที่

	10-39 (หนาแน่นน้อย)
	40-60 (" ปานกลาง)
	> 60 (" มาก)

d - ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

 ทางรถไฟ สถานีรถไฟ

แผนที่ ที่ 35

แผนที่ เทศบาลเมืองโพธาราม

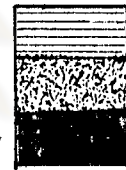
แสดง บริเวณที่มีอาคารปกคลุม พ.ศ. 2517 จำแนกตาม
ความหนาแน่นของอาคารปกคลุม

ที่มา. แปลภาพถ่ายทางอากาศ ของกรมแผนที่ทหาร

สัญลักษณ์: คลองชลประทาน

 เขตเทศบาล ถนน

บริเวณที่มีอาคารปกคลุมเป็นร้อยละของพื้นที่:

10 - 39 (หนาแน่น น้อย)

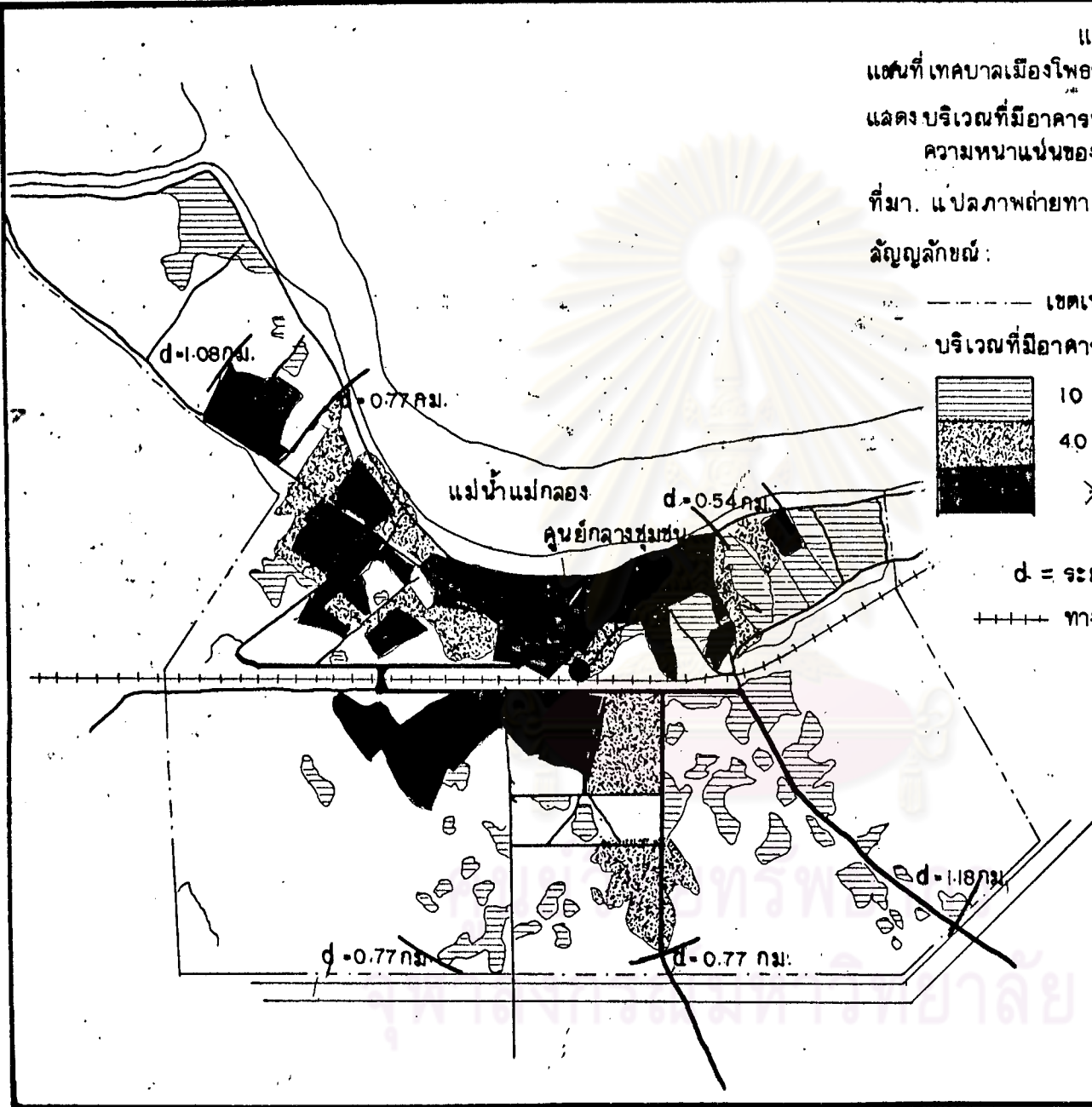
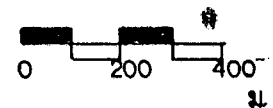
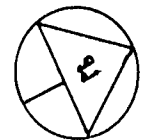
40 - 60 (หนาแน่น ปานกลาง)

> 60 (หนาแน่น มาก)

d = ระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชน

 ทางรถไฟ

 สถานีรถไฟ

สรุป (ตารางที่ ๒๖)

ชุมชนเมืองในเขตเทศบาล จ.ราชบุรี มี ๓ แห่ง ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง โดย
 ท.เมือง ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำ ส่วน ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่ง
 ซ้ายของแม่น้ำ โดยที่ ท.บ้านโป่งตั้งอยู่ทางตอนบนของลำน้ำ ได้ลงมาจาก ท.บ้านโป่ง คือ ท.โพธาราม
 และ ท.เมือง ตามลำดับ ระยะห่างจาก ท.บ้านโป่ง กับ ท.โพธาราม ทางรถยนต์ประมาณ ๒๒ กม.
 ระยะห่างระหว่าง ท.เมือง กับ ท.โพธาราม ทางรถยนต์ประมาณ ๒๔ กม. และระยะห่างระหว่าง
 ท.บ้านโป่ง กับ ท.เมือง ทางรถยนต์ประมาณ ๔๐ กม. การคมนาคมระหว่างเทศบาล และระหว่าง
 เทศบาลกับพื้นที่อื่น ๆ โดยรอบได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางแม่น้ำแม่กลอง ส่วนใหญ่การคมนาคม
 ติดต่อกันใช้เส้นทางรถยนต์ ในด้านเส้นทางคมนาคม ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง มีความได้เปรียบ
 ท.โพธาราม เนื่องจากมีเส้นทางหลวงแผ่นดินผ่านในเขตเทศบาล คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔
 และหมายเลข ๓๒๓ ตามลำดับ ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงปี ๒๔๙๔-๒๕๑๐ ชุมชนในเขต ท.เมือง และ
 ท.บ้านโป่ง มีอัตราการเติบโตของการใช้พื้นที่ปลูกสร้างเฉลี่ยสูงกว่า ท.โพธาราม และในช่วงปี
 ๒๕๑๐-๒๕๑๓ ชุมชนในเขต ท.เมือง และ ท.บ้านโป่ง คงมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงกว่า ท.โพธาราม
 แต่มีการเปลี่ยนแปลงคือ ท.บ้านโป่ง มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงมากขึ้น สูงกว่า ท.เมือง ทั้งนี้เนื่อง
 จากเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๒๓ มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพราะเป็นเส้นทางเชื่อม
 การคมนาคมระหว่างกรุงเทพมหานครกับพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีการประกอบการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่ง
 เป็นอุตสาหกรรมส่งออก และเชื่อมการติดต่อระหว่างกรุงเทพมหานครกับ จ.กาญจนบุรี อันเป็นจังหวัด
 ที่มีภูมิประเทศสวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำการส่งเสริมการ
 ท่องเที่ยว จัดให้จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ในด้านประชากร บริเวณ ท.เมือง
 มีประชากรตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมากที่สุด รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ แต่
 ท.บ้านโป่ง มีประชากรอยู่หนาแน่นมากที่สุด เนื่องจากเป็นเทศบาลที่มีขนาดพื้นที่เล็กกว่า ท.เมือง
 รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ นอกจากนี้ ท.บ้านโป่ง มีอัตราการเพิ่มประชากร
 สูงสุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ คือ มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยในช่วงปี

๒๕๑๕-๒๕๒๐ ร้อยละ ๑.๙๐, ๑.๘๕ และ ๑.๘๔ ต่อปี ตามลำดับ ลักษณะการเพิ่มประชากรใน ๓ เทศบาล โดยทั่วไปมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติ กล่าวคือ ท.เมือง การเพิ่มประชากรมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติทั้งสิ้น มีการขาดดุลย์การย้ายถิ่นตลอดมาทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๑-๒๕๒๐ ส่วน ท.บ้านโป่ง ได้ดุลย์การย้ายถิ่นในบางปี คือ ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๓-๒๕๑๔ และปี ๒๕๑๖-๒๕๑๗ และเป็นเทศบาลที่มีการย้ายถิ่นสูงกว่าการเพิ่มตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับ ท.เมือง แต่ความแตกต่างระหว่างการย้ายเข้า-ย้ายออก มีไม่มากนัก ต่างกับ ท.เมือง มีความแตกต่างระหว่างการย้ายเข้า-ย้ายออกสูง ส่วน ท.โพธาราม โดยทั่วไปมีการขาดดุลย์การย้ายถิ่น ยกเว้นปี ๒๕๑๖ ได้ดุลย์การย้ายถิ่น ลักษณะการย้ายถิ่นสูงกว่าการเพิ่มตามธรรมชาติ แต่ความแตกต่างระหว่างการย้ายเข้า-ย้ายออก มีไม่มากนัก การที่ ท.บ้านโป่ง ได้ดุลย์การย้ายถิ่น คาดว่าสาเหตุสำคัญมาจากการพัฒนา ด้านการอุตสาหกรรมในเขต ท.บ้านโป่ง ส่วน ท.โพธาราม ได้ดุลย์การย้ายถิ่นในปี ๒๕๑๖ นั้น คาดว่าสาเหตุสำคัญมาจากการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาเทศบาลที่มีขึ้นในปี ๒๕๑๖ ในด้าน เศรษฐกิจ ซึ่งเศรษฐกิจพื้นฐาน ได้แก่ การค้าบริการ และการอุตสาหกรรมนั้น ท.บ้านโป่ง มีความได้เปรียบด้านเศรษฐกิจมากกว่า ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจาก ท.บ้านโป่ง มีสถานประกอบการค้าบริการมากที่สุด ดังจะเห็นได้ว่า ท.บ้านโป่ง มีระยะห่างแต่ละร้านประมาณ ๕๑ เมตร รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ อัตราเพิ่มประกอบการค้าบริการสูงสุด และมีการเงินเดินสะพัดดีที่สุดในด้านปริมาณเงินฝาก และปริมาณเงินกู้ในระบบธนาคารพาณิชย์ แสดงถึง ท.บ้านโป่ง เป็นแหล่งให้บริการด้านการเงินที่สำคัญแก่บริเวณโดยรอบ นอกจากนี้ ท.บ้านโป่ง ยังเป็นชุมชนที่มีบทบาทในการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนอุตสาหกรรมที่มีอยู่ใน อ.บ้านโป่ง ซึ่งเป็นชุมชนอุตสาหกรรมที่มีขนาดการจ้างแรงงานรวมทั้งอำเภอสูงที่สุด ประมาณร้อยละ ๖๒ ของการจ้างแรงงานด้านอุตสาหกรรมทั้งหมดของ จ.ราชบุรี และเป็นที่คาดว่า ท.บ้านโป่ง จะมีเศรษฐกิจดี ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในเขต อ.บ้านโป่ง เป็นอุตสาหกรรมที่อยู่ในข่ายการพัฒนา ตามเป้าหมายของการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ ในด้านการจัดเก็บภาษีในเขตเทศบาล โดยเฉลี่ย ท.โพธาราม มีการจัดเก็บภาษีรายได้ต่อหัวประชากร สูงสุด รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง ตามลำดับ ซึ่งแสดงถึง ท.โพธาราม มีกำลังเงินที่จะ

นำกลับมาพัฒนาพื้นที่เฉลี่ยต่อหัวประชากรมากที่สุด รองมาคือ ท.บ้านโป่ง และ ท.เมือง ตามลำดับ ในด้านการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารทั้งในส่วนที่มีอาคารหนาแน่นมาก ปานกลางและน้อย โดยรวมแล้ว ท.บ้านโป่ง มีอัตราการใช้พื้นที่ดังกล่าวสูงสุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ นอกจากนี้ ท.บ้านโป่ง มีการขยายการใช้พื้นที่ว่างเพื่อการปลูกสร้างอาคารมากที่สุด รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ ในขณะที่ ท.บ้านโป่ง มีพื้นที่ขนาดเล็กกว่า ท.เมือง แต่มีอัตราการขยายตัวการใช้พื้นที่ว่างเพื่อปลูกสร้างอาคารสูงกว่า ดังนั้น ท.บ้านโป่ง จะประสบปัญหาในด้านการขยายตัว การใช้พื้นที่ปลูกสร้างก่อนเทศบาลอื่น ๆ และเมื่อพิจารณาด้านการขยายตัวของ เศรษฐกิจการค้าบริการ ที่มีอยู่ในเขตเทศบาล จะได้ว่า ท.บ้านโป่งจะมีการขยายตัวการใช้พื้นที่มากกว่าเทศบาลอื่น ๆ

ในการศึกษาเพื่อเน้นการพัฒนาเมืองเป็นพิเศษ โดยพิจารณาจากด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก กล่าวคือ จะเน้นพัฒนาเมืองที่มีโอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมสูงสุด ได้ใช้วิธีการให้ค่าและการให้ค่าเปรียบเทียบ เพื่อเลือกเทศบาลที่มีความเหมาะสม ควรเน้นการพัฒนาเป็นพิเศษ โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้ (ตารางที่ ๒๗)

๑. ข้อมูลที่นำมาให้ค่า ได้แก่ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจการค้าบริการ ประชากร ที่ตั้ง และ การใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร ค่าที่ให้มีความระหว่าง ๒-๖
๒. การให้ค่า จะให้ค่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องในด้านเศรษฐกิจการค้าบริการสูงสุด มีค่า ๖, ๕, ๔, ๓ ตามลำดับ รองมาคือ ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้อมูลด้านการใช้พื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารและข้อมูลเกี่ยวกับประชากร มีค่า ๓, ๒ ตามลำดับ
๓. ข้อมูลประชากร และที่ตั้ง ซึ่งมีการให้ค่าในบทที่ ๑ จะนำค่าที่ได้มารวมกับค่ารวมในบทที่ ๒
๔. การให้ค่าอัตราเพิ่มประชากร ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ แต่ให้ค่า ๒ แทนที่จะให้ค่า ๕ เท่ากับค่าอัตราเพิ่มร้านค้าในนั้น เนื่องจากการขยายตัวของ

ประชากรกับพื้นที่เขตเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ พื้นที่เขตเทศบาลไม่ได้ขยายตัวตามการขยายตัวของประชากร ซึ่งอาจขยายตัว ออกนอกเขตเทศบาล

จากการให้ค่าดังกล่าว (ตารางที่ ๒๗) พบว่า ท.บ้านโป่ง มีค่าสูงสุด แสดงถึง ท.บ้านโป่ง มีโอกาสในการพัฒนาสูงสุด ควรที่จะเน้นการพัฒนาเป็นพิเศษ รองมาคือ ท.เมือง และ ท.โพธาราม ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๖ สรุปสภาพการณ์ต่าง ๆ ในเขตเทศบาลต่าง ๆ จ.ราชบุรี

ประเภทข้อมูล	ท.เมือง	ท.บ้านโป่ง	ท.โพธาราม
๑. ขนาดพื้นที่ (กม ^๒)	๔.๙๖	๒.๙๑	๒.๖๐
๒. ประชากร			
๒.๑ จำนวนประชากรปี ๒๕๒๐	๓๘,๓๕๑	๒๔,๒๓๔	๑๐,๕๒๐
๒.๒ ความหนาแน่นประชากร (คน/กม ^๒)	๗,๗๓๒	๘,๓๒๘	๔,๐๔๖
๒.๓ อัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยระหว่างปี ๒๕๑๕-๒๕๒๐ (%/ปี)	๑.๘๕	๑.๙๐	๑.๕๕
๒.๔ สัดส่วนประชากรนอกเกษตรต่อประชากรรวม ๑,๐๐๐ คน ปี ๒๕๒๐ *	๑๕๗.๒๔	๔๐๙.๒๔	๒๑๓.๗๕
๓. เศรษฐกิจการค้าบริการ			
๓.๑ จำนวนร้านค้า ปี ๒๕๒๐	๑,๑๙๕	๑,๒๗๖	๘๒๓
๓.๒ ปริมาณการซื้อขายของประชากรปี ๒๕๐๘(บาท/คน)	๖,๑๕๐	๔,๕๐๔	๓,๒๗๖
๓.๓ รายได้เฉลี่ยต่อร้านค้าปี ๒๕๐๘(บาท/ราย)	๒๕๖,๖๗๕	๑๓๐,๔๕๗	๘๕,๙๕๖
๓.๔ อัตราเพิ่มร้านค้าเฉลี่ยระหว่างปี ๒๕๐๘-๒๕๒๐ (%/ปี)	๔.๗๔	๖.๐๔	๓.๘๘
๓.๕ ระยะห่างของร้านค้าแต่ละร้าน (เมตร) **	๖๙.๒๓	๕๑.๓๒	๗๕.๗๗
๓.๖ ค่าเฉลี่ยความถี่ของร้านค้าบนพื้นที่ ๑ ha (ร้าน/ha) ***	๒.๗	๔.๘	๒.๒
๓.๗ จำนวนสาขาธนาคารและสถาบันเงินทุน ปี ๒๕๒๐	๑๐	๑๐	๔
๓.๘ ปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ปี ๒๕๒๐ (พันบาท)	๕๒๙,๖๘๖	๖๓๘,๗๑๕	๑๙๗,๓๖๔

ตารางที่ ๒๖ (ต่อ)

ประเภทข้อมูล	ท.เมือง	ท.บ้านโป่ง	ท.โพธาราม
๓.๔ ปริมาณเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ปี ๒๕๒๐ (พันบาท)	๒๘๕,๑๗๔	๔๐๖,๓๗๔	๑๐๖,๓๘๕
๔. การใช้พื้นที่			
๔.๑ พื้นที่ที่มีการปลูกสร้าง ปี ๒๕๑๗ (ha)	๓๔๕	๒๓๑	๑๐๕
๔.๒ อัตราส่วนระหว่างการใช้อพื้นที่ปลูกสร้างกับ ประชากรปี ๒๕๑๗ (ม ^๒ /คน)	๕๖.๕๓	๕๘.๑๕	๑๐๐.๘๓
๔.๓ การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างระหว่างปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ (ha)	๑๖๑	๑๑๓	๓๗
๔.๔ อัตราส่วนระหว่างการขยายตัวของพื้นที่ ปลูกสร้างกับประชากรที่เพิ่มขึ้นปี ๒๕๑๐- ๒๕๑๗ (ม ^๒ /คน)	๒๕๔.๔๔	๓๖๑.๓๗	๓๒๓.๕๕
๔.๕ อัตราการขยายตัวการใช้อพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร เฉลี่ยระหว่างปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ (%/ปี)	๕.๒๕	๑๐.๐๗	๕.๕๐

หมายเหตุ

* คิดรวมพื้นที่ทั้งอำเภอ

** ระยะห่างของร้านค้าโดยเฉลี่ย = ๑.๐๗๕๖

*** มาจาก

$$\left(\frac{๒}{\text{ระยะห่างของร้านค้าโดยเฉลี่ย}} \right)^๒$$

จำนวนพื้นที่

จำนวนร้านค้า

เมตร

$$\times \frac{๑๐,๐๐๐}{๑}$$

ร้านค้า

ตารางที่ ๒๗ แสดงการให้ค่าพื้นที่เปรียบเทียบระหว่างเทศบาลต่าง ๆ ใน จังหวัดราชบุรี

ข้อมูล	การให้ค่า (๑)	ท.เมือง			ท.บ้านโป่ง			ท.โพธาราม		
		จำนวนเต็ม	ค่าเปรียบเทียบ	ค่ารวม	จำนวนเต็ม	ค่าเปรียบเทียบ	ค่ารวม	จำนวนเต็ม	ค่าเปรียบเทียบ	ค่ารวม
		(๒)	(๓)= (๒)x(๔)x(๑)x(๓) (๔)	(๔)= (๑)x(๓)	(๕)	(๖) =เหมือน(๓) (๖)x(๑)	(๗)= (๖)x(๑)	(๘)	(๙)= เหมือน(๓) (๙)x(๑)	(๑๐)= (๙)x(๑)
๑. ปริมาณเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ปี ๒๕๒๐ (พันบาท)	๖	๒๘๕, ๑๗๕	๒.๖๘๐	๑๖.๐๘๐	๘๐๖, ๓๗๘	๗.๕๗๕	๕๕.๕๗๕	๑๐๖, ๓๘๘	๑.๐๐๐	๖.๐๐๐
๒. ปริมาณเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ปี ๒๕๒๐ (พันบาท)	๕	๕๒๙, ๖๘๖	๒.๖๘๕	๑๓.๕๒๐	๖๓๘, ๗๑๕	๓.๒๓๖	๑๖.๑๘๐	๑๙๗, ๓๖๕	๑.๐๐๐	๕.๐๐๐
๓. ปริมาณการซื้อของประชากรปี ๒๕๐๙ (บาท/คน)	๕	๖, ๑๕๐	๑.๘๗๕	๙.๓๗๐	๕, ๕๐๕	๑.๓๗๕	๖.๘๗๕	๓, ๒๗๖	๑.๐๐๐	๕.๐๐๐
๔. อัตราเพิ่มร้านค้าเฉลี่ย/ปี ปี ๒๕๐๙-๒๕๒๐ (%)	๕	๕.๗๕	๑.๒๒๒	๖.๑๑๐	๖.๐๙	๑.๕๗๐	๗.๘๕๐	๓.๘๘	๑.๐๐๐	๕.๐๐๐
๕. รายได้เฉลี่ย/ร้านค้า ปี ๒๕๐๙ (บาท/ร้าน)	๕	๒๕๖, ๖๗๕	๒.๘๘๖	๑๑.๙๘๕	๑๓๐, ๙๕๗	๑.๕๒๓	๖.๐๙๒	๘๕, ๙๕๖	๑.๐๐๐	๕.๐๐๐
๖. ค่าเฉลี่ยความถี่ของร้านค้าบนพื้นที่ ๑ ha (จำนวน/ha)	๕	๒.๗	๑.๒๒๗	๕.๙๐๘	๕.๘	๒.๑๙๒	๘.๓๒๘	๒.๒	๑.๐๐๐	๕.๐๐๐
๗. สัดส่วนประชากรนอกเขตต่อประชากรรวมทั้งอำเภอ ๑๐๐๐ คน*	๕	๑๕๗.๒๕	๑.๐๐๐	๕.๐๐๐	๕๐๙.๒๕	๒.๖๐๓	๑๐.๕๑๒	๒๑๓.๗๕	๑.๐๐๐	๕.๕๓๖
๘. จำนวนร้านค้าปี ๒๕๒๐ (ร้าน)	๓	๑, ๑๙๕	๑.๕๕๒	๕.๓๕๖	๑, ๒๗๖	๑.๕๕๐	๕.๖๕๐	๘๒๓	๑.๐๐๐	๓.๐๐๐
๙. การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างอาคารปี ๒๕๑๐-๒๕๑๗ (ha)	๓	๑๖๑	๕.๓๕๑	๑๓.๐๕๓	๑๑๓	๓.๐๕๕	๙.๑๖๒	๓๗	๑.๐๐๐	๓.๐๐๐

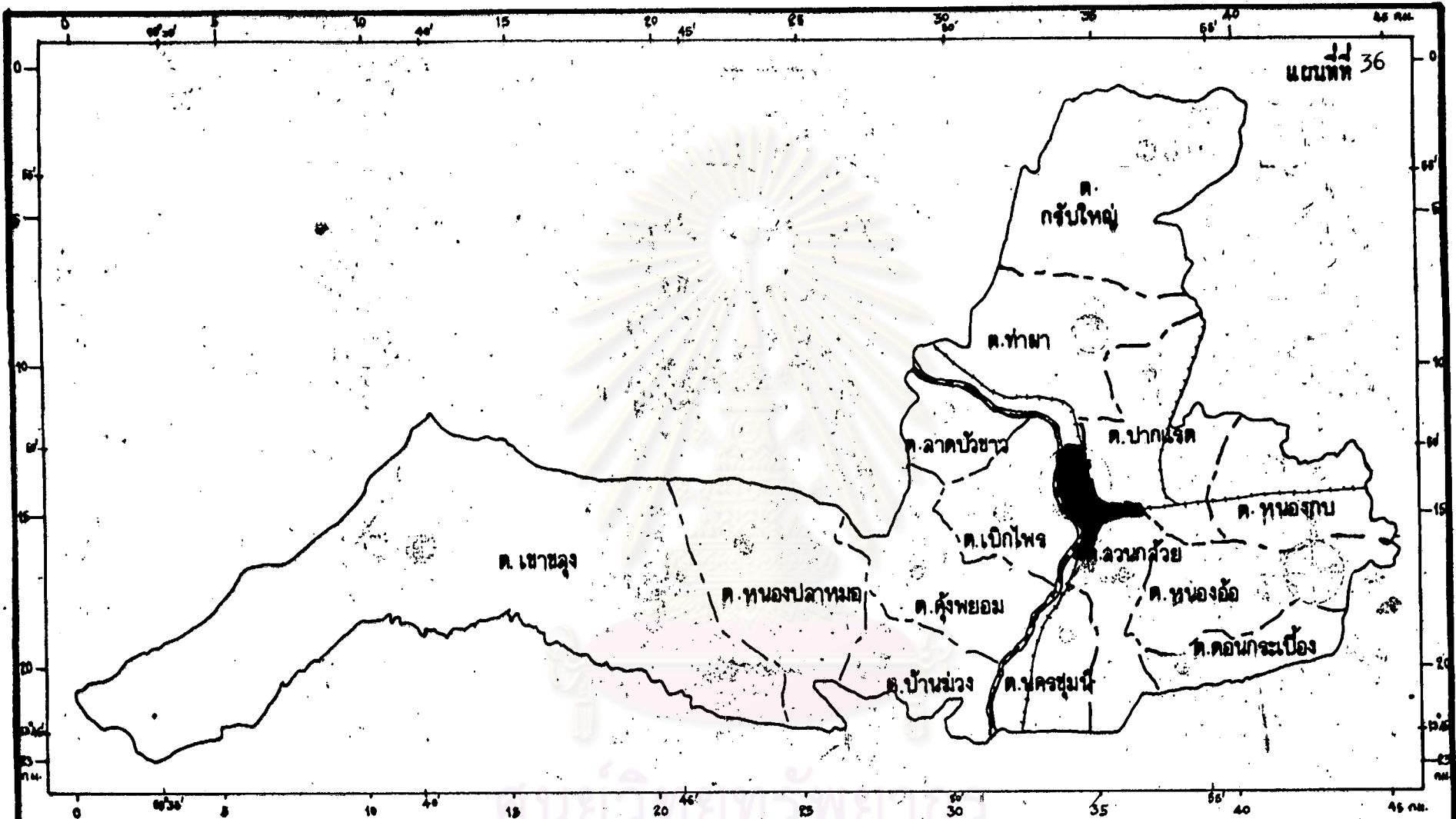
ตารางที่ ๒๗ (ต่อ)

ข้อมูล	การให้ค่า	ท.เมือง			ท.บ้านโป่ง			ท.โพธาราม		
	(๑)	(๒)	(๓)	(๔)	(๕)	(๖)	(๗)	(๘)	(๙)	(๑๐)
๑๐. อัตราการเพิ่มพื้นที่ปลูกสร้างอาคารเฉลี่ย ปี ๑๐-๑๗(%/ปี)	๓	๙.๒๔	๑๐.๕๖๖	๔.๖๙๘	๑๐.๐๗	๑.๗๐๗	๕.๑๒๑	๕.๙๐	๑.๐๐๐	๓.๐๐๐
๑๑. พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกสร้าง(ha)	๒	๓๔๙	๓.๓๕๖	๖.๗๑๒	๒๓๑	๒.๒๒๑	๔.๔๔๒	๑๐๔	๑.๐๐๐	๒.๐๐๐
๑๒. การใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารเฉลี่ยปี ๒๕๑๗ (ม ^๒ /คน)	๒	๙๖.๔๓	๑๐.๐๐๐	๒.๐๐๐	๙๘.๑๕	๑.๐๑๘	๒.๐๓๖	๑๐๐.๘๓	๑.๐๔๖	๒.๐๙๒
๑๓. พื้นที่ปลูกสร้างอาคารขยายตัวต่อประชากรเพิ่ม ๑ คน ปี ๑๐-๑๗ (ม ^๒ /คน)	๒	๒๙๔.๔๙	๑๐.๐๐๐	๒.๐๐๐	๓๖๑.๓๗	๑.๒๒๗	๒.๔๕๔	๓๒๓.๙๙	๑.๑๐๐	๒.๒๐๐
๑๔. อัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยปี ๒๕๑๕-๒๕๒๐ (%/ปี)	๒	๑.๘๕	๑.๒๘๕	๒.๕๗๐	๑.๙๐	๑.๓๑๙	๒.๖๓๘	๑.๔๔	๑.๐๐๐	๒.๐๐๐
รวม	-	-	-	๑๐๑.๒๒๑	-	-	๑๓๒.๑๑๔	-	-	๕๑.๗๒๘
๑๕. ประชากรและที่ตั้ง**	-	-	-	๑๒๕.๐๐๐	-	-	๑๒๑.๐๐๐	-	-	๙๙.๐๐๐
รวม	-	-	-	๒๒๖.๒๒๑	-	-	๒๕๓.๑๑๔	-	-	๑๕๐.๗๒๘

ที่มา จากตารางที่ ๒๖

หมายเหตุ * คำนวณพื้นที่ทั้งอำเภอ

** กุบที่ ๑ หน้า ๑๐๗-๑๑๑

แผนที่ 36

แผนที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

แสดง เขตตำบล - เขตเทศบาล

ที่มา แผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000

ของ กรมแผนที่ทหาร

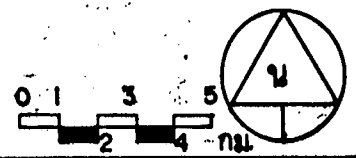
สัญลักษณ์

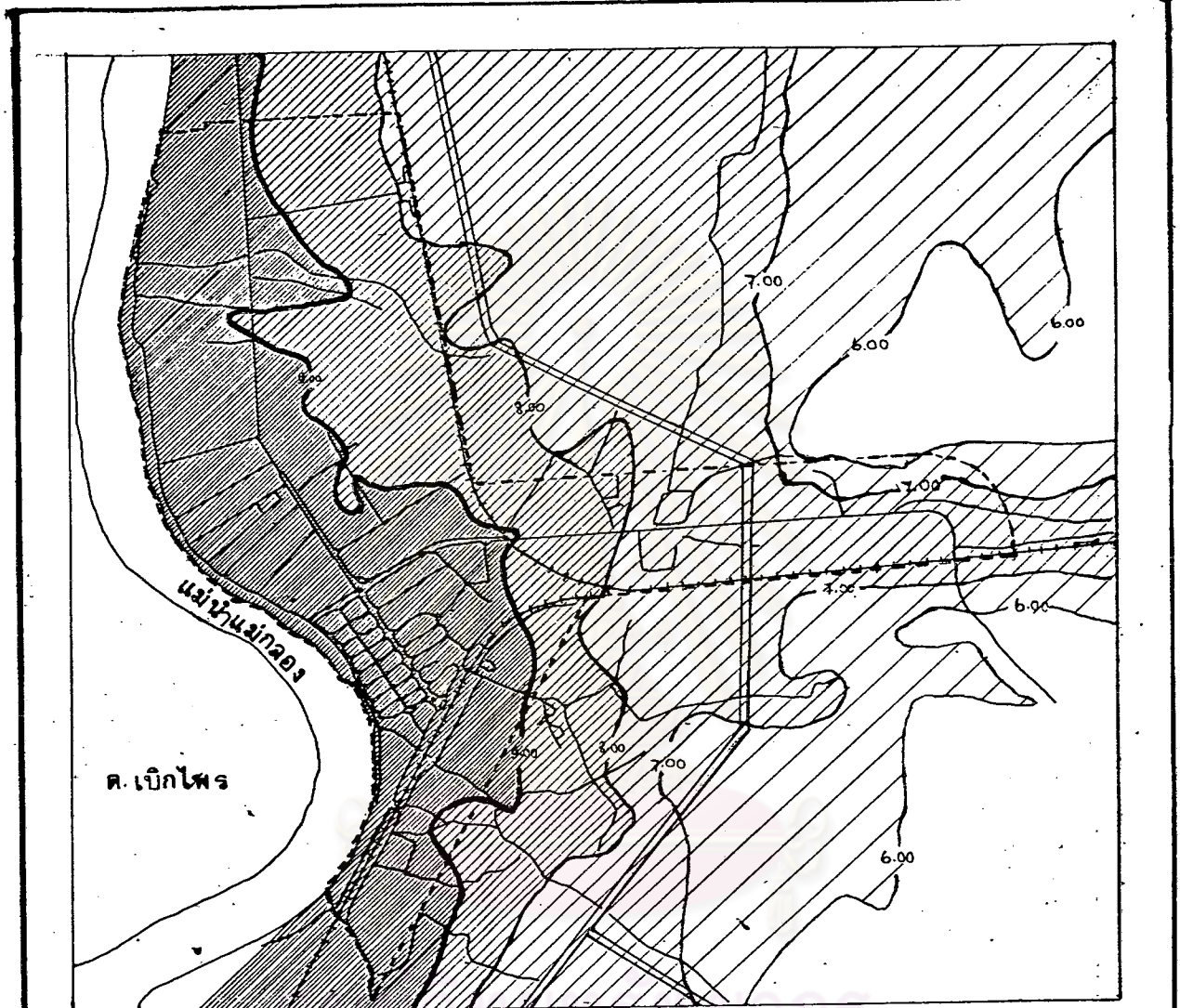
เขตตำบล

เขตเทศบาล

ทางรถไฟ

แม่น้ำ

แผนที่เขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง
แสดงลักษณะพื้นผิวภูมิประเทศ
ที่มา. แผนที่เขตเทศบาล 1 : 4,000
ของ แผนกช่าง ท.เมืองบ้านโป่ง

	< 6 เมตรจากระดับน้ำทะเล
	สูง 6-7 "
	7-8 "
	8-9 "
	9 "

----- เขตเทศบาล

0 500 ม.

น